

Jussi-työ

Miesten perhe- ja lähisuhdeväkivaltatyön ulkoinen arviointi

Sinikka Törmä & Kati Tuokkola

Sosiaalikehitys Oy

Jussi-työ, Miesten perhe- ja lähisuhdeväkivaltatyön ulkoinen arviointi

”Jussi-työn esite pitäisi olla laitettuna jokaisen vihkiraamatun väliin” (asiakasmies 53 v)

Sisältö

TIIVISTELMÄ.....	3
1. Johdanto	4
I ARVIOINTITEHTÄVÄ	7
2. Arvioinnin lähtökohdat.....	7
3. Aineistot ja menetelmät	7
II JUSSI-TYÖ ARVIOINNIN NÄKÖKULMASTA	9
4. Jussi-työn toimintamallit ja yhteys muuhun auttamistyöhön.....	9
4.1 Mallit ja toiminnan rakenteet.....	9
4.2 Työtavat ja käytetyt menetelmät	19
4.3 Integroituminen.....	21
4.4 Jussi-työ ja yhteistyökumppanit	25
4.5 Jussi-työ – järjestötyötä	26
5. Toiminnan vaikutukset miesten ja heidän perheidensä elämään.....	28
5.1 Asiakasmiesten näkökulma	28
5.2 Puolisojen näkökulma.....	58
6. Vaikuttavuus	61
6.1 Vaikuttavuuden mittaaminen.....	61
6.2 Mitä Jussi-työn vaikuttavuus on?	62
6.3 Miten Jussi-työn vaikuttavuus tuli arvioinnissa esiin?	64
III JOHTOPÄÄTÖKSET JA SUOSITUKSET.....	67
7. Pohdinta	67
8. Arvioinnin keskeiset johtopäätökset ja suositukset	70
LÄHTEET	74
LIITTEET.....	75

TIIVISTELMÄ

Tässä arvioinnissa tarkasteltava Jussi-työ on väkivaltaa lähisuhteissaan tehneille miehille tarkoitettua väkivaltatyötä. Jussi-työ on lastensuojelutyötä, sillä väkivalta perheessä vahingoittaa eniten lapsia. Jussi-työ alkoi Raha-automaattiyhdistyksen rahoittamana projektina (1994–1997) Ensi- ja turvakotien liiton jäsenyhdistyksissä Helsingissä, Vantaalla, Lahdessa ja Turussa. Projektivaiheen jälkeen Jussi-työtä alettiin tehdä myös Oulussa, Porissa, Mikkelissä ja Lappeenrannassa.

Neljän projektivaiheessa jo mukana olleen Jussi-toimipisteen toimintamallit noudattavat edelleen pääpiirteissään Jussi-työn perusajatusta, integroida väkivaltaa tehneiden miesten auttaminen naisten ja lasten auttamiseen keskittyvään turvakotityöhön. Myöhemmin syntyneet mallit ovat keskenään melko erilaisia ja mukautuneet paikallisiin toimintaympäristöihin. Kahdessa kaupungissa esimerkiksi tehdään Jussi-työtä täysin avo-työnä, koska näissä yhdistyksellä ei ole turvakotia. Kaikissa malleissa Jussi-työ on pääasiallisesti miehille suunnattua yksilötyötä, jota antavat miespuoliset työntekijät. Työtä tehdään nais- ja lapsityön kanssa yhteistyössä, mutta se on ensisijaisesti miehille väkivallan tekijöinä suunnattu palvelu, joka lähtee siitä, että myös tekijä tarvitsee tukea selviytyäkseen ja jotta väkivalta loppuisi.

Arvioinnissa tarkastellaan 1) Jussi-työn eri toimipisteissä kehitettyjä toimintatapoja ja -rakenteita sekä 2) työn vaikuttavuutta. Toiminnan arviointia varten haastateltiin 12 Jussi-työntekijää, kahdeksan yhdistysten toiminnanjohtajaa ja neljä yhteistyökumppania. Asiakkaiden Jussi-työstä saamia hyötyjä ja sen vaikutuksia heidän elämäänsä selvitettiin puolistrukturoidulla miesasiakkaille suunnatulla kyselyllä (n=80) sekä puolisojen teemahaastatteluilla (n=6). Jussi-työn asiakastilastoinnin puutteiden ja toimeksiannon suppeuden vuoksi ei voitu tehdä varsinaista vaikuttavuusmittausta. Tulokset kertovat kuitenkin siitä, mitä hyötyjä parhaimmillaan työhön sitoutuneet asiakkaat ovat siitä saaneet. Tutkimuksen perusteella voidaan myös arvioida Jussi-työn vaikuttavuutta ja sen merkitystä laajemmin.

Arvioinnin keinoin tutkittuna Jussi-työllä on ollut selkeää vaikuttavuutta siihen sitoutuneiden asiakkaiden kannalta. Eniten tulivat esiin pienet askeleet kohti väkivallattomuutta, miehen itsehillinnän kasvu, perheen tilanteen rauhoittuminen, kriisistä yli pääseminen ja auttamisjärjestelmän piiriin pääseminen. Samaa vaikuttavuutta osoitti Jussi-työn selkeä miesten hyvinvointia lisäävä vaikutus ja uusien oivallusten ja ratkaisukeinojen saaminen. Jussi-työ on vähentänyt väkivallan käyttöä tutkituissa tapauksissa. Väkivalta on vähentynyt merkittävästi ja runsaalla kolmanneksella tutkituista loppunut kokonaan. Perheistä noin 70 % on pysynyt koossa, mitä voitaneen pitää hyvänä tilanteena, kun otetaan huomioon, että perheet ovat olleet vaikeissa kriiseissä. Vaikka eroja oli tullut melko paljon, olivat kaikki eronneet kuitenkin kokeneet hyvinvointinsa kasvaneen. Erityisesti Jussi-työstä ovat hyötynneet ne, joilla on ollut pitkä asiakkuus.

Jussi-työllä on ollut selkeää yhteiskunnallista vaikuttavuutta, se on tuonut lähisuhdeväkivaltaa ja siihen liittyviä hoitomahdollisuuksia tunnetuksi. Tätä tehtävää on syytä kuitenkin edelleen vahvistaa. Jussi-työllä on ollut myös tärkeä merkitys hoito- ja palvelujärjestelmän täydentäjänä. Järjestöpohjaisena työnä sillä on ollut mahdollisuus erikoistua ja joustavasti kehittää uusia toimintatapoja. Myös asiakkaiden on ollut helpompi hakeutua sellaisen tahon palveluun, jolla ei ole viranomaisvaltaa. Jussi-työssä on merkittävää se, että ylipäänsä on olemassa erikoistunut palvelu, jossa väkivaltaa tehnyt mies saa apua toiselta mieheltä ja tulee kuulluksi. Jussi-työn oikea-aikainen mukaantulo perheen kriisissä on myös muun perheen kannalta tärkeää.

1. Johdanto

Tämä raportti sisältää väkivaltaa perheen sisällä tehneille miehille kohdistetun Jussi-työn ulkoisen arvioinnin. Kun puhutaan perheen sisäisestä väkivallasta, on se yleisimmillään miehen puolisoonsa kohdistamaa henkistä tai fyysistä väkivaltaa tai perheessä vallitsevaa väkivallan uhkaa. Ongelman laajuudesta saa kuvan tarkastelemalla rikostilastoja, jotka tosin kertovat vain poliisin tietoon tulleista tapauksista. Vuonna 2007 naisiin perheen sisällä kohdistuneita lieviä pahoinpitelyjä ja pahoinpitelyjä tuli oikeustilaston mukaan ilmi kaikkiaan noin 2 500 ja törkeitä pahoinpitelyjä noin 115. Vuoden 2006 tilastojen mukaan 1,2 % naisista ja 0,3 % miehistä on joutunut nykyisen/entisen puolisonsa tai muun perheenjäsenen tekemän henkisen tai fyysisen väkivallan kohteeksi. (Salmi & Lehti & Sirén & Kivivuori & Aaltonen 2009.) Naisiin kohdistuvan väkivallan välittömät kustannukset olivat Suomessa vuonna 2000 tehdyn selvityksen (Piispa & Heiskanen 2000) mukaan (euroiksi muunnettuna) lähes 50 miljoonaa euroa vuodessa ja välilliset kustannukset 60–110 miljoonaa euroa vuodessa. Laskelmat ovat alimitoitettuja, sillä niissä ovat mukana vain virallista kautta apua hakeneet naiset. Kysymys on siis myös taloudellisesta merkittävästä ongelmasta.

Perheväkivallan vastainen työ on lähtöisin lastensuojelun ja naisliikkeen piiristä. Maailman tiettävästi ensimmäinen turvakoti perustettiin Englantiin vuonna 1971. Suomen ensimmäinen turvakoti perustettiin vuonna 1978 Turun ensikodin yhteyteen ja vuotta myöhemmin perustettiin Pääkaupungin turvakoti Raha-automaattiyhdistyksen projektiavustuksella. (Ruohonen 2006.) Vuonna 1979 perustettiin turvakodit Helsinkiin, Ouluun ja Kotkaan RAY-projektina. Suomessa on tällä hetkellä 14 Ensi- ja turvakotien liiton ylläpitämää turvakotia. Turvakotien tarkoituksena on ennen kaikkea taata naisten ja lasten turvallisuus perheen väkivaltilanteissa, tukea väkivallasta selviytymistä ja antaa aikaa pohtia suhdetta väkivaltaiseen mieheen.

Miestyön juuret ovat 1970-luvun Yhdysvalloissa, missä se käynnistyi feminismin piirissä (Ruohonen 2006). Tuolloin oli kyse niin sanotusta edukatiivisesta väkivaltatyöstä, jonka tarkoituksena oli opettaa ja neuvoa miestä väkivallattomaksi. Työ kohdistui aluksi lähisuhdeväkivallasta syytettyinä olleisiin miehiin (Säävälä & Pohjoisvirta & Nykvist & Keinänen & Salonen 2006, 54). Suomessa miestyötä tehtiin Pääkaupungin turvakodissa jo 1980-luvun lopulla (Ruohonen 2006). Myös Oulussa miestyötä on tehty vuodesta 1992 lähtien. Varsinaisena väkivaltaa tehneiden miesten auttamisen pioneerihankkeena syntyi vuonna 1993 Miessakkien Lyömätön Linja Helsingissä. Vuotta myöhemmin käynnistyi Ensi- ja turvakotien liiton Jussi-projekti (1994–1997). Muita miesten väkivaltatyön malleja ovat Mielenterveysseuran OIVA-hanke (päättynyt) Helsingissä, Settlementin Naapurit-projektin Lyömätön Linja Tampereella, Joensuun turvakodin Lyömätön Linja, Kuopion kriisikeskus ja Savonlinnan Lyömätön Linja.

1900-luvulla yleistyi ajatus, että perheväkivallan osapuolia tuli auttaa erillisin keinoin, ei perhe- tai pariterapiana. Väkivaltaa ei haluttu nähdä ensisijaisesti perhedynamiikkaan ja parisuhteeseen liittyvänä ongelmana, vaan väkivallan tekijän ongelmana. Samalla kuitenkin tiedostettiin kaikkien osapuolten avunsaannin tärkeys ja se, että myös väkivallan tekijä tarvitsee tukea. Pelkästä edukatiivisesta miehiin kohdistuvasta väkivaltatyöstä siirryttiin toteuttamaan myös terapeutista, hoidollista väkivaltatyötä, jossa väkivaltaa tehneen miehen elämää ja käytöstä pyrittiin ymmärtämään. (Säävälä & Nykvist 2006.)

Väkivaltailmiön käsittelyyn liittyy ideologisia vastakkainasetteluja ja erilaisia jännitteitä, jotka heijastuvat myös käsitteiden käyttöön. Perheväkivalta-käsitteen katsotaan viittaavan liiaksi perheen sisäiseen ongelmatikkaan, samoin parisuhdeväkivalta liittyy väkivallan parisuhteen ongelmiin ja jättää väkivallan

tekijän vastuun taka-alalle. Ensi- ja turvakotien liitto on käyttänyt termiä *perhe- ja lähisuhdeväkivalta*, joka on kyllin laaja käsittämään miehen puolisoaan kohtaan tekemän väkivallan, joka on kaikista lähisuhdeväkivallan muodoista ylivoimaisesti yleisin, vanhempien keskinäisen ja lapsiin kohdistaman väkivallan sekä sisarusten välisen ja lasten vanhempiinsa kohdistaman väkivallan.

Ensi- ja turvakotien liiton Jussi-työ alkoi neljässä kaupungissa Raha-automaattiyhdistyksen rahoittamana projektina vuonna 1994 liiton jäsenyhdistysten turvakotien yhteydessä. Jussi-työ on miehille suunnattu auttamismuoto, jossa halutaan ehkäistä tai lopettaa väkivallan käyttö lähisuhteissa ja antaa apua kriisin selvittämisessä. Sen tavoitteena on korjaavana työnä katkaista väkivallan käyttö ja ennalta ehkäisevänä työnä puuttua tilanteisiin jo ennen, kuin fyysistä väkivaltaa on tapahtunut. Nimi ”Jussi-työ” korostaa sitä, että kyseessä on miehille suunnattu työ, jota miehet toteuttavat (Säävälä & Nyqvist 2006).

Tällä hetkellä Raha-automaattiyhdistyksen toimintakohtaisella avustuksella toimivia Jussi-toimipisteitä on kahdeksalla paikkakunnalla; Helsingissä, Vantaalla, Lahdessa, Turussa (alkuperäiset projektikaupungit) sekä Lappeenrannassa, Mikkelissä, Oulussa ja Porissa. Jussi-työntekijöitä on yhteensä 12 ja heidän työnantajansa on kukin paikallinen Ensi- ja turvakotien liiton jäsenyhdistys. Liitto vastaa toiminnan koordinoinnista ja kehittämisestä. Asiakasmäärien huippu, yli 800 asiakasta vuodessa, saavutettiin liiton antamien tietojen mukaan vuosina 2004–2005. Jatkossa Jussi-työ on tavoittanut asiakkaita seuraavasti: vuonna 2006 vajaa 700, vuonna 2007 noin 500, vuonna 2008 600 ja vuonna 2009 630. Asiakkaat käyvät Jussi-työntekijän luona keskimäärin viisi kertaa.

Jussi-työn perusajatus on, että väkivalta on sitä tehneen yksilön ongelma, josta yksin hän on vastuussa. Siksi juuri hän tarvitsee apua, jotta lähisuhteiden väkivalta loppuisi. (Säävälä & Pohjoisvirta & Keinänen & Salonen 2006, 13.) Tästä huolimatta lähdetään siitä, että ”Miehet eivät ole Marsista ja naiset Venuksesta, vaan molemmat ovat lähtöisin täältä Telluksesta. Heidän tulee olla tiiviissä yhteistyössä väkivallan ja muiden ihmisyyteen liittyvien inhimillisten ongelmien hoidossa” (Säävälä & Pohjoisvirta & Keinänen & Salonen 2006, 15.) Jussi-työ eroaa muusta miesten kanssa tehtävästä väkivaltatyöstä siksi, että se pohjautuu mies- ja naistyön keskinäisen integroinnin ajatukseen. Jussi-työtä onkin kehitetty kiinteästi turvakotien yhteydessä, mikä on lisännyt turvakodeissa miesnäkökulman huomioon ottamista. Vastaavasti Jussi-työhön on saatu turvakodista näkökulmaa muiden perheenjäsenten tarpeista ja kokemuksista.

Jussi-työtä on tehty nyt 15 vuotta melko itsenäisesti eri puolilla Suomea. Aluksi projektivaiheen (1994–1997) yhteydessä syntyi neljä melko samankaltaista auttamisen mallia, jotka ovat vuosien myötä mukautuneet paikallisiin tarpeisiin ja toimintaympäristöihin. Projektin jälkeen syntyneet neljä muuta toimintamallia ovat olleet kukin hieman erilaisia paikallisia malleja. Jussi-työn kehittämisen yksi linjaus onkin ollut se, että mallien ja niiden puitteissa sovellettujen auttamisen menetelmien on annettu muotoutua itsenäisesti yhdistysten piirissä niin, että liiton ohjaus on ollut lähinnä toimintaa koordinoivaa. Säävälä ym. (2006) toteavat, että ei ole olemassa yhtä oikeaa tapaa tehdä miesten väkivaltatyötä. Se täytyy sovittaa asiakkaiden valmiuksiin työskennellä oman väkivaltansa kanssa ja siihen verkostoon, jossa toimitaan. Jussi-työssä on syntynyt malleja, joissa työskennellään sekä turvakodin yhteydessä että avopalveluna ja malleja joissa työskennellään pelkästään avopalveluna. Muut Suomessa kehitetyt miesten väkivaltatyön mallit perustuvat kokonaan avomuotoiseen työhön (Säävälä ym. 2006).

Suomessa ei ole juuri lainkaan tehty tutkimusta erilaisten auttamistapojen kyvystä vähentää naisiin, miehiin tai lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa. Joitain prosessiarvioiteja hankkeista on tehty. Yksi tällainen on Hertta Keisalan vuonna 2006 tekemä Espoon Lyömättömän Linjan prosessiarviointi (Keisala 2006). Sen sijaan puhtaasti vaikuttavuusarvioiteja ei tämän kaltaisista interventioista ole saatavissa. (Salmi ym 2009.)

Sosiaalikehitys Oy on tehnyt Ensi- ja turvakotien liiton toimeksiannosta nyt käsillä olevan arvioinnin Jussi-työstä. Arviointi keskittyy erityisesti työhön kehitettyihin erilaisiin paikkakuntakohtaisiin malleihin sekä työn vaikuttavuuteen. Raportti etenee niin, että aluksi luvussa 2 esitetään lyhyesti arviointityön lähtökohdat, käytetyt menetelmät ja kerätyt aineistot. Luvussa 3 tarkastellaan aineistojen pohjalta Jussi-työn erilaisia malleja ja työmenetelmiä. Erityisesti tarkastellaan työn kiinnittymiskohtia muuhun perheiden kanssa tehtävään työhön. Luvussa 4 tuodaan esiin yhteistyökumppaneiden käsitykset Jussi-työstä. Luku 5 on laajin ja arvioinnin kannalta keskeisin, sillä se tuo uutta tietoa Jussi-työstä asiakkaiden ja heidän puolisojensa näkökulmasta. Luvussa 6 käsitellään edelleen Jussi-työn vaikuttavuutta ja hyötyjä, joita asiakkaat parhaimmillaan ovat Jussi-työstä saaneet. Luvuissa 7 ja 8 pohditaan saatuja tuloksia ja esitetään arvioinnin johtopäätökset ja kehittämissuosituksukset.

Arvioinnin ovat tehneet Sosiaalikehitys Oy:ssä vastaava tutkija VTT Sinikka Törmä ja tutkija YTM Kati Tuokkola kesäkuun 2009 ja tammikuun 2010 välisenä aikana. Työn tukena on ollut ohjausryhmä, johon ovat kuuluneet Ensi- ja turvakotien liitosta puheenjohtajana aluksi toimitusjohtaja Ritva Karinsalo ja jatkossa kehitysjohtaja Sari Laaksonen sekä jäsenenä kehittämisspäällikkö Jussi Pulli, suunnittelija Susanna Winter ja suunnittelija Antti Heikkinen (sihteeri). Jussi-työntekijöitä ohjausryhmässä on edustanut Pääkaupungin turvakotiyhdistyksen Jussi-työntekijä Matti Kupila ja liiton jäsenjärjestöjä Lahden Ensi- ja turvakotiyhdistyksen toiminnanjohtaja Marja Keto. Tutkijat kiittävät ohjausryhmää tehokkaasta ja arviointia hyvin tukevasta työskentelystä sekä sujuvasta yhteistyöstä.

I ARVIOINTITEHTÄVÄ

2. Arvioinnin lähtökohdat

Ensi- ja turvakotien liitto on kiteyttänyt arviointitarpeen seuraavasti: Jussi-työtä on tehty 15 vuotta useassa liiton jäsenyhdistyksessä. Arvioinnilla halutaan selvittää eri toimipisteissä käytettävät työmenetelmät ja niiden vaikuttavuus. Lisäksi halutaan tietoa työmuodon erilaisista sisällöistä jäsenyhdistyksissä. Arvioinnilla halutaan vastaukset seuraaviin kysymyksiin: 1) Mikä vaikuttaa ja miten? 2) Miten kehittää toimintaa? 3) Miten järjestölähtöinen työskentely ja rakenteet edistävät Jussi-työn vaikuttavuutta?

Tilattu arviointi ei edusta puhtaasti mitään arvioinnin perustyypeistä. Siihen liittyy elementtejä sekä vaikuttavuuden arvioinnista että kehittävästä toiminnan arvioinnista. Tässä arvioinnissa on ennen kaikkea tärkeää tuoda esiin eri osapuolten ja toimijoiden saamat hyödyt ja toimintaa kohtaan esittämät kehittämistarpeet sekä luoda niistä kokonaiskuva. Arviointi toteutetaan moninäkökulmaisena niin sanotun monitahoarvioinnin periaatteita noudattaen. Monitahoarvioinnille on keskeistä laaja-alainen arviointinäkökulma, joka korostaa monipuolista tiedon ja kokemuksen keräämistä (Vartiainen 2007). Monitahoarvioinnissa on olennaista sekä mahdollisimman monen avainryhmän informaatio että muu monipuolinen informaatio asiasta. Näkökulmassa korostuu se, että vaikutusmekanismit eivät ole yksiselitteisiä, faktoihin perustuvia asioita, vaan ne muodostuvat eri osapuolien kokemusten kautta. Ei ole siis olemassa yhtä oikeaa totuutta. Ulkoisen arvion hahmottama kuva Jussi-työstä ja sen vaikutuksista on eri tahojen näkemysten kautta muodostunut tulkinta.

Eriarvoisen tärkeiksi tässä nousevat Jussi-työn asiakasmiehet, heidän näkemyksensä ja heihin kohdistuneet vaikutukset. Toiminnan vaikuttavuutta arvioidaan tuomalla esiin asiakkaiden Jussi-työstä saamia hyötyjä ja heidän omia käsityksiään siitä, miten Jussi-työ on vaikuttanut heidän käyttäytymiseensä ja heidän perheensä elämään. Kyse ei kuitenkaan ole vaikuttavuustutkimuksesta tiukasti käsitettynä. Sellaista tutkimusta varten olisi pitänyt olla mahdollisuus kerätä huomattavasti suurempi aineisto ja käyttää toisenlaisia tiedonkeruun menetelmiä. Tästä tarkemmin luvussa 6 Vaikuttavuus.

3. Aineistot ja menetelmät

Arvioinnin aineistonkeruu tapahtui pääasiassa haastattelu- ja kyselymenetelmiä käyttäen. Aivan aluksi haastateltiin teemahaastattelumenetelmällä *12 Jussi-työntekijää*. Turusta vastauksen antoi vain toinen työntekijä. Lahdesta taas vastasi kolme työntekijää, joista yksi oli muuhun projektiin siirtynyt entinen Jussi-työntekijä. Samoin haastateltiin *kahdeksan Jussi-työtä tuottavien yhdistysten toiminnanjohtajaa*. Suurin osa haastatteluista tehtiin puhelimitse, osa tehtiin paikan päällä haastateltavien toimipisteissä. Kaksi Jussi-työntekijää vastasi kysymyksiin sähköpostitse. Arviointityön loppuvaiheessa haastateltiin neljää Jussi-työn kanssa yhteistyötä tehnyttä *sosiaalityöntekijää*. Haastateltaviksi pyrittiin saamaan yhteistyökumppaneita erilaisista toimintaympäristöistä yhteensä kuusi. Vaikean tavoitettavuuden vuoksi haastateltujen lukumäärä jäi neljään. Haastateltavat olivat sosiaalityöntekijä ja perheterapeutti Helsingin kaupungilta, sosiaalityöntekijä Lahden kaupungilta sekä sosiaalityöntekijä Etelä-Savon sairaanhoitopiiristä. Kaikkien edellä mainittujen teemahaastattelujen teemat ovat *liitteenä 1*.

Asiakastyytyväisyyttä ja työn vaikutuksia miesten ja heidän perheidensä elämään selvitettiin kyselyn avulla. Jussi-työn asiakasmiehille tehtiin postikysely, joka toteutettiin Jussi-työntekijöiden välityksellä. Kukin työntekijä sai ohjeet lähettää tai antaa lomake 15–20 asiakkaalleen paikkakunnasta riippuen. Kaikkiaan tavoitteena oli jakaa lomake 140 asiakkaalle, mutta toteutuma oli 131 asiakasta. Lomake oli yhdessä toimipisteessä annettu myös kahdelle naisasiakkaalle, jotka olivat asiakkaina oman väkivaltaisuutensa vuoksi. Ei kuitenkaan ole tiedossa, ovatko nämä kaksi naista vastanneet kyselyyn, koska kysymykset oli muotoiltu olettamuksella, että vastaaja on mies. Kyselyn kaikkia vastauksia käsitellään siten miesten vastauksina. Vastauksia, jotka pyydettiin lähettämään suoraan tutkijoille, palautui kaikkiaan 80 vaihdellen toimipisteittäin 3-20 vastaukseen. Kyselyn käytännön toteutuksesta on kerrottu tarkemmin luvussa 5. Kyselylomake on *liitteenä 2*. Lisäksi haastateltiin teemahaastattelumenetelmää käyttäen kuutta asiakkaina olleiden miesten puolisoa puhelimitse. Haastatellut olivat Jussi-työntekijöiden ehdottamia omien asiakkaidensa puolisoja Helsingistä, Vantaalta, Lahdesta ja Oulusta. Haastatteluteemat on esitetty *liitteessä 1*.

Haastattelujen ja kyselyn lisäksi arvioinnin aineistoa kertyi ohjausryhmässä käydyistä keskusteluista, joissa oli mukana Ensi- ja turvakotien liiton miestyön kehittämishenkilöitä sekä paikallisten yhdistysten ja Jussi-työn edustajat. Arvioitsijat osallistuivat myös Jussi-työntekijöiden vuosittain järjestettävään tapaamiseen ”Miehissä metsään”. Tässä tapaamisessa käsiteltiin keskustellen muun muassa Jussi-työn vaikuttavuutta ja toimintamalleja. Toinen work shop -tyyppinen tilaisuus järjestettiin arvioinnin loppuvaiheessa, jolloin kyselyn alustavat tulokset olivat jo selvillä. Tilaisuuteen oli kutsuttu kaikkien yhdistysten toiminnan johtajat ja Jussi-työntekijät. Tilaisuudessa toteutettiin niin sanottua akvaariomenetelmää Jussi-työn tulevaisuuden kehittämistä pohdittaessa. Arvioinnin aineistona ovat myös Ensi- ja turvakotien liiton itse keräämät tilastot Jussi-työstä sekä sen julkaisemat raportit, jotka käsittelevät perhe- ja lähisuhdeväkivaltaa ja siihen liittyviä auttamisen menetelmiä.

Moninäkökulmaisuuteen pohjautuvan arviointitavan mukaisesti kaikki Jussi-työstä jatkossa esitetty perustuu eri tahojen (Jussi-työntekijät, yhdistysten toiminnan johtajat, liiton kehittämishenkilöt, yhteistyötahot, asiakkaat ja heidän puolisonsa) näkemyksiin sellaisina kuin arvioitsijat ovat niitä tulkinneet. Ulkoisen arvion hahmottama kuva toiminnasta ja sen vaikutuksista on eri tahojen näkemysten kautta muodostunut tulkinta sille, miten Jussi-työ on toiminut ja mitä hyötyjä se on tuottanut eri tahoille, ennen kaikkea sen asiakkaina olleille miehille.

Käsiteltävä ilmiö ja siihen kohdistuva auttamistyö ovat hyvin monitahoisia ja moniselitteisiä. Niihin liittyy erilaisia ideologisia painotuksia ja historiallisia jännitteitä, joita ei tässä arvioinnissa käsitellä. Raportissa Jussi-työstä tehdyt tulkinnot ovat ennen kaikkea ulkopuoliseen tarkasteluun perustuvia, eivät hoitotyön sisältä nähtyjä. Näihin asioihin syvällisemmin perehtymään kiinnostuneille lukijoille suositellaan lähdeluettelossa mainittuja Ensi- ja turvakotien liiton julkaisemia teoksia, jotka valottavat monipuolisesti lähisuhdeväkivallan ilmiötä ja siihen kohdistuvan auttamistyön eri suuntauksia. Tässä arvioinnissa on keskeistä nostaa esiin Jussi-työn 15 toimintavuoden aikana muotoutuneet erilaiset mallit ja toiminnan rakenteet sekä arvioida Jussi-työn vaikuttavuutta käytettävissä olevin keinoin.

II JUSSI-TYÖ ARVIOINNIN NÄKÖKULMASTA

4. Jussi-työn toimintamallit ja yhteys muuhun auttamistyöhön

4.1 Mallit ja toiminnan rakenteet

Jussi-työ aloitti Raha-automaattiyhdistyksen rahoittamana nelivuotisena projektina vuonna 1994. Siinä olivat mukana neljän kaupungin (Helsinki, Vantaa, Lahti ja Turku) turvakotiyhdistykset, joiden toimintaan miesten väkivaltatyö liitettiin. Keskeisenä ajatuksena oli integroida miehen auttamistyö naisten ja lasten auttamiseen keskittyneeseen turvakotityöhön niin, että kaikki osapuolet saisivat apua. Perusteena oli, että perheväkivalta on moniulotteisena ilmiönä hyvin vaikeasti hahmotettavissa ilman käsitystä eri osapuolten näkökulmista asiaan (Säävälä & Nyqvist 2006, 42). Myöhemmin toimintaa on käynnistetty Jussi-työnä neljässä muussa kaupungissa (Oulu, Pori, Mikkeli ja Lappeenranta). Neljän aiemmin projektina aloittaneen Jussi-toimipisteen työ perustuu selkeämmin alkuperäiseen projektiajatukseseen, kun taas myöhemmin perustetut toiminnat ovat saaneet erilaisia paikkakuntaakohtaisia sovellutuksia.

Integraatiokysymys on Jussi-työn keskeisiä kysymyksiä. Työn integroiminen eri tavoin nais- ja lapsityöhön erottaa sen myös muista miestyön malleista. Integroiminen ei liity pelkästään työn rakenteiden yhdistämiseen. Jussi-työn integroiminen turvakotityöhön tai avomuotoiseen nais- ja lapsityöhön merkitsee myös erilaisten viitekehysten yhdistämistä (Säävälä & Nyqvist 2006, 43).

Tässä luvussa esitetään eri paikkakunnille muodostuneet Jussi-työn mallit, työn sijoittuminen suhteessa muihin toimintoihin sekä yhteistyön ja asiakasohjauksen rakenteet. Jussi-toimipisteitä käsitellään niiden syntyhistoriaan perustuen kahdessa ryhmässä: ”vanhat Jussit” ja ”uudet Jussit”. Karkealla tasolla voidaan sanoa, että ”vanhoja Jusseja” yhdistää samankaltaisuus kun taas ”uusia Jusseja” yhdistää erilaisuus. Havainnollisuuden vuoksi yksinkertaistetut mallit perustuvat siihen, mihin Jussi-työ integroituu ja mistä sen asiakkaat tulevat.

Asiakkaat tulevat Jussi-työhön kahta pääväylää: joko siksi, että heidän puolisonsa ja lapsensa ovat hakeutuneet turvakotiin tai muuta kautta¹. Ensi- ja turvakotien liiton tilastojen mukaan (taulukko 1) noin viidennes asiakkaista on tullut Jussi-työhön puolison turvakotiasiakkuuden perusteella. Muuta kautta tulevat jakautuvat viranomaisten ohjaamiin ja itse oma-aloitteisesti yhteyttä ottaneisiin. Mahdollisia ohjaavia viranomaisia ovat esimerkiksi sosiaalityö, lastensuojelu, psykiatria, päihdehuolto tai poliisi. Miehen väkivaltaisuus tai perheessä ilmennyt väkivallan uhka on siis voinut tulla jonkun muun palvelun kautta esiin ja johtaa ohjaukseen. Myös muut miesten kanssa väkivaltatyötä tekevät tahot (esim. Lyömätön linja tai Miessakit) voivat ohjata asiakkaita Jussi-työntekijöille.

Puolet asiakkaista hakeutuu suoraan oma-aloitteisesti palveluun. Taustalla voi olla täysin oma motivaatio ja huolestuminen omasta käyttäytymisestä tai esimerkiksi puolison painostus tai yhteinen päätös. Näissä tapauksissa tieto Jussi-työstä on voitu saada esimerkiksi esitteistä, joita on jaettu erilaisiin palvelupisteisiin, lehdistä tai internetistä. Haastateltujen Jussi-työntekijöiden mukaan oma-aloitteisesti palveluun hakeutuvien joukossa kasvava ryhmä ovat miehet, joiden perheessä ei ole fyysistä väkivaltaa, mutta jotka ovat huolestuneita väkivallan uhasta tai omasta lyhytpinnaisuudestaan. Nämä miehet ovat tyypillisesti

¹ Vaikka Jussi-työ on miehille suunnattua väkivaltatyötä, niin pieni osa asiakkaista on naisia. Yhä enenevässä määrin on ollut tarvetta sekä tekijänaisten että kokijänaisten palvelulle.

muuta asiakaskuntaa nuorempia ja perheessä on usein pieniä lapsia. Heidän kohdallaan voidaan puhua myös ennalta ehkäisevästä väkivaltatyöstä. Jussi-työn asiakkaiksi luonnollisesti valikoituvat ja siinä jatkavat pääasiassa ne, jotka haluavat hoitoa, myöntävät ongelman olemassaolon ja kokevat tehneensä väärin.

Taulukossa 1. on kuvattu Jussi-työn asiakkaiden palveluun hakeutumisen erilaiset väylät ja asiakasmäärät.

Taulukko 1. Asiakkaaksi tulon väylät Jussi-työhön vuonna 2008.

	Turvakoti	Oma yhteydenotto	Sosiaali-viran-omainen	Terveys-huollon viran-omainen	Päihde-huolto	Mielen-terveys-palvelut	Polisi	Muu	yht.
Helsinki	51 37 %	68 49 %	12 9 %	-	-	-	8 6 %	-	139
Vantaa	16 18 %	36 41 %	20 23 %	3 3 %	1 1 %	1 1 %	1 1 %	9 10 %	87
Lahti*	19 13 %	51 35 %	-	3 2 %	-	1 1 %	1 1 %	71 48 %	145
Turku	17 19 %	62 68 %	5 5 %	-	-	3 3 %	-	4 4 %	91
Oulu	31 26 %	54 46 %	14 12 %	-	1 1 %	7 6 %	-	10 9 %	117
Pori	4 14 %	17 58 %	5 17 %	-	-	2 7 %	-	1 3 %	29
Lappeen-ranta	1 2 %	27 60 %	8 18 %	3 7 %	3 7 %	-	-	3 7 %	45
Mikkeli	-	54 70 %	11 14 %	4 5 %	-	5 6 %	3 4 %	-	77
yhteensä	139 19 %	369 50 %	75 10 %	14 2 %	5 1 %	19 3 %	12 2 %	98 13 %	731

Lähde: Ensi- ja turvakotien liiton omat Jussi-työn tilastot

*Lahden suhteellisen isoa asiakasmäärää selittää osin se, että joissain tapauksissa myös asiakasmiehen vaimo on tilastoitu asiakkaaksi

Seuraavassa tarkastellaan toimipisteittäin eri yhdistysten järjestämän Jussi-työn mallien erityispiirteitä. Arvioinnissa muodostettu näkemys malleista perustuu Jussi-työntekijöiden ja yhdistysten toiminnanjohtajien haastatteluihin sekä yhdistysten internet-sivuihin. Kuvioissa leveä nuoli kuvaa asiakasvirtaa (mistä asiakkaat Jussi-työhön tulevat) ja kapea nuoli yhteistyötä eri toimijoiden välillä². Asiakasvirroista puhuttaessa käytetään nimitystä ”vapailta markkinoilta” silloin, kun asiakas tulee joko itse omasta aloitteestaan tai jonkun ulkopuolisen tahon ohjaamana, ei puolison turvakotiasiakkuuden perusteella. Kursivoidut tekstit kunkin mallin esittelyn alussa ovat turvakotiyhdistysten nettisivuilta.

² Kuvioissa olevat prosentiluvut ovat peräisin haastatteluissa saaduista tiedoista. Osin luvut poikkeavat jonkin verran toisaalla esitetyistä, Jussi-työn tilastojen mukaisista, tiedoista. Jussi-työssä on vuoden 2009 alusta otettu käyttöön uusi tilastointijärjestelmä, joten siirtymäajalla tiedot eivät kaikilta osin ole yhteneväiset.

”VANHAT JUSSIT”-turvakotiin integroitua miestyötä

Helsinki ja Vantaa

”Jussi-työ on tarkoitettu miehille, jotka haluavat lopettaa väkivallan käytön tai uhkaavan käyttäytymisen lähisuhteessaan. Jussi-työ tukee miehiä kriisin käsittelyssä. Jussi-työn asiakkaaksi voi tulla myös lähisuhteessaan väkivaltaa tai sen uhkaa kokeva mies--- Työntekijä ja mies käyvät tavoitteellisia keskusteluja, joissa selvitetään yksilöllisesti nykytilanne. Kun ymmärrys itseä ja tapahtunutta kohtaan lisääntyy, myös kyky estää oma väkivallan käyttö tulee mahdolliseksi.”

Yksilötapaamisten lisäksi voidaan sopimuksen mukaan järjestää puolison tapaamisia ja pari- ja perhetapaamisia. Helsingin ja Vantaan Jussi-työssä kokoontuu täydentyvä keskusteluryhmä. Osallistujien edellytetään sitoutuvan vähintään kahden kuukauden pituiseen ryhmäjaksoon.”

Helsingin ja Vantaan Jussi-työntekijät toimivat yhteisissä tiloissa Helsingin Pasilassa. Jussi-työntekijöitä on toimipisteessä yhteensä neljä, joista kaksi on Helsingin ja kaksi Vantaan työntekijöitä. Yhteiset tilat tuovat mukanaan synergiaetuja, samoin yhteistyötä ja kanssakäymistä on enemmän kuin muden Jussi-työntekijöiden välillä. Työntekijöiden mukaan käytetyistä menetelmistä tai asiakkaista ei kuitenkaan kovin paljoa puhuta kahden paikkakunnan työntekijöiden kesken.

Jussi-työ on sekä Helsingissä että Vantaalla integroitu turvakodin toimintaan. Näiden kaupunkien yhteinen Jussi-toimipiste sijaitsee kuitenkin fyysisesti kaukana molempien kaupunkien turvakodeista. Pääkaupungin turvakoti sijaitsee Helsingin Haagassa ja Vantaan turvakoti Vantaan Rekolassa. Sekä haastatellut työntekijät että turvakotiyhdistysten toiminnanjohtajat pitivät hyvänä, että Jussi-työ sijaitsee selvästi erillään turvakodeista, jotka ovat tarkoitettut puolisojen ja lasten turvaamiseksi. Ei olisi oikein viedä miestä sinne kriisitilanteessa. Fyysisestä etäisyydestä sekä toiminnan erillisyydestä ja itsenäisyydestä huolimatta Jussi-työntekijöiden ja turvakotien asiakaskohtainen yhteistyö on melko tiivistä. Asiakastapauksista keskustellaan kummassakin mallissa turvakodin kanssa kerran viikossa.

Molemmissa malleissa asiakkaat ohjautuvat kahdesta pääsuunnasta: joko niin, että heidän puolisonsa on turvakodissa ja miehelle ehdotetaan Jussi-työtä tai niin sanotusti vapailta markkinoilta. Jälkimmäinen tarkoittaa sitä, että mies itse hakeutuu Jussi-työhön omatoimisesti tai jokin viranomainen tai joku muu toimija ohjaa hänet Jussi-työhön. Turvakotiin liittyviä ohjauksia on Helsingissä ollut 30-40 % ja Vantaalla 20 % asiakkuuksista.

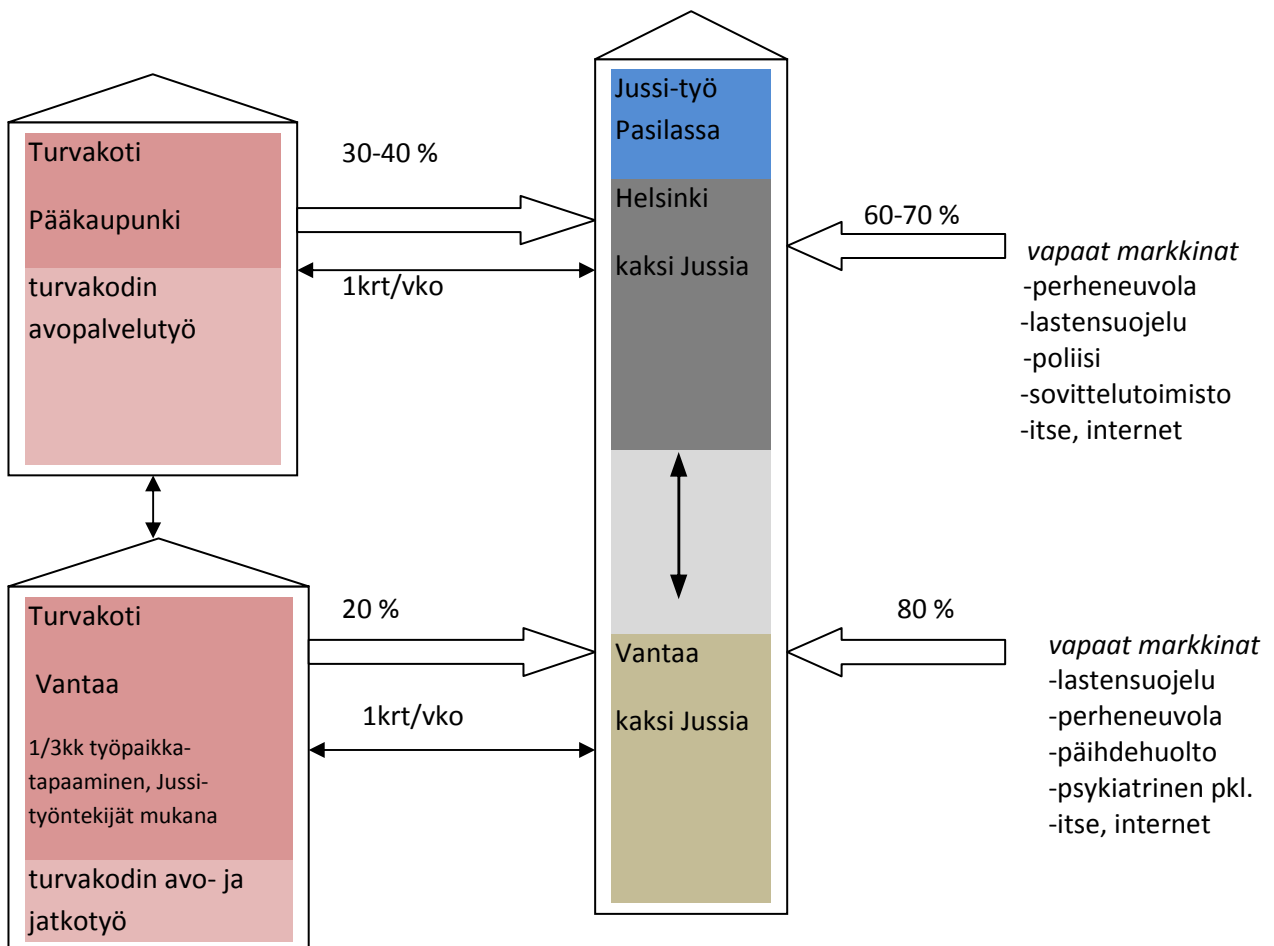
Pääkaupungin turvakodissa turvakotijaksot vaihtelevat yhden tai kahden yön viipymisistä kahden kuukaudenkin jaksoihin. Keskimäärin jaksot ovat kolmen viikon mittaisia. Tavoite on, että viimeistään kolmen päivän kuluessa siitä, kun nainen on tullut turvakotiin, Jussi-työntekijä ottaa hänen suostumuksellaan yhteyttä mieheen. Naiset kieltävät harvoin ottamasta yhteyttä miehiinsä. Jussi-työntekijöiden asiakkuutta on tarjottu noin 40 %:lle turvakotiasiakkaiden puolisoista, joista edelleen 68 % (eli 27 % kaikista turvakotiasiakkaiden puolisoista) on ollut Jussi-työn asiakkaana vähintään yhden käynnin verran. Vastaavasti miehistä, joille Jussi-työntekijä on tarjonnut mahdollisuutta tulla keskustelemaan perhetilanteestaan muun perheen ollessa turvakodissa, tulee noin 90 % vähintään yhteen tapaamiseen.

Turvakodissa vain piipahtavien naisten miehille ei aina välttämättä ilmoiteta mahdollisuudesta Jussi-työhön. Osittain pienehkö Jussi-työhön turvakodista ohjautuvien osuus selittyy sillä, että Pääkaupungin turvakodissa ¼ asiakkaista on maahanmuuttajia. Jussi-työntekijät toimivat suomen ja englannin kielillä. Osa maahanmuuttajista karsiutuu pois tästä työstä, koska heille ei voida järjestää keskustelua heidän äidinkielellään.

Vantaan turvakodissa naiset ja lapset ovat keskimäärin vajaa kolme viikkoa. Ajat vaihtelevat kuten Pääkaupungin turvakodissakin yhdestä päivästä (harvoin) kahteen kuukauteen. Turvakodissa kartoitetaan aina ensin, mitä perheessä on tapahtunut ja millaiset suhteet perheenjäsenillä on toisiinsa. Riippuu tapauksesta ottavatko Jussi-työntekijät tai turvakoti yhteyttä mieheen puolison suostumuksella vai ottaako puoliso itse yhteyttä.

Alle puolelle (vuonna 2009 48 % vantaalaisista turvakotiin hakeutuneista lapsiperheistä) ehdotetaan Vantaan turvakodissa Jussi-työtä. Mieheen ei oteta yhteyttä esimerkiksi silloin, jos miehellä ei ole kielitaitoa. Noin 20 % turvakodin asiakkaista on maahanmuuttajia, joiden kanssa ei aina ole yhteistä kieltä. Monesti heidät joudutaan ohjaamaan ulkomaalaisten kriisikeskukseen. Mieheen ei oteta yhteyttä myöskään silloin, kun miehen päihdeongelma on akuutissa vaiheessa. Jos mies on vaarallinen ja perhe tarvitsee ennen kaikkea turva- ja piilopaikan, yhteyttä ei oteta ollenkaan. Joskus harvoin perhe voidaan joutua jopa kuljettamaan johonkin muualle turvaan.

Kuvio 1. Helsingin ja Vantaan mallit

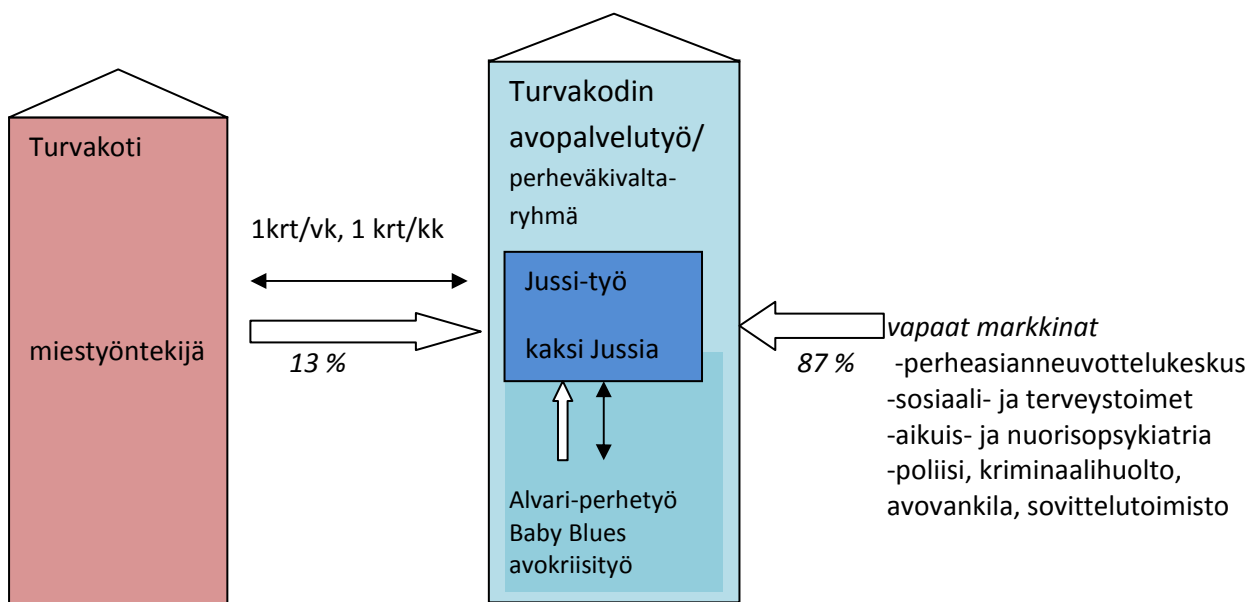
Lahti

”Väkivalta ja sen uhka perheessä ja lähisuhteessa aiheuttaa pelkoa ja turvattomuutta. Perheväkivalta-tilanteissa turvakotiin tulleelle miehelle tarjotaan mahdollisuus lähteä työskentelyyn väkivallan lopettamiseksi. Miehellä on mahdollisuus myös oma-aloitteisesti hakea apua väkivaltilanteessa---. Jussi-työ on ennen kaikkea keskustelumahdollisuuden järjestämistä miehelle tilanteessa, jossa mies haluaa lähteä selvittämään perheensä kriisiä. Jussi-työ tarjoaa: kriisiapua, koska perheväkivaltilanteessa myös mies on kriisissä ja tarvitsee apua selviytyäkseen. Terapeuttista keskusteluapua, jolloin on mahdollisuus tarvittaessa pitkäjänteiseenkin työskentelyyn. Neuvontaa ja ohjausta, jolloin arvioidaan ja selvitetään muita mahdollisia tuki- ja apuvaihtoehtoja. Verkostotyötä; yhteistyöverkostoille tarjotaan apua miehen kanssa työskentelyyn ja näin voidaan toimia miehen omana työntekijänä perheen auttamisprosessissa.”

Lahden Jussi-työ toimii integroituna sekä turvakodin työhön että Lahden Ensi- ja turvakotiyhdistyksen avopalvelutyöhön ja sen perheväkivalta-ryhmään. Laajemmassa mielessä integroiva tekijä on perhe- ja parisuhdeväkivalta sekä sen parissa tehtävä työ. Fyysisesti turvakoti ja Jussi-työ sijaitsevat erillään. Turvakoti sijaitsee noin kahden kilometrin etäisyydessä Launeen kaupunginosassa ja avopalvelut aivan Lahden keskustassa torin laidalla sijaitsevassa talossa. Yhdistyksen avopalveluihin kuuluvat Jussi-työn lisäksi Alvari-perhetyö, Baby Blues-toiminta sekä avokriisityö. Yhteistyötä turvakodin kanssa tehdään viikoittaisissa asiakastapauksia käsittelevissä palavereissa, jotka pidetään riippumatta siitä, onko juuri sillä hetkellä yhteisiä asiakkaita. Kerran kuussa on lisäksi koko työyhteisön yhteinen palaveri, johon tulee turvakodin ja avopalvelutyön henkilöstö. Turvakodissa toimii kriisityöntekijä-nimikkeellä miestyöntekijä. Tarkoituksena on rauhoittaa tilanteita, joissa perhe tulee turvakotiin ja mies jää kotiin sekä jouduttaa kaikkien osapuolten avunsaantia ja perheen kokonaistilanteen selvittelyä.

Asiakkaita tulee Jussi-työhön kolmelta taholta: turvakotityön kautta, avotyön sisältä ja vapailta markkinoilta. Vapailta markkinoilta tulevat ovat viranomaistahojen lähettämiä ja itse yhteyttä ottavia. Viranomaistahoja, joiden kautta tai ohjaamina asiakkaita tulee, ovat muun muassa perheasian neuvottelukeskus, sosiaali- ja terveystoimet, aikuispsykiatrian osasto ja poliklinikka, poliisi, kriminaalihuolto, avovankila ja sovittelutoimisto. Turvakodin kautta tulevien osuus on melko pieni, 13 %, ja vapailta markkinoilta tulevien osuus vastaavasti melko suuri, 87 %. Oman yhteydenoton kautta tulleita on 35 % kaikista asiakkaista. Puolison turvakotiasiakkuuden perusteella tulevien osuus on laskenut, sillä aiemmin se on ollut jopa noin 50 %:n luokkaa.

Kuvio 2. Lahden malli

Turku

”Jussi-työ on turvakodin avopalvelutyötä. Jussi-työ tarjoaa asiakkaaksi hakeutuvalla lähisuuhdeväkivaltaa käyttäneelle miehelle ammatillista apua. Tavoitteena on miehen väkivallan pois jääminen.---Jussi-työ tukee miestä ja hänen perhettään, jossa hän etsii ulospääsyä väkivallastaan. Myös uhrille tarjotaan mahdollisuus tavata työntekijää yksin ja miehen kanssa.—Yleisimpänä työskentelymuotoina ovat yksilötapaamiset, jotka tapahtuvat terapialuontoisten mallien mukaan. Keskustelu- ja toiminnalliset ryhmät ovat osa työskentelyä.”

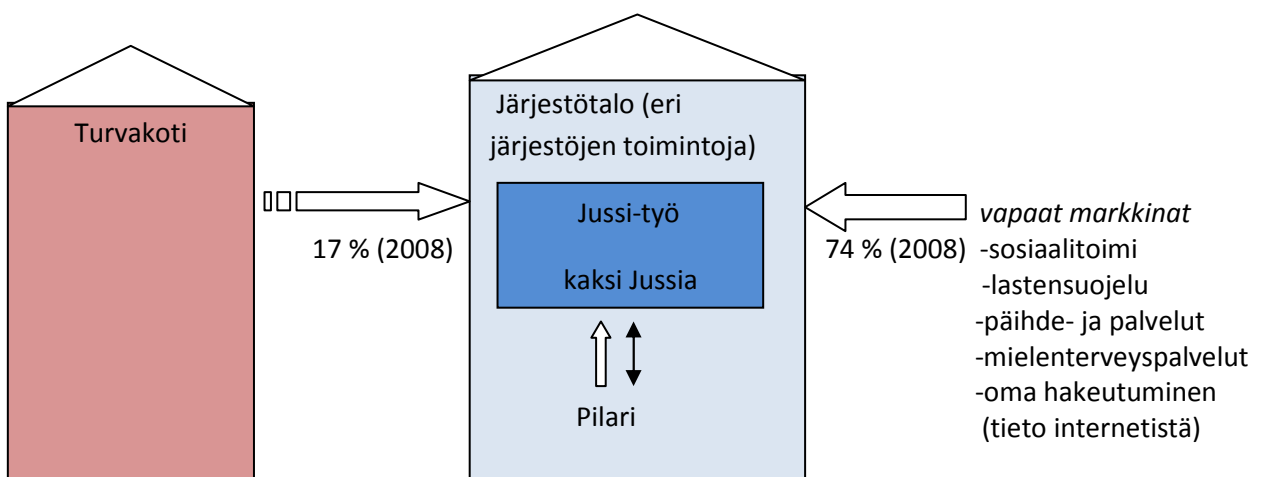
Turun Jussi-työ on turvakodin avopalvelutyötä. Se sijaitsee noin 10 minuutin kävelymatkan päässä turvakodista Perhetalo Heidekenissä, jossa on myös muiden lastensuojelujärjestöjen toimintoja. Aiemmin Jussi-työn toimipiste oli aivan turvakodin vieressä. Naiset ovat yleensä turvakodissa yhdestä kolmeen vuorokautta. Tieto Jussi-työstä välitetään turvakotiasiakkaiden puolisoille, jotka ottavat itse yhteyttä Jusseihin niin halutessaan. Käytäntönä on, että Jussi-työntekijät eivät soita heille. Turvakodilla ei esimerkiksi toiminnanjohtajan mukaan aina tiedetä keiden turvakotiasiakkaiden puoliset ovat menneet Jussi-työhön mukaan.

Tutkimuksen tekoajankohtana (syksyllä 2009) turvakodista ei juuri tullut asiakkaita Jussi-työhön, vaan asiakkaat ohjautuivat enimmäkseen muulla tavoin (kuvan tiedot vuodelta 2008) kuten sosiaalitoimen, lastensuojelun, päihde- ja mielenterveyspalvelujen sekä oman yhteydenoton kautta. Yhteistyön rakenteet, joita aikaisemmin Jussi-työn ja turvakodin välillä oli, esimerkiksi työntekijöiden yhteinen tapaaminen joka toinen keskiviikko, ovat hiipuneet. Jussi-työn puolelta on pyritty tiivistämään yhteistyötä, mutta tässä ei ole vielä onnistuttu. Turvakodin puolelta toivotaan myös yhteistyön kiinteytyvän ja rakentuvan uudelleen.

Jussi-työn kanssa samassa toimitalossa sijaitsee myös Turun Ensi- ja turvakotiyhdistyksen Pilaritoiminta, joka alun perin oli tarkoitettu turvakotinaisten jatkotyöksi. Pilarin kahden perheterapeutin kanssa on yhteistyötä ja myös sieltä saatetaan lähettää miehiä Jussi-työhön. Vastaavasti Jussi-työntekijät voivat ohjata väkivaltaa kokeneita Pilariin.

Turussa on alettu ottaa myös naisia Jussi-työn asiakkaiksi (vuonna 2008 yhdeksän, vuonna 2009 kaksi). Heitä otetaan, jos on tilaa ja he tulevat asiakkaiksi oman väkivaltaisuutensa vuoksi. Turun mallissa erilaista on se, että heti alusta asti tavataan myös puolisoa. Miesasiakas käy ensin Jussi-työssä kahdesta kolmeen kertaa, sitten puoliso pari kertaa, minkä jälkeen on paritapaaminen. Tapaamisten vähimmäismääräksi määritellään heti alussa 10 kertaa, mihin pitää sitoutua. Näin asiakas orientoituu prosessiin, jolla on alku ja loppu.

Kuvio 3. Turun malli

”UUDET JUSSIT”- erilaisia paikallisia sovellutuksia

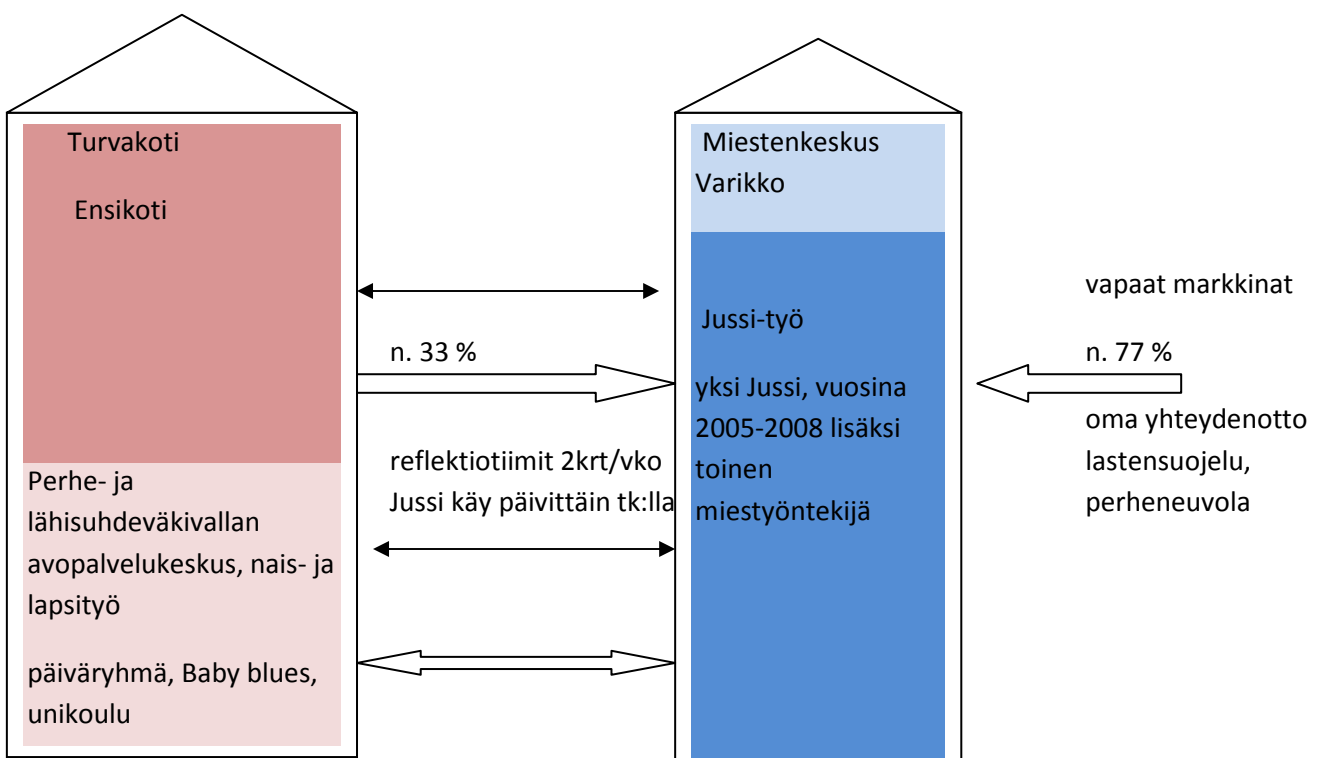
Oulu

”Oulun ensi- ja turvakodissa toimii miesten keskus Varikko. Varikolla väkivaltaa käyttänyt mies voi saada apua väkivaltaongelmaansa. --- Työskentelyn tavoitteena on luopua väkivallasta ristiriitojen ratkaisuvälineenä ja etsiä sovittlevampaa elämäntapaa perhesuhteissa. Työskentelytapana on yksilökeskustelut. Työskentelyn edettyä pidemmälle käydään myös pari- ja perhekeskusteluja”.

Oulun Jussi-työ on yksi niistä Jussi-työn malleista, jotka ovat syntyneet Jussi-projektin jälkeen. Miestyötä on Oulun Ensi- ja turvakodin yhteydessä tehty kuitenkin jo ennen Jussi-työtä, vuodesta 1992 lähtien. Oulun Jussi-toiminta poikkeaa muista malleista siten, että palvelun kuvauksissa esimerkiksi internet-sivuilla ei mainita Jussi-sanaa, vaan puhutaan miestyöstä ja miestenkeskus Varikosta. Oulun Jussi-työn malli on ”uusista Jusseista” turvakoti-integraation vuoksi eniten neljän alkuperäisen Jussi-työn mallin kaltainen. Turvakoti-integraatio on kuitenkin edellä esitettyihin malleihin verraten vielä tiiviimpää. Oulun Jussi-työ on muita malleja pidemmälle integroitu myös avomuotoiseen nais- ja lapsityöhön. Oulun ensi- ja turvakodissa ollaan luopumassa jaosta naistyöhön ja miestyöhön ja integroimassa niitä yhteen väkivaltatyöksi. Näitä töitä on toiminnanjohtajan mukaan aina tehty ristiin ja jako on hämärtynyt, kaikki ovat avopalvelukeskuksen töitä.

Jussi-työ sijaitsee fyysisesti parin sadan metrin päässä turvakodista miesten keskus Varikolla, mutta on Ensi- ja turvakotiyhdistyksen perhe- ja lähisuhdeväkivallan avopalvelukeskuksen alaista toimintaa. Jussi-työntekijä käy päivittäin turvakodilla ja siellä pidetään kahdesti viikossa tapaaminen, jossa käsitellään asiakastapauksia. Lisäksi mies- nais- ja lapsityön välillä pidetään niin sanottuja reflektiotiimejä. Naiset ovat keskimäärin 14 vuorokautta turvakodissa. Jussi-työn ajoittuminen suhteessa turvakotijaksoon vaihtelee tapauksittain, samoin se miten sitä puolisolalle ehdotetaan. Jussi-työn työn kesto vaihtelee yhdestä puhelusta useamman kuukauden jopa vuosienkin hoitajaksoihin. Tässä mallissa pystytään tekemään miehen kanssa työtä samanaikaisesti kun nainen on turvakodissa.

Kuvio 4. Oulun malli

Pori

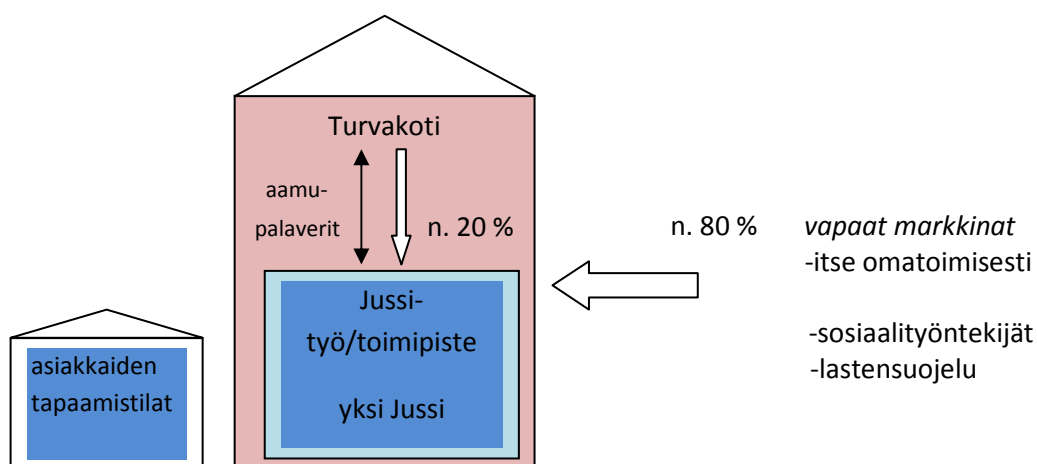
”Tukea miehiltä miehille perheväkivaltakierteen katkaisemiseksi. Perheväkivaltatilanteissa myös mies tarvitsee apua selviytyäkseen. Turvakotien Jussi-työntekijöiltä mies saa: kriisiapua, terapeutista keskusteluapua, neuvontaa ja ohjausta, tietoa muista saatavilla olevista palveluista. Mahdollisuus keskusteluun kahden kesken tai ryhmässä”

Jussi-työtä on ollut Porissa vuodesta 2004. Porin malli on ainoa Jussi-työn malli, jossa työntekijä on fyysisestikin turvakodissa. Kaikki toiminnot ovat samassa paikassa, palveluja ei ole eriytetty. Jussi-työntekijällä on toimisto turvakodilla, mutta väkivaltaisia miehiä ei tavata samoissa tiloissa, joissa naiset ja lapset ovat, vaan noin 300 metrin päässä sijaitsevassa erillisessä tapaamistilassa.

Työ on täysin integroitu turvakotiin jopa niin, että Jussi-työntekijä tekee myös turvakodin ohjaajan töitä osan (joskus jopa 70 %) ajastaan. Jussi-työntekijä turvakodilla antaa turvakodin näkökulmasta turvallisuuden tunnetta ja on rauhoittava tekijä. Vaikka Jussi-työntekijä tekee myös naistyötä, hän ei ole koskaan asiakkaana olevan miehen puolison työntekijä. Työntekijän mukaan tämä ei olisi oikein ja murtaisi miehen ja työntekijän välistä luottamusta. Porin mallissa korostetaan, että perspektiivi pysyy laajana, kun Jussi-työntekijä koko ajan näkee myös turvakotityötä. Pariterapiassa on mukana Jussi-työntekijä, mies, naistyöntekijä ja nainen sekä lapsi/lapset. Tällaista työskentelyä tehdään kuitenkin vasta myöhemmässä vaiheessa, kun väkivallan uhka on poistunut. Jussi-työntekijä tekee myös isyytyötä.

Asiakkaat tulevat sekä turvakodista että vapailta markkinoilta. Perheet ovat turvakodissa kahdesta päivästä kahteen viikkoon. Pisimmillään turvakotijakso voi kestää kuukaudesta kahteenkin. Jussi-työ aloitetaan heti alussa toisena tai kolmantena turvakotipäivänä jos asiakkaalla ei ole mitään sitä vastaan. Joskus nainen kieltää kontaktin mieheen, mutta harvoin. Jussi-työntekijän mukaan kiellot ovat tosin yleistyneet. Turvakotisijainnista huolimatta vain noin viidennes asiakkaista tulee turvakodin kautta. Vapailta markkinoilta tulevien osuus on noin 80 %.

Kuvio 5. Porin malli

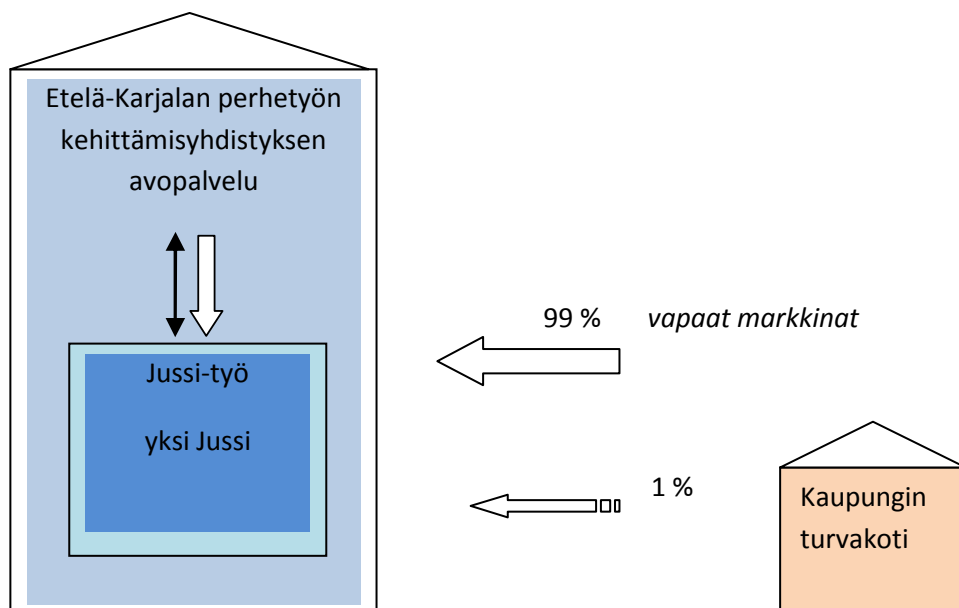
Lappeenranta

Tarkoitettu ”niille, jotka haluavat lopettaa väkivallan käytön lähisuhteessaan ja tarvitsevat tukea oman kriisinsä selvittämisessä--- Jussi-työntekijältä saa: Kriisiapua, perheväkivaltatilanteessa myös mies tarvitsee apua selviytyäkseen. Terapeuttista keskusteluapua kahden kesken tai ryhmässä. Neuvontaa ja ohjausta”.

Etelä-Karjalan perhetyön kehittämissyhdistyksen oma miestyöprojekti vakiintui vuonna 2003 Jussi-työksi. Lappeenrannan Jussi-työn malli poikkeaa muista malleista siten, että se on täysin avopalveluna toimivaa. Etelä-Karjalan perhetyön kehittämissyhdistyksellä ei ole omaa turvakotia, vaan Jussi-työ integroituu yhdistyksen avopalveluihin. Asiakkaat tulevat lähes kokonaan vapailta markkinoilta. Lappeenrannan kaupungilla on turvakoti, josta aiemmin on ollut jonkin verran ohjauksia Jussi-työhön. Välillä yhteistyö on ollut tiiviimpää, kun oman yhdistyksen väkivaltatyöprojektin työntekijästä tuli turvakodin johtaja. Nyt johtaja on vaihtunut ja yhteistyö on ollut hiljaisempaa eikä ohjauksia sieltä juuri tule.

Turvakotiohjauksissa, menetellään niin, että uhrilta kysytään suostumusta yhteydenottoon ja ottaako mies yhteyttä Jussi-työntekijään tai voiko Jussi-työntekijä ottaa yhteyttä häneen. Toisinaan Jussi-työntekijä, turvakotityöntekijä ja mahdollisesti myös sosiaalityöntekijä yhdessä ovat miettimässä tapausta. Yhteistyötä järjestetään yleensä tapauskohtaisesti, säännöllistä rakennetta tälle ei ole.

Kuvio 6. Lappeenrannan malli

Mikkeli

”Perhe- ja lähisuhdeväkivaltatilanteissa myös mies tarvitsee tukea selviytyäkseen. Mikkelin Jussi-työ tarjoaa asiakkaalle: kriisiapua, terapeutista keskusteluapua (mahdollisuus keskusteluun kahden kesken tai ryhmässä), neuvontaa ja ohjausta”

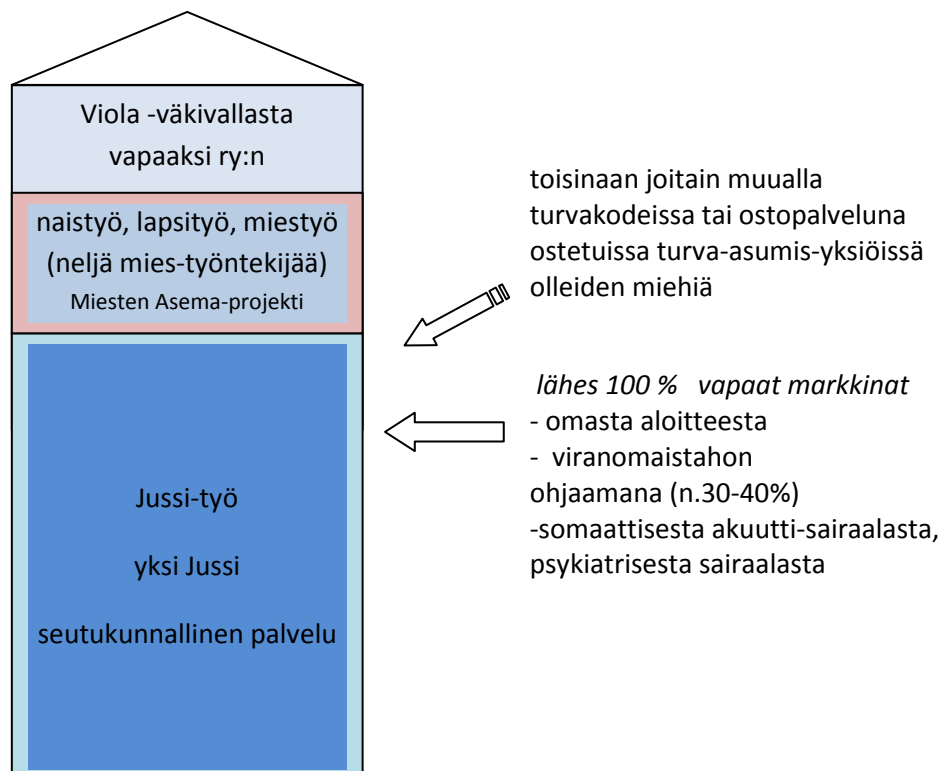
Mikkelissä sovellettu Jussi-työn malli on Lappeenrannan ohella kaikkein avopainotteisin. Viola- väkivallasta vapaaksi yhdistyksellä ja kaupungilla ei kummallakaan ole turvakotia. Kaupunki ostaa kahdelta lastensuojelujärjestöltä turva-asumista, jonka yhteydessä ei kuitenkaan ole hoidollista palvelua eikä näistä yksiköistä tule Jussi-työhön kuin yksittäisiä asiakkaita.

Viola ja Jussi-työ ovat alusta asti olleet avotyötä. Jussi-työ on integroitunut voimakkaasti yhdistyksen nais- ja lapsityöhön. Kaikki yhdistyksen tekemä työ on väkivaltatyötä, jossa toteutuu fyysinenkin läheisyys mies-, nais- ja lapsityön välillä, sillä ne sijaitsevat saman käytävän varrella. Yhdistyksellä on myös Miesten Asema-projekti, joka tarjoaa apua miehille erilaisissa elämäntilanteiden ongelmakohdissa.

Asiakkaat hakeutuvat Jussi-työhön lähes täysin vapailta markkinoilta ja pääosin omasta aloitteestaan. Osa tulee viranomaisen ohjaamana. Joitain harvoja tulee niin, että puoliso on ollut turvakodissa esimerkiksi Lahdessa tai Jyväskylässä. Tarkoituksena on saada koko perhe hoitoon ja perheen kokonaistilanne selvitettyksi. Mies-, nais- ja lapsityöntekijät toimivat yhteistyössä tiiminä. Salassapitoasiat eivät muodostu haastateltujen mukaan ongelmaksi. Asiakkaalta pyydetään lupaa ottaa yhteyttä toiseen työntekijään tai viranomaisiin. Koska Jussi-työ on näille ihmisille vapaaehtoista, he yleensä ovat halukkaita selvittämään asioita yhteistyössä.

Mikkelin Jussi- työ on Viola -väkivallasta vapaaksi ry:n seutukunnallista toimintaa. Mikkelin Jussi-työntekijän toiminta-alue on siksi erityisen laaja käsittäen sekä Mikkelin että Etelä-Savon muut kunnat.

Kuvio 7. Mikkelin malli

4.2 Työtavat ja käytetyt menetelmät

Jussi-työssä käytettävät menetelmät ovat muotoutuneet kuhunkin toimipisteeseen melko vapaamuotoisesti ja yksittäisten työntekijöiden osaamiseen ja omaan työhistoriaan perustuen. Menetelmien ja painotusten kirjon ymmärtää paremmin, kun tarkastelee Jussi-työntekijöiden koulutus- ja työtaustoja, jotka tätä arviointia varten on koottu työntekijähaastattelujen pohjalta. Jussi-projektissa olikin yhtenä ajatuksena, että työntekijöiden koulutusta ei rajata ennalta tarkasti, vaan osaamisen ja työtavan annetaan kehittyä vapaammin.

Työntekijät ovat hyvin erilaisia niin koulutustaustaltaan kuin työhistorialtaankin. Jussi-työntekijöistä viisi on terveydenhuollon koulutuksen saaneita ja kuusi sosiaalialan koulutuksen saaneita. Koulutustaustat painottuvat paikkakunnittain siten, että esimerkiksi Helsingin Jussi-työssä on terveydenhoidollinen painotus, kun taas esimerkiksi Lahdessa ja Turussa on sosiaalialan painotus. Lähes kaikilla on kuitenkin jotakin samantyyppistä jatkokoulutusta, yleensä terapia- tai työnohjaajakoulutusta. Seitsemällä työntekijällä on lastensuojelun työkokemusta ja viidellä mielenterveys- tai psykiatrisen hoidon kokemusta.

Haastatteluissa Jussi-työntekijät totesivat poikkeuksetta, että ei ole olemassa yhtä ja kaikille asiakkaille soveltuvaa menetelmää, joka olisi käytössä tai voitaisiin ottaa käyttöön Jussi-työssä. Käytettävä menetelmä on riippuvainen tapauksesta ja harkittava siksi jokaisessa asiakassuhteessa erikseen.

”Pitää olla avoin sille mikä hyödyttää asiakasta --- Tämän työn yksi aika olennainen piirre on se että joku työtapa toimii jollakin asiakkaalla, mutta sitten seuraavan kanssa se voi olla ihan joku muu.”

Monet työntekijät mainitsivat kuitenkin menetelmiä tai työtapoja, joita he usein käyttivät. Jotkut olivat kokeneet ne hyväksi jo aiemmissa työympäristöissään tai olivat koulutuksessa saaneet tietää mielenkiintoisesta menetelmästä, jota alkoivat soveltaa omaan työhönsä. Haastatteluissa tuli myös ilmi, että Jussi-työntekijät eivät kovin paljon keskustele muiden toimipaikkojen työntekijöiden kanssa menetelmistä, yhteisistä kehittämis- ja virkistystarkoituksessa järjestetyistä vuotuisista ”Miehissä metsään”-päivistä huolimatta.

Yleisimmillään Jussi-työ on yksiötyöskentelyä, kahdenkeskisiä keskusteluja asiakkaan ja Jussi-työntekijän välillä. Eräs työntekijä totesi, että yksilömenetelmä toimii pääsääntöisesti kaikille. Ne, jotka eivät sitoudu yksilötapaamisiin, eivät pysty yleensä ryhmätyöskentelyynkään. Yksilötyöskentelyn järjestäminen on myös Jussi-työn tekemisen kannalta helpointa. Ryhmien muodostaminen ja vetäminen on työlästä ja vaatisi ainakin työparin. Esimerkiksi Helsingin ja Vantaan yhteinen Jussi-työn toimipiste on pystynyt yhteistyönä järjestämään ryhmiä enemmän kuin muut toimipisteet. Ratkaisu- ja voimavarakeskeistä lähestymistapaa korostettiin monissa haastatteluissa. Samoin monessa kohdin tulivat esiin toiminnalliset ja luovat menetelmät, joiden todettiin olevan nimenomaan miehille hyvin soveltuvia. Seuraavassa on kootusti esitetty haastatteluissa esiin nostetut menetelmät ja muut työhön liittyvät painotukset.

Taulukko 2. Toimintamuodot ja käytetyt menetelmät.

toimipiste	käytössä olevat työmuodot	menetelmät, painotukset ja erikoistuminen
Helsinki	yksilö-, ryhmä- tai pariterapiaa, suljettuja ja puoliavoimia täydentyviä ryhmiä, puolison oma kertaluontoinen tapaaminen	Lähinnä ekologista käsitystä lähisuuhdeväkivallasta, Keskustelu tärkein työväline, erilaisia menetelmiä: hidastettu filmi-menetelmä, sukupuu-perhekartoitus, Per Elis Eliassonin nuolikaaviot jne., luottamuksen luomiseen ja asiakkuuden alkuun panostetaan, tietoa perhe- ja lähisuuhdeväkivallasta väkivaltatyöstä julkisuuteen, yhteistyö muiden toimijoiden kanssa
Vantaa	yksilö- ja ryhmäterapiaa, suljettuja ja puoliavoimia, täydentyviä ryhmiä, perhe- ja paritapaamisia vain, jos se on järkevää	Psykodynaaminen, terapeuttinen keskustelu Vantaan malli (vaiheet: kriisityö, väkivallan käsitteleminen, muutostyö, hyvinvointityö, väkivallan ehkäisytyö), viimeisen väkivalta tilanteen purku pieniin palasiin
Lahti	yksilöterapiaa	Ratkaisu- ja voimavarakeskeisyys pääviitekehys, toiminnalliset, kuvaavat menetelmät, perheen turvallisuusnäkökulman korostaminen, ”mies, jonka perheessä on väkivaltaa tai väkivallan uhkaa”
Turku	yksilö- ja pariterapiaa, joskus ryhmiä, puolison oma tapaaminen	Kotitehtävät, logoterapeuttiset menetelmät, toiminnalliset menetelmät (esim. kaarnaveneterapia, kirjojen ja elokuvien lainaus), isä-lapsitoimintaa (esim. retkiä luontoon), puoliso tavataan alusta lähtien
Oulu	yksilöterapiaa, ei ryhmiä, paritapaamisia tarkkojen kriteerien perusteella	Turvakodissa olevien lasten valottuja tapaamisia, isyytyötä, yhteistyötä ja viitekehysten yhdistämistä naistyön kanssa, moniammatillisuutta, korostetaan perhekeskeisyyttä, Jussi-työ sulautunut muuhun avotyöhön, miestyötä – ei pelkkää väkivaltatyötä
Pori	yksilötyöskentelyä, parisuhdetyötä, ei ryhmiä 2009	Evoluutioteoria, miestyötä, ”poikkisukupuolista” työtä, korostaa työtä mieheltä miehelle, mies työntekijänä ”oma työvälineensä”, kokonaisvaltainen perheen auttaminen, yhdistys korostaa verkostojen merkitystä
Mikkeli	pääosin yksilöterapiaa, ryhmiä tarvittaessa, perheterapiaa, jos on tarpeellista ja turvallista	Ratkaisu- ja voimavarakeskeinen ajattelu, toiminnalliset, luovat menetelmät (kirjoitetaan kirjettä, piirretään kuvaa) Korostetaan myös väkivaltailmiöstä tiedon levittämisen tärkeyttä (työnohjausta, koulutusta, konsultointia eri yhteisöille), kokemusasiantuntijat
Lappeenranta	yksilökeskustelua, tarvittaessa parisuhdetyöskentelyä	Tilanteen selvitys, henkilöhistoria ja sukupuoli, väkivallan vaikutukset, tilanteet ja väkivallan ehkäisykeinot, yhteenveto ja jatkosuunnitelma sekä seurantakäynnit, osallistuu ryhmiin odottavien äitien miehille, mukana valvotuissa ja tuetuissa lasten tapaamisissa, isyytyötä ollaan liittämässä Jussi-työhön, yhdistys korostaa verkostojen merkitystä

Monet Jussi-työntekijät eivät kokeneet käytettyä menetelmää ratkaisevana. Tärkeintä on kyky kohdata mies sellaisella tasolla, että työskentelyyn päästään ja luottamus syntyy. Millaiseksi tämä prosessi muodostuu, riippuu paljon miehen taustasta, perheen tilanteesta ja väkivallan syistä. Siksi ei pyritä yhteen, kaikille sopivaan menetelmään. Monet Jussi-työntekijät korostivat sitä, että miestä pitää kuulla laajemminkin kuin vain väkivaltatilanteen osalta. Väkivalta syntyy usein elämän kriiseistä, joita pitää voida käsitellä yleensäkin. Tässä mielessä Jussi-työ on myös miestyötä yleensä, ei pelkästään väkivaltatyötä.

Keskeisemmäksi kuin menetelmät nousivat haastatteluissa työskentelyyn motivoittamisen ja sitouttamisen kysymykset sekä asiakkuuden kesto. Yleisin Jussi-työn kesto on seuraavan taulukon (taulukko 3) luokituksen mukaan kahdesta viiteen tapaamiskertaa. Valtakunnallinen keskiarvo on viisi kertaa. Yhden kerran asiakkuuksia on vuonna 2008 ollut suurin osuus Porissa. Myös Helsingissä ja Lappeenrannassa on keskimääräistä suurempi osuus yhden kerran käyntejä. Vastaavasti yli 10 kerran asiakkuuksia on hyvin vähän Porissa, Lappeenrannassa ja Mikkeliissä. Turussa ja Oulussa niitä on selvästi suhteessa eniten. Kaiken kaikkiaan Turussa asiakkuudet painottuvat selkeimmin pidempiin, useamman kerran asiakkuuksiin.

Taulukko 3. Käyntikertoja/asiakas (koko asiakaskunta) vuonna 2008.

	1 kertaa	2-5 kertaa	6-10 kertaa	yli 10 kertaa	as. yht.	as. per työntekijä
Helsinki	29 21 %	57 41 %	30 21 %	24 17 %	140	70
Vantaa	12 14 %	31 36 %	24 28 %	20 23 %	87	43,5
Lahti*	-	-	-	-	-	72,5
Turku	0 0 %	8 9 %	48 53 %	35 39 %	91	45,5
Oulu**	18 16 %	44 39 %	14 12 %	37 33 %	113	56,5
Pori	11 38 %	9 31 %	8 28 %	1 3 %	29	29
Lappeenranta	9 20 %	22 49 %	12 27 %	2 4 %	45	45
Mikkeli	9 13 %	33 46 %	25 35 %	4 6 %	71	71
yhteensä	88 15 %	204 35 %	161 28 %	123 21 %	576	54,1

Lähde: Ensi- ja turvakotien liiton omat Jussi-työn tilastot.

*Lahdessa käyntikerrat on tilastoitu eri tavalla. Tapaamiskertoja on keskimäärin 3,4 asiakasta kohden ja asiakkaita per työntekijä 72,5. Suhteellisen isoa asiakasmäärää selittää osin se, että joissain tapauksissa asiakasmiehen vaimo on tilastoitu asiakkaaksi.

** Oulussa oli vuonna 2008 kaksi työntekijää.

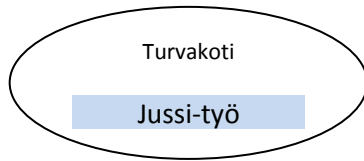
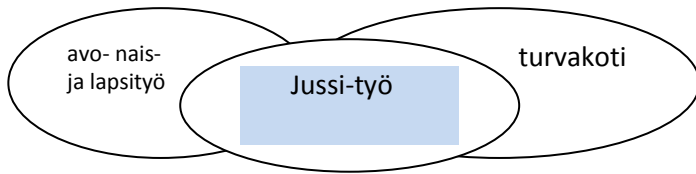
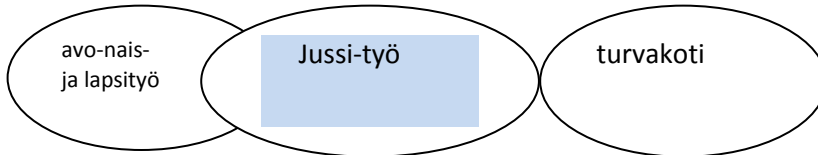
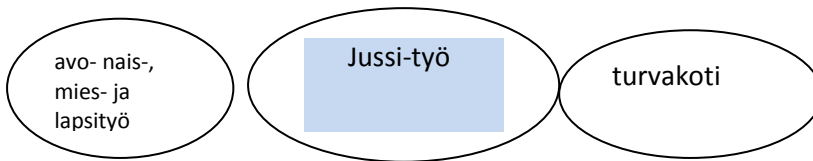
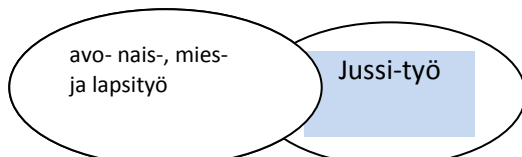
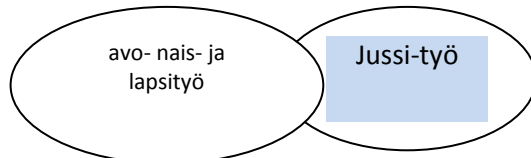
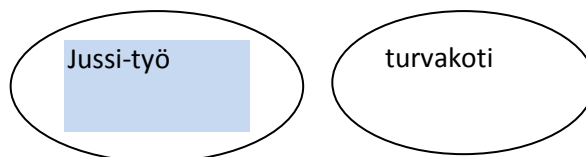
Vuonna 2008 Jussi-työn asiakkaita on ollut keskimäärin 54 työntekijää kohti. Eniten asiakkaita työntekijää kohden on ollut Lahdessa, josta ei toimipisteen tilastointitavan vuoksi kuitenkaan ole saatavissa tarkempaa erittelyä. Samansuuruisiin asiakasmääriin pääsevät myös Mikkeli ja Helsinki. Vastaavasti pienin määrä, 29 asiakasta, on ollut Porissa. Kuormitus näyttäisi vaihtelevan pelkästään asiakasmääriä seuraamalla melkoisesti paikkakunnittain.

4.3 Integroituminen

Jussi-työn keksinen erityispiirre verrattaessa muiden tahojen tarjoamaan miesten kanssa tehtävään väkivaltatyöhön, on toiminnan alusta asti ollut sen integroituminen naisten kanssa tehtävään työhön ja erityisesti turvakotityöhön. Erityistä on juuri tekijämiehille suunnatun terapeutin väkivaltatyön liittäminen työhön, jonka tarkoituksena on taata naisten ja lasten turvallisuus suhteessa väkivaltaisesti käyttäytyvään mieheen. Arviointia varten tehdyissä haastatteluissa tuli esiin, että miesten väkivaltatyön integroituminen tähän ympäristöön ei aina ole tapahtunut kitkatta, vaan ideologisia ristiriitoja on vuosien mittaan monissa paikkakuntakohtaisissa sovellutuksissa esiintynyt. Ristiriitoja ei ole kuitenkaan pidetty sovittamattomina, vaan osittain juuri näiden kautta ovat tavat toimia yhdessä ja rinnakkain löytyneet. Asiakastapaustasolla rajanvetoa tapahtuu tosin jatkuvasti. Aina on olemassa kaksi tarinaa: naisen ja miehen. Nais- ja miestyöntekijöiden jatkuvana haasteena onkin nousta näiden kiistojen ylä- ja ulkopuolelle ja varoa niiden tulemasta työntekijöiden väliin. Kaikilla paikkakunnilla uskottiin niin turvakodin kuin Jussi-työntekijöidenkin puolelta, että tässä on onnistuttu hankalaan asetelmaan nähden hyvin.

Alkuperäisessä projektissa luodussa Jussi-työn mallissa miesten kanssa tehtävä väkivaltatyö integroituu kunkin yhdistyksen turvakodin toimintaan. Näissä neljässä alkuperäismallissa on kuitenkin kehittynyt hieman keskinäisiä eroja. Jussi-työn kiinnityskohdat yhdistyksen muuhun toimintaan ovat muotoutuneet kunkin yhdistyksen palvelukokonaisuuden sisällä omanlaisekseen. Neljän myöhemmin syntyneen Jussi-työn integraatiomallit ovat muodostuneet alkuperäisistä selvemmin poikkeaviksi, sillä mukaan on tullut hyvin erilaisia jäsenyhdistyksiä. Seuraavassa (kuvio 8) havainnollistetaan vielä aiemmin esitettyihin malleihin perustuen Jussi-työn kiinnittymiskohdat kunkin yhdistyksen toiminnan sisällä. Esitysjärjestys kulkee

voimakkaimmin naisten ja lasten kanssa tehtävään työhön (sekä turvakoti- että avotyöhön) integroituneesta mallista heikoimmin integroituneeseen. Järjestys perustuu arvioinnin tulosten perusteella tehtyyn tulkintaan. Järjestys ei sisällä arvotusta integraation voimakkuuden perusteella, se ei siis ole missään mielessä paremmuusjärjestys. Myöhemmin palataan siihen, että sekä voimakkaana että löyhänä näyttäytyvä kiinnittyminen muuhun toimintaan voi sisältää niin ongelmia kuin hyötyjäkin.

Pori**Oulu****Lahti****Helsinki ja Vantaa****Lappeenranta****Mikkeli****Turku**

Kuvio 8. Jussi-työn kiinnittymiskohdat yhdistysten toiminnan sisällä

Kaikkein integroituneimmaksi malliksi tällä tavalla käsitettynä asettuu Porin Jussi-työn malli. Porissa Jussi-työntekijä toimii turvakodissa. Hän on samalla turvakodin ohjaaja ja tekee siis myös turvakodin nais- ja lapsityötä. Vaikka miesten tapaamispaikat sijaitsevat turvakodin seinien ulkopuolella, on toiminnallinen sijoittuminen turvakotiin selkeä ja ajatuksena on hoitaa koko perhettä. Arvioitavan Jussi-työn kannalta jää kuitenkin hieman epäselväksi, miten se poikkeaa monissa turvakodeissa tehtävästä miestyöstä tai ohjaajan työstä. Huomiota kiinnittää myös Jussi-työksi kirjattujen asiakkaiden pienehkö määrä ja se, että asiakkuuksista yllättävän suuri osuus on kuitenkin muualta kuin turvakodin kautta ohjautunutta.

Oulun malli on niin ikään vahvasti integroitua mies-naistyötä. Jussi-työ integroituu tiiviisti sekä turvakotiin että avo-muotoiseen nais- ja lapsityöhön. Se on osa nais- ja lapsityön tiimiä. Fyysisesti se toimii erillisessä miestenkeskus Varikossa. Jussi-työ on myös osa miestenkeskus Varikkoa. Oulussa on vahva miestyön ote ja siellä miestyötä on tehty ilmeisen tuloksekkaasti jo ennen Jussi-työn alkua. Vuosina 2005–2008 yhdistyksessä toimi myös toinen miestyöntekijä. Mallissa jää kuitenkin hieman epäselväksi, mikä siinä on ollut Jussi-työtä ja mikä muuta miestyötä. Myös Oulun yhdistyksen oma viesti ulospäin (esim. internetsivuilla ei mainita Jussi-työtä, vaan puhutaan miestenkeskus Varikon toiminnasta) hämärtää Jussi-työn erityisyyttä. Edellä esitettyyn Porin malliin nähden siinä on kuitenkin selvemmin tunnistettavissa alkuperäinen ajatus toimia erillään, mutta yhdessä.

Lahden, Helsingin ja Vantaan mallit ovat sikäli samankaltaisia, että niissä toimitaan turvakodin kanssa yhdessä tietyin yhteistyön rakentein, mutta kuitenkin melko itsenäisesti ja fyysisesti selkeästi erillään. Helsingissä turvakodin kautta ohjautuneiden asiakkaiden osuus on tasaisesti noussut vuodesta 2000 lähtien. Esteeksi tämän osuuden kasvulle muodostuu se, että turvakodista ei välitetä miesten tietoja kuin hieman runsaassa puolessa tapauksista. Vantaalla turvakodin kautta tulleiden osuus on pysynyt samana ja Lahdessa pienentynyt. Näiden alkuperäismallien kohdalla asiakaskunnan rakenne ja mahdollinen tarve pyrkiä aktiivisesti lisäämään turvakotiasiakkaiden osuutta, on yksi pohdinnan arvoinen asia.

Lahden kohdalla miespuolisen kriisityöntekijän palkkaaminen turvakodille on mahdollisesti lisännyt Jussi-työn kiinnekohtaa turvakotiin, josta tulevat asiakasvirrat olivat kääntyneet selkeään laskuun. Lahdessa integraatio avomuotoiseen nais- ja lapsityöhön ja yhteiset avoasiakkuudet ovat myös yksi Jussi-työn integraatiomuodoista. Tämänkaltaisen työ ei tullut esiin Helsingin ja Vantaan malleissa, jotka näyttäytyivät arvioinnissa hyvin itsenäisenä miesten kanssa tehtävänä työnä. Pääkaupungin Jussi-toiminnassa yhteys avomuotoiseen nais- ja lapsityöhön jäivät arvioinnin tekemissä haastatteluissa epäselviksi.

Lappeenrannassa ja Mikkelissä Jussi-työ on muotoutunut paikallisen hoitojärjestelmän ja yhdistyksen palveluvalikoiman ehdoilla. Yhdistyksillä ei ole omaa turvakotia. Mikkelissä ei ole myöskään kaupungin turvakotia ja Lappeenrannassa yhteydet kaupungin turvakotiin olivat tutkimusajankohtana olemattomat. Mallit ovat muotoutuneet näin avotyöksi ja ne ovat integroidut kummassakin tapauksessa oman yhdistyksen avomuotoiseen nais- ja lapsityöhön. Lappeenrannassa tähän avotyöhön kuuluu myös miestyö, jonka osa Jussi-toiminta on. Miten Jussi-työ tässä toimintaympäristössä profiloituu ja eroaa muusta miestyöstä, jää hieman epäselväksi.

Mikkelin malli näyttäytyy Jussi-työn osalta kaikkein irrallisimmalta ja työntekijän asema yksinäisimmältä. Osana avomuotoista nais- ja lapsityötä ilman muuta miestyötä tukena ja kumppanina, sen vastuualue vaikuttaa melko vaativalta. Myös alueellisesti Mikkelin Jussi-työ ulottuu seutukunnallisesti laajalle alueelle. Mikkelissä Jussi-työntekijä on soveltanut myös yhteistyökumppaneiden kiittämää jalkautuvaa ja liikkuvaa työmallia menemällä asiakkaiden luokse pitkienkin etäisyyksien päähän. Mikkelin malli antaa mielenkiintoisia aineksia kehitellä miestyötä pienemmille paikkakunnille soveltuvana seudullisena palvelumallina. Malli kuitenkin vaatisi jo turvallisuussyistä työparimuotoista työtä.

Vanhoista Jussi-työmalleista Turun malli on tutkimusajankohtaan mennessä muuttunut eniten. Siinä Jussi-työ on etääntynyt turvakodista niin fyysisesti kuin toiminnallisestikin. Etääntyminen on liittynyt ennen kaikkea toiminnallisiin tekijöihin. Yhteistyön rakenteet, kuten säännölliset asiakaskohtaiset palaverit ovat loppuneet. Ohjaukset turvakodilta olivat tutkimusajankohtana myös käytännöllisesti katsoen hiipuneet kokonaan. Selkeitä syitä yhteyden katkeamiseen ei arvioinnissa tullut esiin. Osittain tämän katsottiin johtuvan turvakotityön ja miesten kanssa tehtävän työn eriaikaisuudesta ja yhteistyön järjestämisen käytännön vaikeuksista. Sekä turvakodin että Jussi-työn taholta korostettiin sitä, että yhteistyön rakenteita on tarpeen luoda uudelleen. Integraation vahvistamiseksi on tarpeen selvittää, mistä yhteyden hiipuminen perimmiltään johtuu.

Integraatiokysymykseen liittyy myös eri paikkakunnilla tehtävän Jussi-työn yhteistyö ja verkostoituminen muiden auttajatahojen kanssa. Asiakkaita ohjautui palveluun muun muassa sosiaalityön ja lastensuojelun, perheneuvolan, päihde- ja mielenterveyspalveluiden, terveystoimen, psykiatrian, vankeinhoidon, kriminaalihuollon ja poliisin kautta. Seuraavassa on haastateltu lähinnä sosiaalityön edustajia ja kysytty heidän käsitystään Jussi-työn merkityksestä.

4.4 Jussi-työ ja yhteistyökumppanit

”Kunnallisella puolella on aika olemattomat mahdollisuudet tarjota apua miehille, joka käyttävät väkivaltaa. Harvoin nämä sopivat pari- ja perheterapiaan eikä psykiatrinen puolikaan ole heistä kiinnostunut. Vaikea heitä on motivoida kunnan puolelle. Sormi suussa olisi näiden miesten kanssa, jos Jussi-työtä ei olisi.”

”Oman työn kannalta tämä on tosi tärkeää. En voi ajatellakaan aikaa, kun ei ollut Jussi-työtä, ei ollut mihin ohjata. Helpottaa omaa työtä kovasti, kun on taho mihin ohjata. Nyt Jussissa olevan asiakkaan kannalta oli tärkeää, että saatiin hoidon piiriin. Siellä on tieto- taitoa. --- Ilman muuta on hyvää toimintaa, juuri sitä tukea, mitä tarvitaan. Erityisosaamista, jota sosiaalityöntekijöillä ei ole”.

”Jussi-työ on todella tärkeää kaupungin työntekijän kannalta. Olen iloinen yhteistyöstä, jota olen tehnyt Jussi-työntekijän kanssa yhteisen asiakasperheen asioissa. Yhteistyötä pitäisi tehdä paljon enemmän- Jos kumpikin taho tapaa vain toista osapuolta, jää kokonaisuus näkemättä.”

Yhteistyökumppaneiden, joita siis tässä arvioinnissa edustivat kaupunkien ja sairaaloiden sosiaalityön ja perheterapian työntekijät, näkökulmasta Jussi-työ on ollut erittäin tärkeää ja tukenut heidän omaa työtään suuresti. Mies jää perheiden kriiseissä helposti ilman apua, sillä ei juuri ole tahoja, joihin heitä voisi ohjata. Väkivaltaa tekeville miehille ei yleensä järjestetä kunnallisena palveluna väkivaltatyötä, vaan se on kolmannen sektorin kanssa tehtävää työtä. Eräs haastateltava totesi, että monet perheasiat on viranomaisnäkökulmasta yleensä ajateltu hoidettavan äiti-lapsi suhteen kautta. Miesten ajatukset perhelämästä ovat jääneet vähälle huomiolle ja vaille sisältöä, mikä on väärin kaikkia perheenjäseniä kohtaan. Lisäksi auttamisjärjestelmässä mies harvoin kohtaa miehen. Jussi-työ on myös siksi erityistä, että siinä mies saa työntekijäkseen toisen miehen. Eräs haastateltu korosti, että Jussi-työ on tässä lajissa ainutlaatuinen. Se on vankan osaamisen kriisityötä.

Yhteistyökumppanit toimivat lähinnä informoivina ja ohjaavina tahoina. Jussi-työtä ehdotetaan haastateltujen mukaan lähes aina, kun perheessä on väkivaltaa. Samalla tavalla ohjataan väkivaltaa käyttäviä naisia oman apunsa piiriin. Väkivaltaa kokeneille naisille on ollut yhden haastatellun mukaan

ainakin Helsingissä ryhmiä, mutta väkivaltaa tehneille miehille ei ole tarjolla kunnan tarjoamana mitään. Siinä tilanteessa Jussi-työhön ohjausmahdollisuus on ollut erittäin tärkeä. Haastateltujen sosiaalityöntekijöiden asiakkaista kuitenkin vain joitain yksittäisiä on mennyt Jussi-työhön. Esimerkiksi sairaalaan väkivallan uhrina tulleen naisen mieheen ei aina ole kontaktia lainkaan eikä näin ollen ole tilaisuutta ehdottaa väkivaltatyötä. Asiakkaita on yritetty ohjata Jussi-työhön, mutta näille asiakkaille on tyypillistä heikko motivaatio avun hakemiseen. He ottavat yhden haastatellun sosiaalityöntekijän mukaan vastaan vain sosiaalipuolen ”pakkopalvelun”.

Lastensuojelusta jotkin asiakasperheet on voitu erään haastatellun mukaan siirtää suoraan Jussi-työhön. Miestyöntekijän kautta monet isät kokevat tulevansa paremmin kuulluiksi. Jussi-työ on toiminut monesti isien lähityöntekijänä ja siten helpottanut sosiaalityötä. Haastatteluissa tuli esiin perusajatus, että kaikki aikuisten kanssa tehty työ on lasten hyväksi, sillä lasten hyvinvointi on kiinni aikuisista ja väkivalta vaurioittaa lapsia eniten. Niiden perheiden kohdalla, joiden isä on mennyt Jussi-työhön mukaan, ovat kokemukset olleetkin hyviä.

Kaikkien haastateltujen yhteinen ajatus oli, että heillä ei ole sellaista asiantuntemusta ja tietotaitoa väkivallasta ja väkivaltaa tehneiden miesten auttamisesta, jota Jussi-työssä on kertynyt. Haastatellut eivät myöskään tienneet mihin ohjata miehiä, jos Jussi-työtä ei olisi. Jussi-työtä pidettiin ensisijaisesti tärkeänä käytettävissä olevana asiantuntijaresurssina, joka täydentää julkisten palvelujen kokonaisuutta ratkaisevalla tavalla. Ilman väkivallan tekijämiehen auttamista ja hänen saamaansa yksilöllistä tukea ei esimerkiksi pari- ja perheterapia ole tuloksekasta.

Yhden Jussi-työntekijän malleissa todettiin kuitenkin olevan todella paljon työtä ja tarvetta työparille. Tästä huolimatta Jussi-palvelun saatavuuteen oltiin tyytyväisiä: *”Jussin saa kuitenkin apuun nopeasti, on joustavaa toimintaa, joka ei aina katso virka-aikaa”, ” Jussi-työssä on ollut joustavia ja hyviä tyyppejä, joihin saa helposti kontaktin. Matalan kynnyksen palveluille on tässäkin asiassa paljon käyttöä. Työssä on ollut paljon mahdollisuuksia ja tilaa monenlaiseen toimintamalliin.”*

Tärkeää on erään haastatellun mukaan ollut myös se, että Jussi-työntekijä on käynyt kouluttamassa esimerkiksi sosiaalityöntekijöitä väkivalta-asioissa, tietoisuus ja puhuminen asiasta ovat lisääntyneet. Myös tapaukset ovat lisääntyneet, mikä voi johtua osittain siitä, että ne tulevat nyt helpommin nyt esiin, kun asioista voidaan paremmin puhua.

4.5 Jussi-työ – järjestötyötä

”Ajattelin, että on pelkästään hyvä, että Jussi-työ pyörii järjestöpohjalta. Järjestötyön pohjalta kaikenlainen kehittämistoiminta on uskoakseni paljon helpompaa ja järjestötyö vetoaa laajempiin kansalaispiireihin ja monenlaiset toimijat voivat vapaammin verkottua keskenään ja käyttää olemassa olevia voimavaroja. Viranomaisverkostoissa esimerkiksi salassapitosäännökset vaikuttavat ainakin jossain määrin kehittämistoimintaan” (sosiaalityöntekijä)

Miesten kanssa tehtävä väkivaltatyö on lähes kokonaan kolmannen sektorin työtä. Kaikkien tahojen kautta tuli esiin se, että järjestö miesten väkivaltatyön tuottajana on hyvä asia erityisesti asiakkaiden ja avun piiriin hakeutumisen kannalta. Avun tarve liittyy erittäin arkaluontoisiin asioihin ja kynnys palveluihin on korkea. Yleisesti pidettiin hyvänä, että palvelun tarjoajana on taho, josta tiedetään, että sillä ei ole viranomais-

valtaa. Asiakkaat pelkäävät, että hakeutumalla viranomaistahon palveluihin tällaisessa asiassa, he kohtaavat sanktioita tai esimerkiksi lasten huostaanotto muodostuu uhaksi. Taho, joka on erikoistunut väkivalta-asiaan, eikä vaikuta muihin elämänalueisiin, koetaan lähestyttäväksi ja luottamus syntyy helpommin. Näin siitäkin huolimatta, että myös Jussi-työssä otetaan tarvittaessa yhteyttä lastensuojeluviranomaisiin.

Ilmiö on yleinen erittäin arkaluontoisissa ja laittomuuden rajamailla liikkuvissa ongelmissa. Palvelukynnysten on todettu olevan matalampia silloin, kun palveluntuottajan toimintaan ei liity viranomaisleimaa ja se on tunnettu tiettyyn alueeseen erikoistuneena auttamistahona. Monilla asiakkailla on ollut negatiivisiakin kokemuksia viranomaisten kanssa, eikä luottamus aina riitä tämänkaltaisten arkaluontoisten asioiden esille ottamiseen. Siksi on tärkeää, että on olemassa neutraali taho, jonka tiedetään olevan ammattitaitoisen, mutta joka ei tuomitse eikä aiheuta asiakkaiden pelkäämiä hankaluuksia muilla elämänalueilla.

Kaikkien kuultujen tahojen, työntekijöiden, asiakkaiden ja heidän puolisoitensa sekä viranomaistahojen mukaan esimerkiksi sosiaalitoimessa tai perheneuvolassa ei ole valmiuksia eikä asiantuntemusta auttaa väkivaltaa tehneitä miehiä. Väkivaltakysymys sinänsä on alue, joka helposti jää tai jätetään ulkopuolelle, kun perheen asioita käsitellään. Kun on kysymys monimutkaisesta ilmiöstä, johon liittyy vähintään kaksi kertomusta, hankalia ihmissuhdekuvioita ja riippuvuutta, ei voida kohtuudella olettaa, että tällainen ongelmatilanne voitaisiin hoitaa esimerkiksi sosiaalityön yhteydessä toimeentulotukien ja muiden vastaavien palvelujen ohella. Väkivaltatyö on monesti pitkäjänteistä terapiatyötä, joka vaatii siihen erityisesti perehtyneen ja keskittyvän tahon. Se on myös pitkälle erikoistunutta ja räätälöitynä tehtävää työtä.

Järjestötyön pohja antaa enemmän joustovaraa ja palvelun kehittämisvaraakaan kuin jos sitä tehtäisiin osana viranomaistyötä. Esimerkiksi Mikkelin sovellutuksessa nähtiin hyviä ja joustavia piirteitä, joita olisi ollut vaikea toteuttaa kunnallisessa palvelussa. *”Hienoa, kun on pitkät matkat ja ihmiset eivät välttämättä lähde virastoihin tulemaan, niin Jussi menee sinne kotipaikkakunnalle ja järjestää siellä tapaamisen jossain tutussa paikassa. Ainakin alkuun toimii näin. Matala kynnyks, Jussi helposti lähestyttävä, hyvä maine.”*

Järjestötyön negatiivisena puolena voidaan pitää jatkuvuuden ja rahoituksen epävarmuutta. Myös se että Jussi-työ saa oman erillisen rahoituksensa, on koettu joissain yhdistyksissä hankalaksi. Koska miesten kanssa tehtävä väkivaltatyö on monesti integroitu nais- ja lapsityöhön, olisi yhteinen rahoitus koko väkivaltatyölle parempi.

Joitain epäilyksiä liittyi myös yhteistyöhön eri toimijoiden kesken. Vaikka kaikki haastatellut yhteistyökumppanit olivat kokeneet Jussi-työntekijöiden kanssa tekemänsä yhteistyön hyväksi ja joustavaksi, todettiin, että yhteistyö voi jäädä joissain tapauksissa etäisemmäksi ja löyhemmäksi, kun mukana on eri toimijoita. *”Kummankin puolelta voisi olla aktiivisempaa ja rohkeampaa yhteydenottoa. Voi olla, että esim. lastensuojelun sosiaalityöntekijät arastelevat Jussi-työhön soittoa, kun ei olla tuttuja.”*

5. Toiminnan vaikutukset miesten ja heidän perheidensä elämään

5.1 Asiakasmiesten näkökulma

Kyselyn toteuttaminen

Jussi-työn asiakasmiesten käsityksiä toimintamallista ja heidän tyytyväisyyttään saamaansa palveluun selvitettiin kyselyllä. Kyselyn tarkoituksena oli myös kerätä asiakasaineistoa työn vaikuttavuuden arvioimiseksi. Miesten väkivaltatyön luonne asetti eräitä rajoituksia aineiston keruulle. Jussi-työssä asiakkaista ei kerätä kattavasti tietoja, joiden perusteella heitä voitaisiin myöhemmässä vaiheessa lähestyä. Tietojen keruun tavat ja periaatteet vaihtelevat paikkakuntakohtaisesti. Monet Jussi-työntekijät hävittävät asiakastietonsa ja muistiinpanonsa tietyn ajan kuluttua asiakkuuden päättymisestä. Taustalla on ajatus, että väkivaltaisuus voidaan lopettaa, eikä kerran väkivaltainen asiakas ole aina väkivaltainen. Asiakkaita ei haluta leimata tai tarpeettomasti muistuttaa perheitä jälkikäteen vaikeasta elämänvaiheesta. Seuraavassa selostetaan seikkaperäisesti kyselyn toteuttamisen vaiheet, koska ne samalla kertovat tämän tyyppisen työn tiedonkeruun ja vaikuttavuuden mittaamisen ongelmista ja antavat taustaa tulosten tulkinnalle.

Asiakastietojen kerääminen ja niiden säilyttäminen nousi esiin Jussi-työntekijöiden haastatteluissa yhtenä heikosti tai ei lainkaan ohjeistettuna asiakasprosessin osana. Kukin Jussi-työntekijä loi omat käytäntönsä, mistä seurasi, että yhtenäistä seurantaasiakkailla ei voida tehdä. Tämä puolestaan heikentää huomattavasti mahdollisuuksia tutkia toiminnan vaikutuksia pidemmällä aikavälillä. Vaikutusten arvioinnissa tarvitaan kuitenkin aikaperspektiiviä. Jussi-työntekijät totesivat monesti, että puoli vuotta ja vielä vuosikin on lyhyt aika perheen elämässä. Jos tämä aika pystytään olemaan ilman väkivaltaa, se ei välttämättä vielä osoita väkivallan loppumista kokonaan.

Huolimatta edellä kuvatuista rajoituksista, arviointia varten pyrittiin saamaan asiakkaiden näkemyksiä Jussi-työstä ja sen vaikutuksista heidän elämäänsä. Koska tutkijat eivät voineet saada asiakkaiden nimiä ja yhteystietoja itselleen tietosuojasystä, kysely toteutettiin työntekijöiden välityksellä. Sovittiin, että kukin työntekijä käy läpi asiakaskuntansa ja hankkii arviointia varten vastaajiksi tietyn määrän omia asiakkaitaan. Yhteensä pyrittiin saamaan 140 asiakkaan vastaukset niin että mukana olisi tasapuolisesti Jussi-työssä vielä jatkavia ja jo lopettaneita asiakkaita. Samoin pyrittiin siihen, että asiakkaiden joukossa olisi oikeassa suhteessa painotettuna ne, joiden puoliso on ollut turvakodissa ja ne, jotka ovat tulleet palvelun piiriin niin sanotusti vapailta markkinoilta. Tarkkoja lukuja ja kiintiöitä ei katsottu kuitenkaan tarpeelliseksi asettaa. Ainoastaan jaettavien kyselylomakkeiden kokonaismäärät määriteltiin etukäteen. Paikkakunnilta, missä työskentelee kaksi Jussi-työntekijää, pyydettiin yhteensä 20 asiakasta, 10 kummankin Jussi-työntekijän asiakaskunnasta. Yhden Jussi-työntekijän paikkakunnilta pyydettiin kustakin 15 asiakasta, joille kysely lähetettäisiin tai annettaisiin tavattaessa. Hieman erikokoisten työntekijäkohtaisten määrien avulla pyrittiin tasapainottamaan aineistoa niin, että isot paikkakunnat eivät liiaksi painottuisi.

Käytännössä kyselylomakkeiden jakelu tapahtui niin, että tutkijat toimittivat Ensi- ja turvakotien liittoon tarvittavan määrän lomakkeita saatekirjeineen. Sieltä lomakkeet lähetettiin kullekin Jussi-työntekijälle annettaviksi asiakkaille. Jussi-työntekijöitä pyydettiin motivoimaan omia asiakkaitaan vastaamaan kyselyyn ja korostamaan heille vastaamisen merkitystä toiminnan kehittämiseksi. Tavoite oli, että kaikki 140 asiakasta olisivat jo etukäteen tietoisia kyselystä ja suostuvaisia vastaamaan siihen. Kaikki Jussi-työntekijät eivät kuitenkaan tavoittaneet sovittua määrää asiakkaita yrityksistä huolimatta. Tavoitteesta jäätii siksi niin, että asiakkaille lähetettyjä/annettuja lomakkeita oli kaikkiaan 131.

Lomakkeiden mukana seurasi valmiiksi maksettu palautuskuori, jossa asiakkaat voivat lähettää vastauksensa suoraan Sosiaalikehitys Oy:öön Hämeenlinnaan. Yksittäiset vastaukset eivät siis missään vaiheessa tulleet Jussi-työntekijän tai toimintaa koordinoivan Ensi- ja turvakotien liiton tietoon. Näin pyrittiin osaltaan parantamaan vastaajien anonymiteettia ja madaltamaan vastauskynnystä.

Toiminnan luonteen ja aiheen arkaluontoisuuden vuoksi oltiin kuitenkin varauduttu siihen, että katoa tulisi ja realistinen tavoite voisi olla noin 100 palautunutta lomaketta. Vastauksia palautui kuitenkin 80 ja vastausprosentiksi tuli 61. Huolimatta siitä, että vastaaminen pyrittiin varmistamaan etukäteen, saavutettiin siis suhteellisen alhainen vastausprosentti. Tämä kertonee siitä, miten vaikeasta asiasta lähisuhdeväkivallassa ja sen hoidossa on kyse. Se osoittaa myös asiakasvaikutusten seurannan ongelmallisuutta.

Taulukossa 4 on esitetty annettujen/lähetettyjen sekä palautettujen lomakkeiden määrät toimipisteittäin.

Taulukko 4. Asiakaskysely.

Toimipaikka	Annettu/lähetettyjä lomakkeita (suluissa tavoite)	Palautettuja lomakkeita	tk/ muualta	vastausprosentti
Helsinki	20 (20)	18	6/12	90
Vantaa	19 (20)	13	4/9	68
Lahti	20 (20)	9	3/6	40
Turku	20 (20)	15	4/11	75
Oulu	15 (15)	6	2/4	40
Pori	15 (15)	5	3/2	33
Lappeenranta	7 (15)	3	0/3	43
Mikkeli	15 (15)	10	0/10	67
tieto puuttuu		1	0/1	
yhteensä	131 (140)	80	22/58	61

Voidaanko vastusten perusteella tehdä johtopäätöksiä?

Määrällisesti 80 asiakkaan näyte edustaa noin 13 % Jussi-työn kaikista miesasiakkaista vuoden 2008 asiakasmäärään suhteutettuna. Saatua aineistoa voidaan pitää kokoluokaltaan riittävän suurena, jotta sen perusteella voidaan arvioida asiakaskunnan toiminnasta saamia hyötyjä. Jakautuminen turvakoti-vapaat markkinat -akselilla vastaa jokseenkin jakoa koko asiakaskunnassa. Vastaajia, joiden Jussi-työn asiakkuus on syntynyt puolison turvakotiasiakkuuden johdosta, on kyselyssä noin kolmannes kuten Jussi-työn asiakkuuksissa yleensäkin.

Saadut vastaukset eivät muodosta satunnaisotosta Jussi-työn asiakaskunnasta. Tiettyä valikoituvuutta vastaajakuntaan syntyi jo kyselyn jakotavan vuoksi. Vastaajissa painottuvat palveluun sitoutuneet asiakkaat, jotka ovat myös palvelusta eniten hyötyneitä ja todennäköisesti siksi myös tyytyväisimpiä. Mukana ei ole esimerkiksi sellaisia asiakkaita, jotka ovat jostain syystä lopettaneet palvelun jo alkuvaiheessa. Vastauksia tulkittaessa tuleekin pitää mielessä, että tulokset eivät kerro Jussi-työn koko asiakaskunnan näkemyksistä eivätkä ole näin yleistettävissä tähän perusjoukkoon. Arvioinnin näkökulmasta vastaukset kertovat kuitenkin hyvin oleellisen asian, ne vastaavat kysymykseen: *millaisia hyötyjä Jussi-työhön sitoutuneet asiakkaat ovat palvelusta saaneet ja miten Jussi-työ on vaikuttanut heidän perheensä elämään ja väkivallan esiintymiseen siinä?* Jussi-työn vaikuttavuuden arvioinnin kannalta kyselyn tulosten voidaan katsoa tuovan selkeää viestiä toiminnan mahdollisista asiakasvaikutuksista ja toiminnan merkityksestä.

Paikkakunnittaiset vastausprosentit vaihtelivat 33-90 %:n välillä. Suuresta vaihtelusta ja joidenkin paikkakuntien vähäisestä vastaajamäärästä johtuen paikkakuntakohtaisia tarkasteluja ja vertailuja ei kaikilta osin voida tehdä. Raportissa tuodaan sen sijaan esiin aineistossa havaittuja eroja eri vastaajaryhmien välillä (muun muassa eripituisissa asiakkuuksissa olleet, eri kautta asiakkuuteen ohjautuneet, asiakkuuden aikana eronneet ja yhdessä pysyneet, väkivallan lopettaneet suhteessa väkivaltaa jatkaviin ja niin edelleen). Tarkasteluja tehdään tietyin varauksin, vaikka tilastollisten merkitsevyydestien mukaan selkeitä eroja ei aina olisikaan. Tulokset ovat kuitenkin kuvaavia ja suuntaa antavia havaintoja Jussi-työstä ja sen asiakkaista.

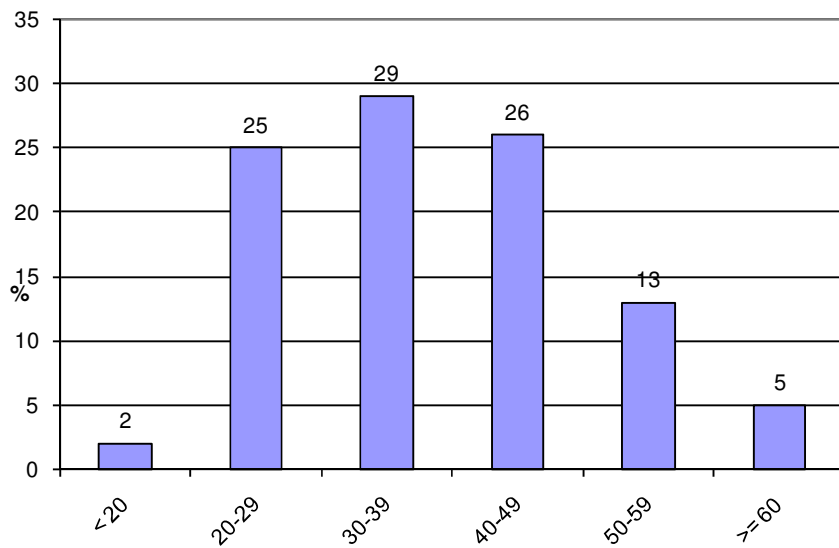
Kysely toteutettiin osittain strukturoituna kyselynä, joka sisälsi myös avokysymyksiä. Turvakotiasiakkaiden miehille oli oma lomakkeensa ja muuta kautta ohjautuneille oma lomakkeensa. Lomakkeet olivat lähestulkoon samat poiketen vain parissa kohtaa toisistaan. Turvakotiasiakkaiden miehille tarkoitettussa lomakkeessa oli 29 kysymystä ja muualta ohjautuneiden lomakkeessa 30 kysymystä (lisäkysymys koski palveluun ohjautumisväylää). Muuta kuin turvakodin kautta ohjautuneille tarkoitettu lomake on tämän raportin *liitteenä 2*.

Edellä selostetuista rajoituksista huolimatta saatu asiakasaineisto on Jussi-työn arvioinnin ja kehittämisen kannalta tärkeä. Vastaavia väkivaltaa tehneiden miesten näkemyksiä valottavia aineistoja ei ole juuri saatavissa. Tästä syystä kyselyn tulokset raportoidaan tämän arvioinnin osana melko tarkasti. Aineisto antaa mahdollisuuden tarkastella miesten Jussi-työn asiakkaina saamia hyötyjä ja heidän tyytyväisyyttään saamaansa palveluun. Aineiston avulla voidaan myös arvioida, miten asiakasperheiden elämä suhteessa väkivaltaan on Jussi-työn asiakkuuden alettua muotoutunut.

Vastaajaprofiili

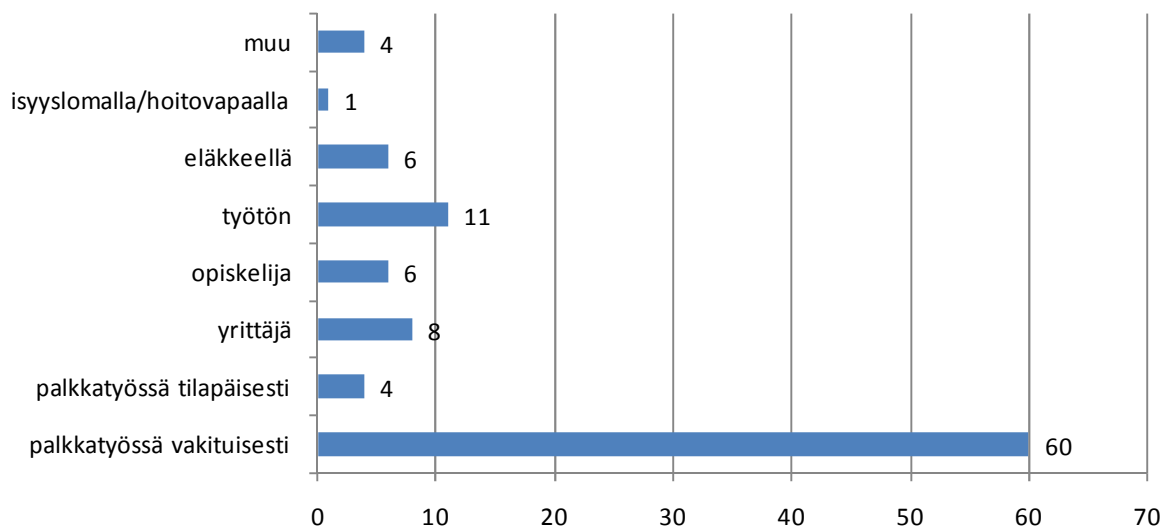
Aluksi tarkastellaan sitä, millaisia kyselyyn vastanneet asiakkaat ovat ikä-, koulutus- ja sosioekonomiselta taustaltaan ja mikä heidän siviilisäätynsä on. Vastaajaprofiilin tiedot perustuvat ajankohtaan, jolloin asiakas hakeutui tai ohjattiin ensimmäistä kertaa Jussi-työhön. Joissain kohdin verrataan profiilia Jussi-työn kaikkia asiakkaita koskevien tilastojen tietoihin. Systemaattinen vertailu ei kuitenkaan ole mahdollista, koska kyselyssä ja tilastoinnissa on käytetty hieman eri luokituksia. Jussi-työn tilastoinnissa käytettävät luokat eivät olleet riittävän toisiaan poissulkevia, jotta niitä olisi voitu käyttää kyselytarkoituksessa.

Valtaosa kyselyyn vastanneista asiakkaista on iältään 20 ja 49 ikävuoden välillä (ks. kuvio 9). Suurimman yksittäisen ikäryhmän muodostavat 30–39-vuotiaat. Jakauma vastaa muodoltaan Jussi-työn asiakaskunnan kokonaisjakamaa, mutta on loivempi. Jussi-työn kaikista asiakkaista lähes puolet oli vuonna 2008 iältään 30 ja 40-ikävuoden väliltä. Vastaajajoukossa keskittymä tähän ikäryhmään ei ole yhtä voimakas, vaan jakautuu tasaisemmin eri ikäryhmien välille. Kyselyaineistoon on siis saatu monipuolisesti Jussi-työn asiakkaita eri ikäryhmistä.

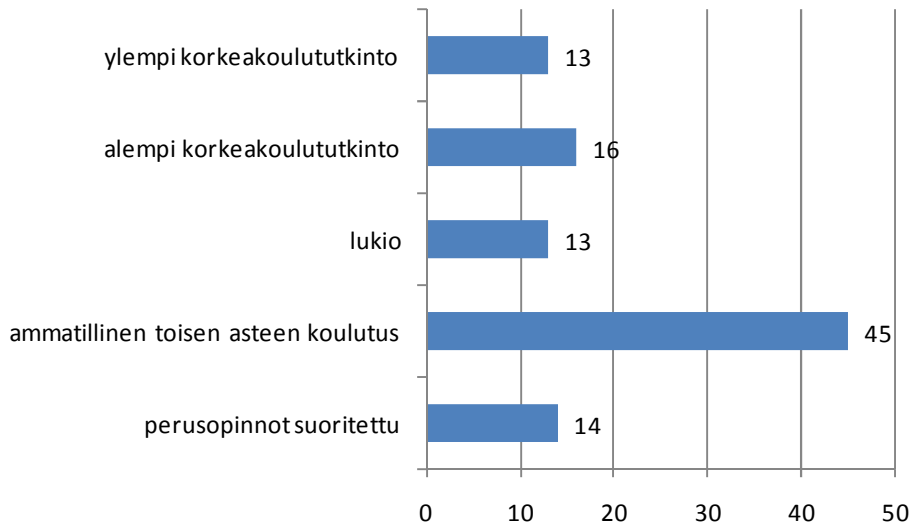
Kuvio 9. Vastaajien ikäjakauma, % (n=80)

Kyselyyn vastanneet edustavat pääosin työssäkäyviä ja suhteellisen hyvin koulutettuja perheenisii (ks. kuviot 10 ja 11). Suurin osa vastaajista (60 %) on vakituisesti palkkatyössä. Tutkimusajankohtana työelämässä olevia oli kaikkiaan 72 %, jos mukaan lasketaan myös tilapäisesti työssä olevat ja yrittäjät. Jussi-työn kaikista asiakkaista työssä oli vuoden 2008 tilaston mukaan 73 %, mikä on siis lähes sama osuus kuin kyselyssä. Osa vastaajista on opiskelijoita, eläkkeellä, leskiä tai hoitovapaalla. Työttömänä on 11 % vastaajista, mikä on hieman vähemmän kuin kaikkien asiakkaiden joukossa.

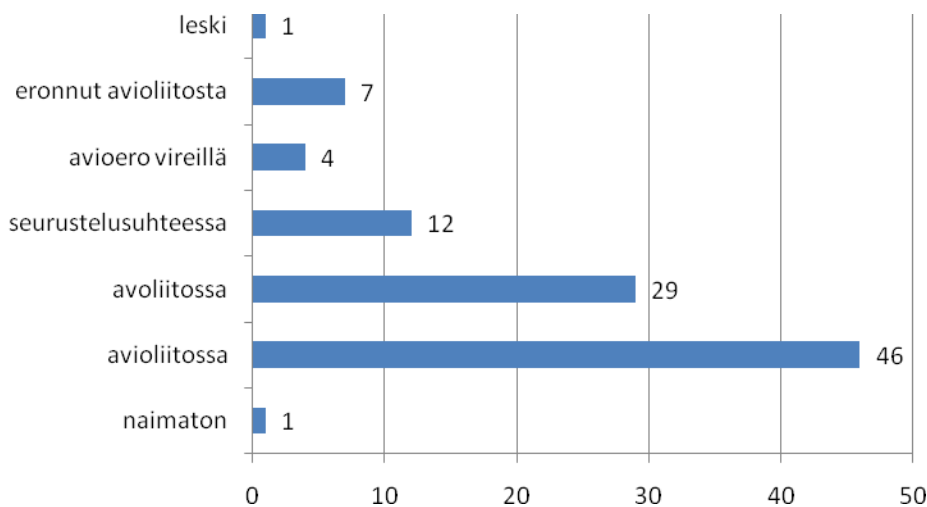
Kuvio 10. Vastaajien työtilanne % (n=80)

Vastaajat olivat keskimäärin hyvin koulutettuja. Yleisin oli ammatillinen toisen asteen koulutus, joka oli suoritettuna lähes puolella. Lähes kolmanneksella vastaajista oli suoritettuna joko alempi tai ylempi korkeakoulututkinto. Kukaan ei ollut täysin ilman mitään koulutusta, eli perusopinnot eivät olleet jääneet keltään kesken.

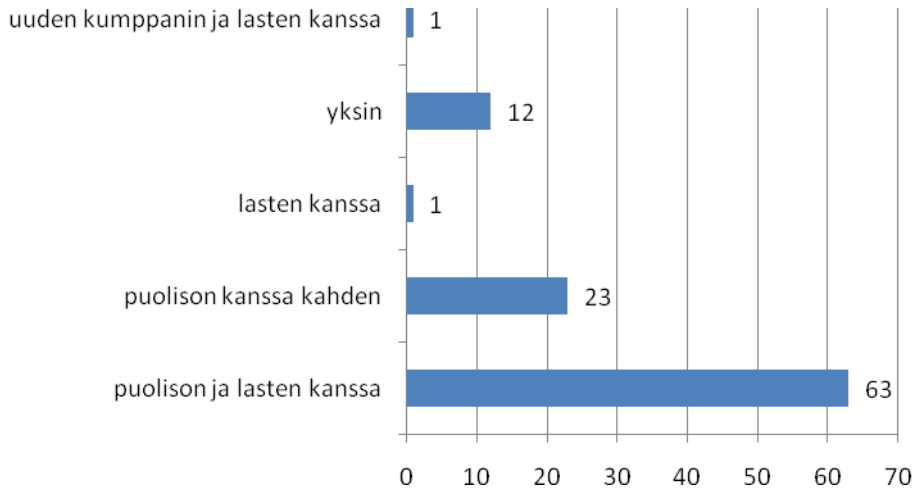
Kuvio 11. Vastaajien ylin koulutus % (n=80)

Jussi-työhön tullessaan suurin osa vastaajista (75 %) oli joko avo- tai avioliitossa. Osuus on hieman pienempi kuin Jussi-työn kaikkien asiakkaiden keskuudessa (81 %). Kyselyyn vastanneiden keskuudessa avioliitossa olevien määrä (46 %) oli toisaalta suurempi kuin Jussi-työssä keskimäärin (36 %).

Kuvio 12. Vastaajien siviilisäätty Jussi-työhön tullessaan % (n=76)

Osa vastaajista ei asunut kumppanin kanssa asiakkaaksi tullessaan, vaan siviilisäätö oli joko naimaton, eronnut tai leski. Vaikka parisuhdetta ei siis ollut periaatteessa olemassa asiakkuuden syntyessä, koska asiakkuus useimmiten vastikään päättynyttä suhdetta, josta oli joissain tapauksissa hyvinkin vaikeissa olosuhteissa erottu. Vastaajien asumistilanne Jussi-työhön tullessa vastaa hyvin pitkälle siviilisäätöä; suurin osa on sellaisia parisuhteessa olevia, jotka asuvat yhdessä puolison ja lasten kanssa (kuvio 13).

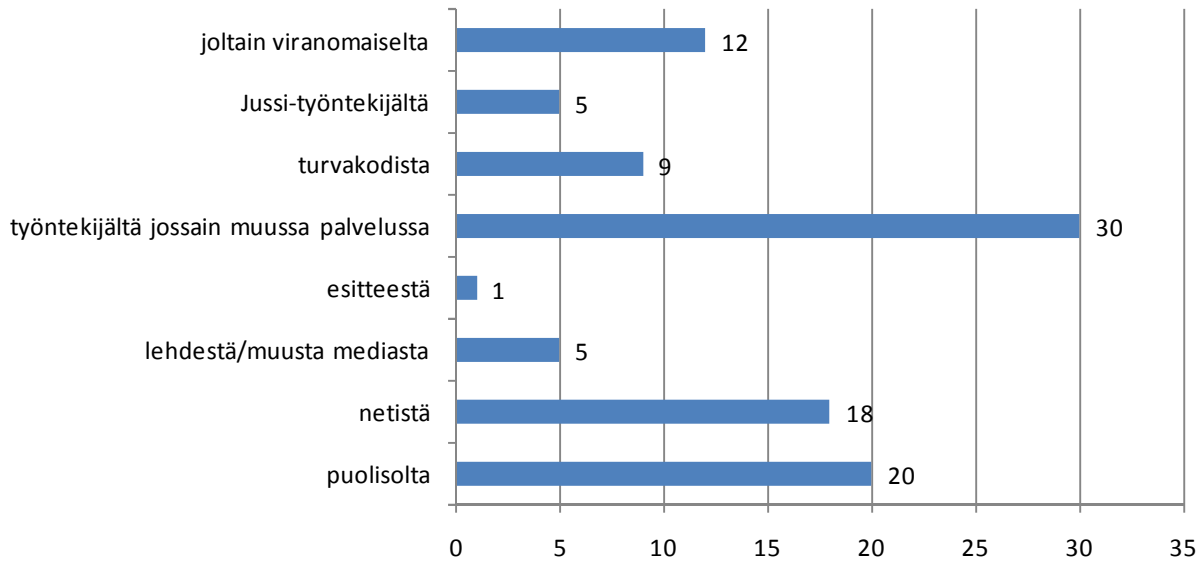
Kuvio 13. Asumistilanne Jussi-työhön tullessa, % (n=78)

Jussi-työhön tultaessa selvästi yli puolet vastaajista (63 %) on asunut yhdessä joko omien tai puolison lasten kanssa. Tässä kohden ei selvitetty erikseen, kuinka monella vastaajalla on omia lapsia, vaan haettiin yleisesti sitä vastaajien osuutta, jolla perhekrisisissä on elänyt mukana myös lapsia.

Karkealla tasolla vastaajista voidaan sanoa, että he ovat nuorehkoja tai keski-ikäisiä, työssäkäyviä, hyvin koulutettuja, avio- tai avoliitossa eläviä miehiä, joista suurimmalla osalla on samassa taloudessa asuvia lapsia. Taustaltaan he ovat siis hyvin tavallisia suomalaisia miehiä.

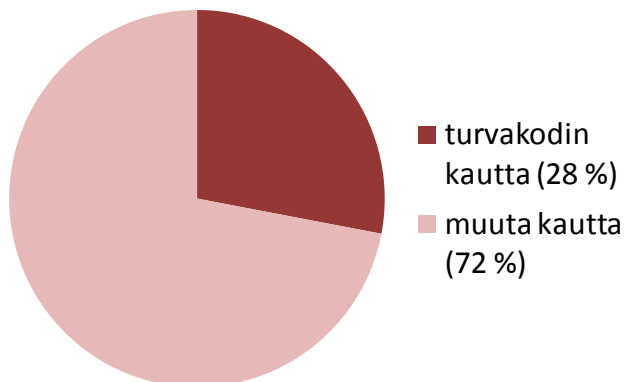
Asiakkuuden syntyminen

Yleisimmin vastaajat olivat saaneet ensimmäisen kerran tietää Jussi-työstä työntekijältä jossain muussa palvelussa (kuvio 14). Kun tähän lisätään vastaajat, jotka ovat kuulleet Jussi-työstä joltain viranomaiselta, lisääntyy muiden palveluiden työntekijöiden osuus informoijina entisestään. Lähes puolet (42 %) oli kuullut Jussi-työstä joko työntekijältä jossain muussa palvelussa tai viranomaiselta. Viranomaisista useimmiten mainituiksi tahoiksi erottuivat poliisi ja terveys- ja sosiaaliviranomaiset. Melko moni, viidennes vastaajista, oli kuullut alun perin Jussi-työstä omalta puolisoltaan. Näiden lisäksi internet on erittäin keskeinen kanava, jonka kautta Jussi-työ on tullut tutuksi. Lähes viidennes (18 %) vastaajista ilmoitti suoraan internetin väläksi, josta Jussi-työstä on saatu tieto. Puolisolta tiedon oli saanut vielä useampi. Voidaan olettaa, että osa puolisoista oli netin kautta etsinyt ja löytänyt Jussi-työn ja kertonut siitä miehelleen. Internet vaikuttaakin siis työntekijäkontaktien lisäksi huomattavalta tiedottamisväylältä Jussi-työn kannalta.

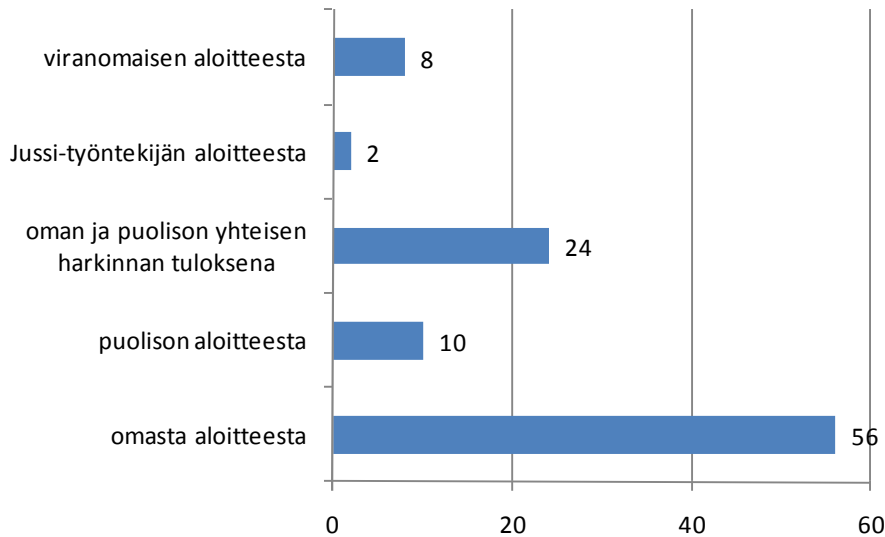
Kuvio 14. Kanavat, joiden kautta vastaajat ovat saaneet tietää Jussi-työn olemassaolosta ensimmäisen kerran, % (n=80)

Puolison turvakotiasiakkuuden kautta Jussi-työhön on tullut noin kolmasosa kaikista vastaajista (kuvio 15). Jussi-työn tilastojen mukaan puolison turvakotiasiakkuuden kautta Jussi-työhön ohjautuu yleensä noin neljännes ja vapailta markkinoilta noin kolme neljäsosaa kaikista asiakkaista. Myös tässä suhteessa vastaajat muistuttavat siis hyvin pitkälle Jussi-työn asiakaskuntaa yleisesti.

Kuvio 15. Turvakotiasiakkuuden kautta ja muuta kautta tulleet, % (n=80)

Vaikka Jussi-työstä on ensimmäisen kerran kuultu yleisimmin työntekijältä jossakin muussa palvelussa, on valtaosa vapailta markkinoilta tulleista tullut asiakkaaksi perheen sisäisestä aloitteesta (kuvio 16). Selvästi yli puolet (56 %) tuli täysin omasta aloitteestaan. Yhteensä jopa 90 % ilmoitti tulevansa perheen sisäisestä aloitteesta (oman harkinnan tuloksena, puolison aloitteen perusteella tai oman ja puolison yhteisen harkinnan tuloksena).

Kuvio 16. Taho, jonka aloitteesta vapailta markkinoilta ohjautuneet ovat tulleet Jussi-työhön, % (n=61)

Vastaajat ovat yleensä tulleet Jussi-työhön varsin vaikeissa elämäntilanteissa. Monella vastaajalla taustalla on ollut selkeästi päihteisiin liittyviä ongelmia, jotka kietoutuvat tiiviisti väkivaltaisen käyttäytymisen kanssa. Näissä perheissä yleistä lisäksi on, että väkivaltaista käytöstä on kohdistunut myös mieheen itseensä. Päihteisiin liittyvät ongelmat tulevat esiin seuraavissa vastauksissa:

”Avovaimolla oli/on alkoholiongelma ja mielenterveysongelmia. Avovaimon käytös oli välinpitämätöntä eikä mitään yhteisiä sääntöjä noudatettu. Avovaimon rahat meni viinaan ja oli paljon poissa kotoa. Millään omalla teolla ei ollut merkitystä tilanteen ratkaisemiseksi. Eli tein mitä tein, niin sillä ei ollut vaikutusta avovaimon käytökseen ja välinpitämättömyyteen. Tekojen muuttuessa piittaamattomimmiksi ja ”härskimmiksi”, oma pinna ei enää kestänyt ja tietyissä tilanteissa käytin väkivaltaa. Väkivaltaa oli suhteellisen harvoin, muutamia kertoja, eikä se ollut kovaa (ei esim. mustia silmiä yms.). Enkä ole ainoa meistä joka on käyttänyt väkivaltaa.”

”Molemmille maistui liikaa alkoholi. Avovaimon työttömyys ja rahaongelmat kärjistyivät tilannetta kotona. Molempien ollessa humalassa riidat kärjistyivät pahemmiksi. Molemmipuolinen syytely ongelmista ja alkoholista voimisti riitoja. Kumpikaan ei osannut lopettaa riitelyä. Piti saada sanottua viimeinen sana. Loppujen lopuksi muutamalla kerralla meni ”hermo”. Seurauksena kiinnikäymistä, tönimistä ja haukkumista. Töissäkin alkoi olla ongelmia liiallisen alkoholin käytön takia. Riidat toistuivat useammin. Tuli fiilis, että näin ei voi jatkua ja menin ensin A-klinikalle (jossa käyn myös yhä) ja samoihin aikoihin otin yhteyttä Jussi-työhön. Päätin, että näin ei voi jatkua ainakaan omalta osaltani ja minun on haettava apua ongelmiini.”

Varsin tavallista asiakkuuden syntymiselle on ollut taustalla oleva parisuhdekriisi. Aineistossa on selkeästi erotettavissa sellainen ryhmä, jolla on jo pitkään ollut suhteessaan vaikeaa ja ongelmien keskipisteessä on puolisoitten väliset ristiriidat. Usein avo- tai avioero on saattanut olla jo vireillä tai toteutunut siinä vaiheessa, kun mies on hakeutunut Jussi-työhön. Joissakin vastauksissa on huomattavissa, että Jussi-työstä haetaan apua ikään kuin viimeisenä oljen kortena:

”Tullessani Jussi-työhön elämäni ja ajatukseni olivat erittäin pahasti sekaisin. Avoero ja pitkän työsuhteen suunnilleen yhtäaikainen päättyminen tiputti minut henkisesti ja fyysisestikin nopeasti pohjalle. Uusioperheemme hajosi väkivaltakohtaukseeni ja sen seuraamuksiin. Itseinho ja syytös oli valtava. Lisäksi puolison viha minua kohtaan oli murskaavaa. Ajauduin itsetuhon partaalle.”

”Sekava, ahdistava parisuhde, jossa luulin kaiken pahan johtuvan minusta. Koska tiesin itse tehneeni väärin, yritin estää virheitäni uusiutumasta turruttamalla tunteeni, joka ajoi suhteeni syöksykierteeseen. Tunteitani turruttamalla ajauduin jatkuvasti uudelleen ja uudelleen tilanteeseen, jossa en enää jaksanut hillitä itseäni ja suutuin. Tällöin myös kaikki tunteet ja vanhat tapahtumat kertautuivat ja saivat minut yhä suurempaan kiukkuun.”

Osa vastauksista kertoo siitä, että puolisoit näkevät asiat hyvin paljon toisistaan poiketen. Esimerkiksi henkisen väkivallan tai väkivallan uhan osalta toinen osapuoli on voinut olla täysin tietämätön siitä, että toinen puoliso kokee väkivaltaa suhteessa. Joissakin vastauksissa kuvastui varsinainen shokki, kun mies oli kuullut esimerkiksi perheensä muuttamisesta turvakotiin:

”Sain vaimoltani vuotta aiemmin postia: avioerohakemuksen. Keskustellessamme asioista hän luetteli minulle listan asioita, joissa minun pitää muuttua, jos haluan jatkaa yhdessä. Tärkein asia oli se, etten saisi enää saada ”raivareita”. Lupasin yrittää, vaikka arvasinkin, etten tule onnistumaan. Tilanne kuitenkin meni mielestäni parempaan suuntaan, vaikka välillä pinna paloikin. Kyselin ajoittain vaimoltani, kuinka pärjään, mutta en oikeastaan saanut kunnon vastausta. Luulin, että tilanne oli ohi, kun puoli vuotta erohakemuksesta oli kulunut (luulin sen raukeavan puolen vuoden jälkeen). Niinpä minulle tuli täytenä shokkina vaimoni ja lapseni katoaminen kotoa puoli vuotta myöhemmin. Kävi ilmi, että he olivat menneet turvakotiin, koska eron toinen vaihe oli nyt vireillä ja vaimo pelkäsi reaktiotani. Olin tuolloin täysin shokissa, murtunut ja koin itseni vihaiseksi, petetyksi ja hylätyksi.”

Osalla vastaajista oli selkeästi taustallaan väkivallan ohella myös toisenlaisia ongelmia, kuten lapsen syntymän aiheuttama kriisi, joka saattoi yllättää omalla raskaudellaan jo valmiiksi rakoilevan parisuhteen. Varsin tavallista oli myös se, että työelämän paineet antoivat oman lisänsä huonoon perhetilanteeseen ja kärjistyivät puolisoitten ristiriitoja edelleen. Joillakin taloudelliset paineet olivat osasyynä väkivaltaiseen käytökseen:

”Olin humalassa ollessani käynyt käsiksi avopuolisooni ja lopulta lyönytkin häntä. Uhkailua ja henkistä väkivaltaa oli ollut jo aiemminkin. Henkistä väkivaltaa jonkun verran myös puolin ja toisin. Olin usein ärtynyt ja kiukkuinen pääasiassa

uhkapeliongelmani ja huonon taloustilanteen takia, enkä todellakaan ollut mikään "unelmien poikaystävä" kuin harvoin. Väkivalta johti lopulta suhteen päättymiseen."

Melko yleisesti vastaajat olivat hävenneet hyvinkin paljon omaa käytöstään ja sen johdosta myös asian tunnustaminen jopa itselle oli vaikeaa. Tämä kertoo osaltaan siitä, että mies oli jo ennen Jussi-työhön tuloa tehnyt itsensä kanssa töitä. Näin siis avun hakeminen oli jo ensimmäinen askel ja sitä kautta asiakkuuden mukanaan tuoma ensimmäinen muutoksen mahdollisuus miehen elämässä:

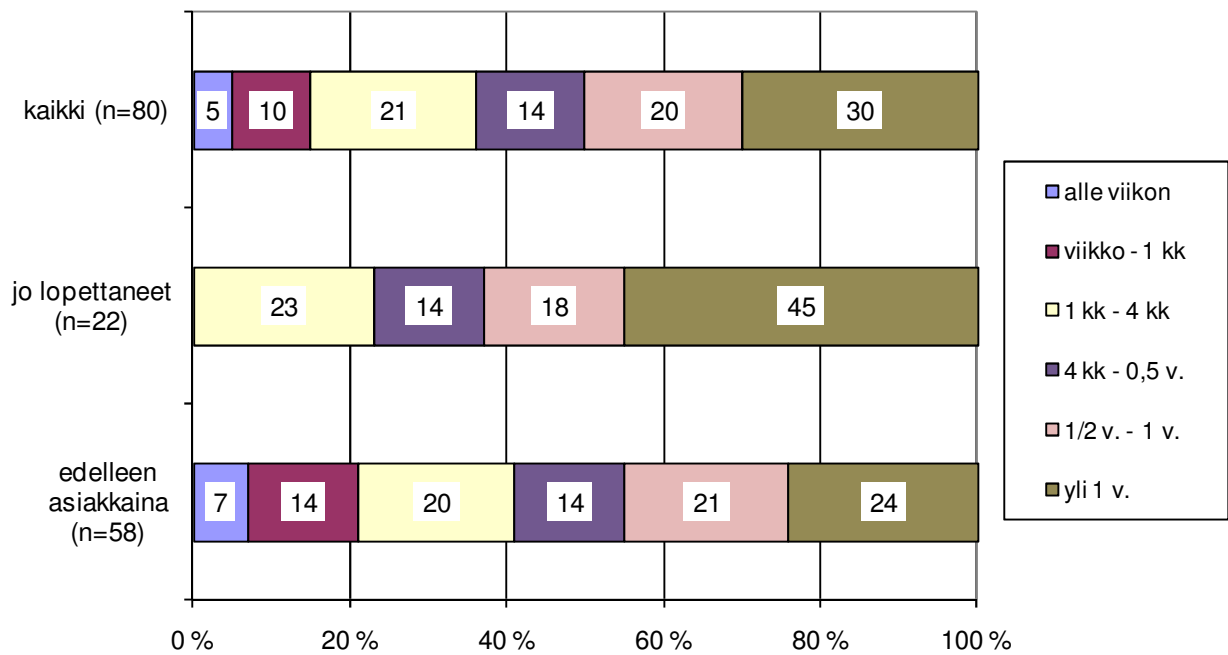
"Väkivaltaista käyttäytymistä oli vaikea tunnistaa, tunnustaa ja huomata. Vähättelin tekemistäni ja uskalsin lähteä Jussi-työhön sillä henkinen väkivalta "riitti" asiakkuuteen. Häpesin itseäni, koin olevani vain osittain syyllinen."

Vastaajien joukossa oli myös niitä, joiden perheessä puoliset olivat ikään kuin yhdessä rintamassa selvittämässä perheen kriisiä. Näissä asiakkuuksissa molemmat puoliset olivat hyvin motivoituneita Jussi-työhön. Ensisijaista molemmille osapuolille oli ratkaista tilanne eikä pinnalla ollut varsinaista parisuhdekriisiä, ainakaan vielä tässä vaiheessa:

"Olimme molemmat siinä uskossa että tämä voi pelastaa liittomme. Tulimme molemmat motivoituneina ensi tapaamiseen. Rakastamme toisiamme ja haluamme suhtemme jatkuvan. Tämän takia käyn vielä Jussi-työssä ja uskon sen auttavan minua. Toki tunne oli outo kun ei voinut uskoa että tähän on tultu ja miten minä voin olla tässä."

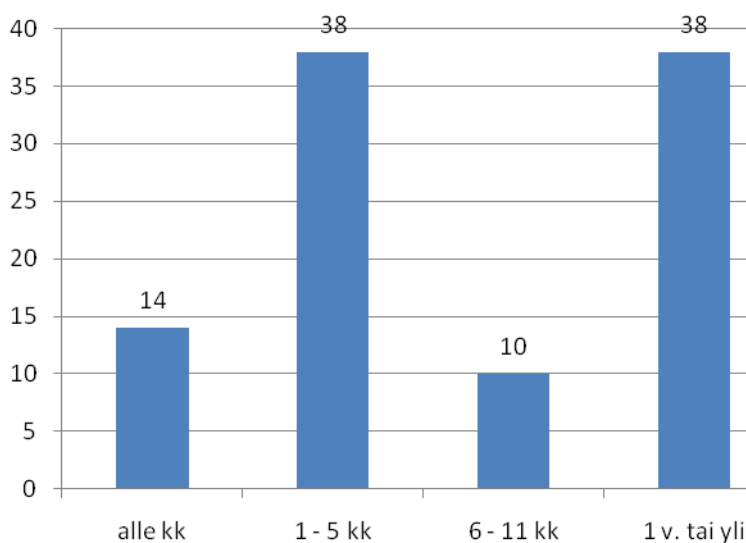
Asiakkuuden kesto ja osallistuminen Jussi-työhön

Jussi-työn asiakkuudet ovat olleet yleensä melko pitkiä. Lähes kolmannes kaikista kyselyyn vastanneista on ollut asiakkaana yli vuoden. Puolella vastaajista asiakkuus on kestänyt yli puoli vuotta. Osalla vastaajista asiakkuus jatkuu edelleen, joten ei voida sanoa kuinka pitkä asiakkuus heillä mahdollisesti Jussi-työhön muodostuu. Myös asiakkuuden vaikutukset saattavat tulla esiin vasta myöhemmin. Tässä mielessä aineisto antaa hyvän mahdollisuuden vertailla tuoreiden asiakkaiden kokemuksia jo asiakkuuden lopettaneiden, kokemuksiin. Kaikista vastaajista vajaa kolmannes (28 %) on jo lopettanut Jussi-työssä ja loput jatkavat edelleen. Kuviossa 17 on tarkastelu jo lopettaneiden ja edelleen asiakkaana olevien asiakkuuksien kestoja. Kuvioista huomataan, että jo lopettaneiden asiakkuudet ovat olleet hyvinkin pitkiä. Kaikilla jo lopettaneilla asiakkuus on kestänyt vähintään kuukauden ja lähes puolella (45 %) se on kestänyt yli vuoden. Sitä vastoin edelleen asiakkaina olevista melko monella (viidenneksellä) asiakkuus on varsin tuore, alle kuukauden kestänyt.

Kuvio 17. Edelleen Jussi-työssä asiakkaana olevien ja jo lopettaneiden asiakkuuksien kesto, %

Asiakkuuden päättäneiden keskuudessa Jussi-työn lopettamisesta on kulunut keskimäärin melko pitkä aika (kuvio 18). Noin puolella siitä on kulunut yli puoli vuotta, ja varsin usealla (38 %) vuoden tai enemmän.

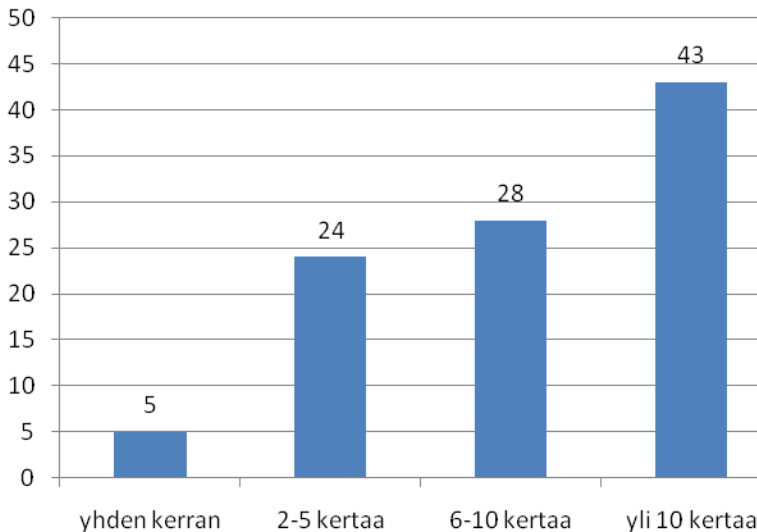
Kuvio 18. Lopettaneet asiakkaat: kuinka kauan siitä on kun ovat lopettaneet Jussi-työn, % (n=21)

Taulukossa 5 tarkastellaan ristiin asiakkuuden kestoja ja asiakkuudesta kulunutta aikaa. Tuloksissa kiinnittää huomiota, että edelleen asiakkaina olevissakin on suhteellisen paljon niitä, joilla asiakkuus on jo kestänyt melko pitkään. Aineistosta on erotettavissa sellaisten vastaajien ryhmä, joilla asiakkuus on suhteellisen pitkä (vähintään neljä kuukautta kestänyt) ja joilla asiakkuuden lopettamisesta on kulunut jo jonkin aikaa (vähintään puoli vuotta). Tällaisia henkilöitä vastaajien joukossa on yhteensä 10. Vaikka ryhmä on melko pieni, voidaan heidän vastausten kautta saada käsitys pidempiaikaisista ja oletettavasti myös suhteellisen pysyvistä vaikutuksista. Tätä ryhmää tarkastellaan myöhemmin Jussi-työn vaikutuksia analysoitaessa.

Taulukko 5. Asiakkuuden kesto ja asiakkuudesta kulunut aika, lkm.

Asiakkuuden kesto							
kuinka kauan sitten lopettaneet	alle viikon	viikko-1kk	1 kk – 4 kk	4 kk – puoli vuotta	puoli vuotta - vuosi	yli vuosi	yhteensä
edelleen asiakkaana	4	8	12	8	12	14	58
alle kk sitten	-	-	2	-	1	-	3
1-5 kk sitten	-	-	2	2	1	3	8
6-11 kk sitten	-	-	-	-	-	2	2
vuosi tai yli sitten	-	-	-	1	2	5	8
yhteensä	4	8	16	11	16	24	79

Kuviossa 19 on esillä Jussi-työntekijän tapaamiskerrat kaikkien vastaajien osalta. Mukana on siis jo lopettaneet asiakkaat ja vielä asiakkaina olevat. Huomattavaa on, että työntekijää on tavattu melko paljon siitä huolimatta, että joukossa on suhteellisen tuoreitakin asiakkuuksia. Vastaajien keskuudessa painottuvat yli 10 kertaa Jussi-työntekijän tavanneet. Lähes puolet kaikista vastaajista kuuluu tähän ryhmään. Ainoastaan kerran Jussi-työntekijän oli tavannut 5 % vastaajista.

Kuvio 19. Kuinka monta kertaa vastaajat ovat tavanneet Jussi-työntekijää? % (n=80)

Aineistoon on siis valikoitunut työhön sitoutuneita asiakkaita, sillä Jussi-työssä keskimääräinen tapaamiskertojen lukumäärä on viisi. Jussi-työntekijän ja asiakkaan välisten tapaamiskertojen rinnalla voidaan tarkastella asiakkuuden kestoa (taulukko 6). Luonnollisesti kauemmin asiakkaina olleet ovat tavanneet keskimäärin useammin Jussi-työntekijää, mutta tuoreissakin asiakkuuksissa on suhteellisen usein tavattu Jussi-työntekijää.

Taulukko 6. Asiakkuuden kesto ja tapaamiskerrat asiakkaan ja Jussi-työntekijän välillä, lkm.

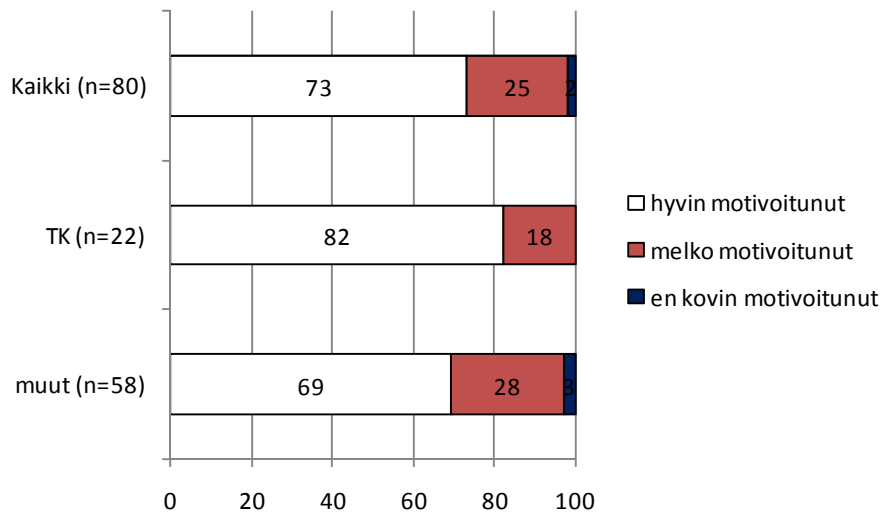
Asiakkuuden kesto							
tavannut Jussi-työntekijää	alle viikon	viikko-1kk	1 kk – 4 kk	4 kk – puoli vuotta	puoli vuotta - vuosi	yli vuosi	yhteensä
kerran	3	1	-	-	-	-	4
2-5 kertaa	-	7	9	2	-	1	19
6-10 kertaa	1	-	7	6	5	3	22
yli 10 kertaa	-	-	1	3	11	20	35
yhteensä	4	8	17	11	16	24	80

Työmuodot, joihin asiakas on osallistunut

Kaikki vastaajat olivat osallistuneet asiakkuutensa aikana yksilötapaamisiin. Vaikka kaikki Jussi-toimipisteet palvelukuvauksissaan mainitsevat mahdollisuuden pari- ja perhetapaamisiin, toteutuivat ne vain noin joka neljännessä tutkimuksessa mukana olleista tapauksista. Ryhmiin osallistumiset ovat selvästi vielä harvinaisempia. Ryhmätapaamisiin oli osallistunut vain 6 % vastaajista. Vain 3 % oli osallistunut kaikkiin kolmeen työmuotoon, yksilö-, pari- ja ryhmätapaamisiin.

Motivaatio

Pääosin vastaajat olivat erittäin motivoituneita Jussi-työhön siihen tullessaan. Valtaosa vastaajista ilmoitti olevansa työhön hyvin motivoitunut (ks. kuvio 20). Puolison turvakotiasiakkuuden kautta Jussi-työhön tulleet olivat vastauksensa perusteella suhteessa motivoituneempi asiakasryhmä kuin vapailta markkinoilta tulleet. Turvakotiasiakkuuden kautta tulleista 82 % oli hyvin motivoituneita, kun vapailta markkinoilta tulleista näin ilmoitti 69 %.

Kuvio 20. Vastaajien motivaatio Jussi-työhön siihen tullessaan, %

Eri asiakasryhmien motivoituminen työhön on hieman ristiriidassa ennakkokäsityksen ja työntekijöiden kertoman kanssa. Itse omatoimisesti palveluun hakeutuvien voi olettaa olevan kaikkein motivoituneimpia asiakkaita. Toisaalta tämä kertoo siitä, että turvakotiasiakkaiden joukosta kyselyyn on valikoitunut työskentelyyn sitoutuneimpia asiakkaita. Se kertoo myös siitä, että turvakodinkin kautta tulleita voidaan motivoida muutokseen ja että miehille perheen turvakotiin hakeutuminen saattaa olla tärkeä käännekohta.

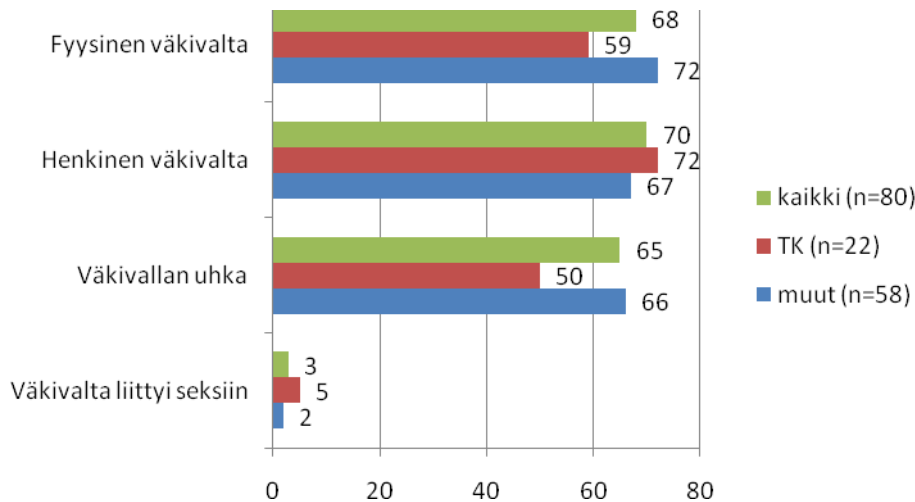
Väkivalta vastaajien perheissä

Kyselyn kautta pyrittiin samaan käsitykseen siitä, millaisissa tilanteissa vastaajat olivat tulleet Jussi-työn asiakkaiksi. Vastaajilta kysyttiin, millaista väkivaltaa perheessä oli ollut juuri asiakkaaksi tuloa edeltävänä aikana, ja miten usein eri väkivallan muotoja esiintyi. Taustaoletus on, että kaikki vastaajat olivat Jussi-työhön tullessaan väkivallan tekijöitä³. Lähes puolet miehistä koki kuitenkin olevansa myös väkivallan kokija perheessään.

Väkivallan esiintymistä tiedusteltiin eri tavoilla eri kohdissa lomaketta. Vastauksista ilmenee, että vastaajien ei ole aina helppo itse arvioida väkivallan ilmenemistä perheessään. Eri kysymyksiin saatiin hieman ristiriitaisia vastauksia. Suoraan kysymykseen siitä, onko perheessä ollut esimerkiksi fyysistä väkivaltaa vai ei, saatiin useissa sellaisissakin tapauksissa kieltävä vastaus, joissa myöhemmän vastauksen perusteella väkivaltaa oli kuitenkin ollut joko harvoin tai silloin tällöin.

³ Kysely kohdistettiin väkivaltaa tehneille miehille (ks. tarkemmin aineistot ja menetelmät luku 3).

Seuraavassa kuviossa (21) on esillä eri väkivallan muotojen esiintyminen vastaajien ilmoittamana. Kuviossa on esillä kaikkien vastausten lisäksi eriteltyinä puolison turvakotiasiakkuuden kautta tulleiden vastaukset ja vapailta markkinoilta tulleiden vastaukset. Tässä kohden kysymys oli valitsemisesta sen välillä, onko perheessä ollut kyseistä väkivaltaa vai ei.

Kuvio 21. Väkivallan eri muotojen esiintyminen vastaajien keskuudessa, %

Fyysinen ja henkinen väkivalta sekä väkivallan uhka olivat lähes yhtä yleisiä. Henkistä väkivaltaa esiintyi hieman useammin kuin muita väkivallan muotoja. Väkivallan koettiin liittyvän seksiin eniten harvoin. Mahdollista on, että miehet eivät aina tiedostaneet tätä puolta tai eivät halunneet puhua siitä. Fyysistä väkivaltaa esiintyi hieman useammin vapailta markkinoilta tulleilla asiakkailla kuin turvakotiasiakkuuden kautta tulleilla, joilla puolestaan useammin ilmeni henkistä väkivaltaa. Myös väkivallan uhkaa oli vapailta markkinoilta tulleilla useammin kuin puolison turvakotiasiakkuuden kautta tulleilla. Puolison turvakotiasiakkuuden kautta tulleista miehistä vain puolet oli sitä mieltä, että heidän perheessään on ollut väkivallan uhkaa. Väkivallan uhan esiintyminen muita väkivallan lajeja vähemmän kertonee miehisestä näkökulmasta väkivaltaan perheessä. Uhka lienee enemmän naisen kokemus. Voidaan kuitenkin lähteä siitä, että jos perheessä on käytetty fyysistä väkivaltaa, on myös väkivallan uhka vahvasti läsnä.

Kuviossa 22 on esitetty yleisyysjärjestyksessä väkivallan muodoista kaikki ne eri variaatiot, jotka vastaajat mainitsivat.

Kuvio 22. Erilaiset väkivallan yhdistelmät ja niiden esiintyminen vastaajien keskuudessa, % (n=80)

Yli kolmannes vastaajista kertoi perheessä olleen kaikkia kolmea väkivallan muotoa Jussi-työhön tullessaan. Näissä perheissä esiintyi sekä fyysistä ja henkistä väkivaltaa että väkivallan uhkaa.

Myös vapaamuotoisissa kommenteissa korostui väkivallan, erityisesti fyysisen väkivallan, olemassaolo perheessä Jussi-työhön tullessa. Miehen omissa kuvauksissa tuntemuksistaan ennen Jussi-työhön tuloa tuli usein esiin ilmaus ”paha olo”. Paha olo saattoi olla syy väkivallan käyttöön. Toisaalta saattoi olla jo käynyt itsensä kanssa jonkinlaista keskustelua tai kamppailua asian suhteen, ja paha olo tapahtumista on johtanut hakemaan apua. Näin siis ensimmäinen askel on otettu ja tulo Jussi-työhön on ollut jo itsessään ensimmäinen vaikutus miehen elämään. Seuraavat kommentit ovat vastauksia kysymykseen, miksi tulit Jussi-työhön ja mikä antoi lopullisen sysäyksen avun hakemiseen?:

”En ole aivan varma, mutta aiheuttamani väkivallan synnyttämä pahan olon tunne.”

”Useamman kerran kävin käsiksi puolisooni riidellessä, josta seurasi käsittämättömän tuntuinen paha olo molemmille. Tarve oppia itsehillintää.”

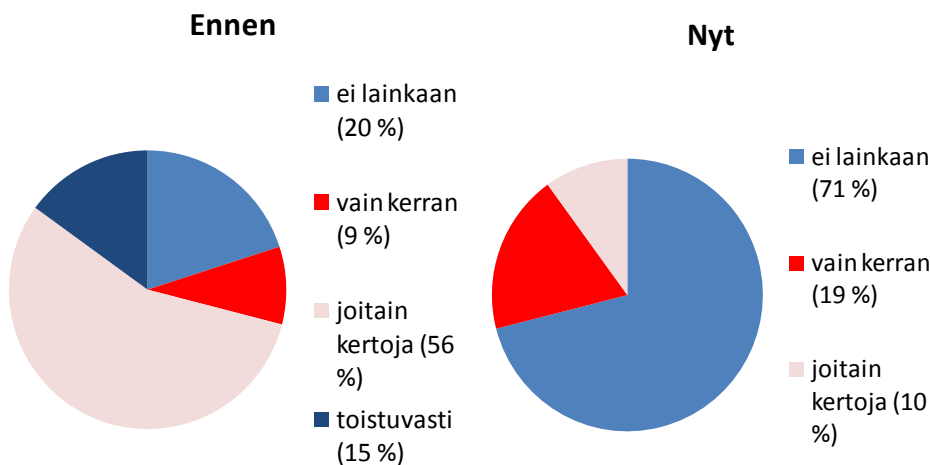
”Halusin apua molemminpuoliseen väkivaltaan, joka alkoi useimmiten alkoholin käyttötilanteissa.”

”Halusin muutosta elämäni. Ettei lapseni ja puolisoni tarvitsisi kokea väkivaltaa.”

”Naisystäväni sanoi että hae apua tuohon väkivaltaisuuteesi. Suhteen ylläpitämiseksi soitin terveyskeskukseen ja pyysin sieltä apua ja sain Jussi-työn puhelinnumeron heiltä. Lopullinen sykäys oli että tarvitsin tosissani ammattiapua vuosia jatkuneeseen väkivaltaisuuteeni.”

Muutokset väkivallassa

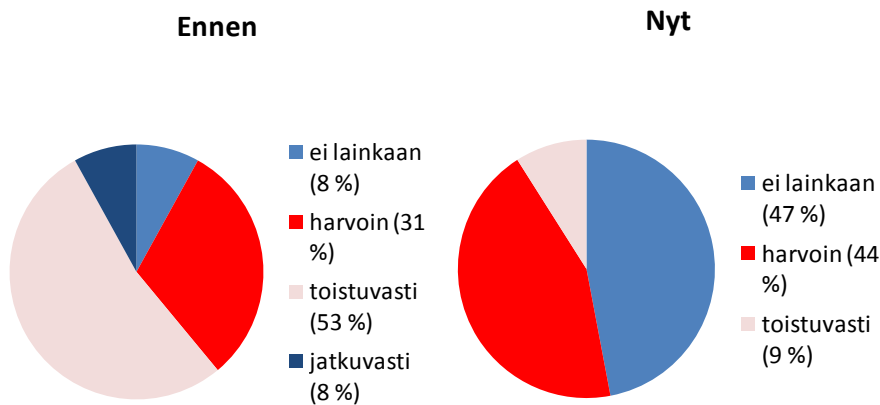
Kuvioissa 23 – 25 on esillä muutos eri väkivallan muotojen esiintymisessä. Vastaajat ovat erikseen arvioineet väkivallan esiintymistä perheessään Jussi-työhön tullessaan (kuvioissa tilanne ”ennen”) ja tutkimusajankohtana asiakkuuden syntymisen jälkeen (kuvioissa tilanne ”nyt”). Ennen -tilanteesta on kulunut siis vastaajasta riippuen alle viikosta yli vuoteen, koska asiakkuudet ovat hyvin eripituisia.

Kuvio 23. Fyysinen väkivalta Jussi-työhön tullessa (n=80) ja asiakkuuden syntymisen jälkeen (n=75), %

Jussi-työhön tullessaan suurimmalla osalla asiakkaista (80 %) oli taustallaan fyysistä väkivaltaa. Melko monella väkivalta oli toistuvaa (15 %). Näin kysyttäessä väkivaltaa näyttäisi olevan enemmän kuin silloin, kun vaihtoehtoja oli vain kaksi: joko väkivaltaa on tai ei ole (kuvio 21). Sama ilmiö toistuu myös henkisen väkivallan ja väkivallan uhan kohdalla.

Varsin moni vastaaja kertoi väkivallan loppuneen kokonaan Jussi-työn aikana. Reilusti yli puolella (63 % eli 40 vastaajaa) niistä, joilla oli ollut fyysistä väkivaltaa edes jossain määrin Jussi-työhön tullessaan, fyysinen väkivalta oli loppunut kokonaan Jussi-työn aikana. Kun lisäksi toistuvaa väkivaltaa oli 15 %:lla vastaajista asiakkaaksi tulovaiheessa, niin asiakkuuden jälkeen kenenkään perheessä ei esiintynyt toistuvaa väkivaltaa.

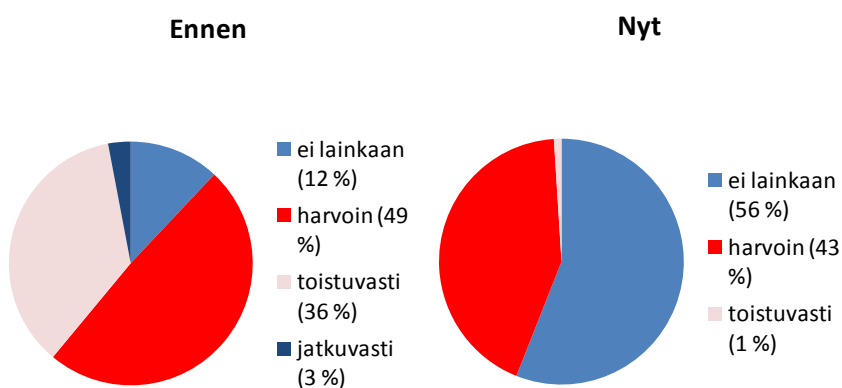

Kuvio 24. Henkisen väkivaltaa Jussi-työhön tullessa (n=76) ja vastaamishetkellä (n=75)

Henkistä väkivaltaa vastaajien perheissä oli useammin kuin fyysistä väkivaltaa (kuvio 24). Selvästi yli puolessa (61 %) perheistä henkistä väkivaltaa oli joko jatkuvasti tai toistuvasti. Valtaosalla (92 %) henkistä väkivaltaa oli vähintäänkin harvoin.

Selvästi yli kolmanneksella (37 %, 26 vastaajaa) niistä, joilla oli asiakkaaksi tullessaan ollut perheessään henkistä väkivaltaa, se oli kokonaan loppunut. Kuitenkin lähes puolella kaikista vastaajista henkistä väkivaltaa ei vastausten mukaan esiintynyt lainkaan Jussi-asiakkuuden jälkeen.

Väkivallan uhkaa vastaajat ilmoittivat perheissään olleen yllättävänkin vähän asiakkaaksi tulovaiheessa. Jopa 61 % miehistä vastasi, että väkivallan uhkaa joko ei ollut lainkaan tai sitä oli harvoin.

Kuvio 25: Väkivallan uhka Jussi-työhön tullessa (n=79) ja vastaamishetkellä (n=75), %

Väkivallan uhkaa ilmoitti aikaisemmin olleen 88 % vastaajista. Noin puolet heistä arvioi väkivallan uhan loppuneen kokonaan. Kuitenkin lähes puolet vastaajista arvioi perheessään olevan edelleenkin väkivallan uhkaa, tosin harvoin.

Verrattaessa eri väkivallan muotoja, on fyysinen väkivalta vähentynyt eniten, kun mittarina pidetään sitä, että väkivalta loppuu kokonaan. Onko sitten tavoiteltavaa, että esimerkiksi toistuvasta väkivallasta tulee vain harvinaista, vai pitääkö ehdottomana tavoitteena olla heti väkivallan totaalinen loppuminen, on toinen asia, jota on hyvä pohtia.

Avoimissa vastauksissa annettiin ymmärtää, että väkivallan loppuminen on suoraan Jussi-työn vaikutusta. Seuraavat sitaatit ovat vastaajien ajatuksia Jussi-työhön tulostaan ja asiakkuudesta koituneista hyödyistä:

”Olen saanut Jussista loistavia perspektiivejä eri asioihin sekä tilanteisiin... Jussi-työ on avannut silmät monin tavoin alusta alkaen. Fyysinen väkivalta on perheessä loppunut ja henkinen puolikin tuntuu paranevan pikkuhiljaa.”

”Olin hyvin motivoitunut muuttamaan itseäni. Halusin saada käyttäytymiseni hallintaan, koska pelkäsin, että tapahtuisi jotain todella kamalaa ja peruuttamatonta. Oli suuri helpotus kun minua kuunneltiin ja ymmärrettiin. Samalla käynnistyi heti oikeisiin asioihin puuttuminen, aloin heti työntekijän opastuksesta löytää keinoja itseni hallintaan. Oma prosessini lähti heti käyntiin. Odotin paljon aina seuraavan viikon tapaamista. Tilanne perheessä oli erittäin vaikea, koska elin narsistisia piirteitä omaavan vaimoni ja viiden lapsen kanssa. Elämäni oli vankila, kotona ei ollut tilaa ja ex-puolisoni käyttäytyminen oli käsittämätöntä. Kaikki vika oli aina minussa. Minä olin jo lapsena kiltti ja samaa rataa menin avioliitossanikin. En kyennyt olemaan sellainen niin kuin arvaamaton ex-puoliso halusi. Lisäksi oma paha olo tuli väkivaltaisena ja aggressiivisena toimintana ulos. Oman prosessin myötä pääsin hyvin pian oman pahan oloni lähteisiin kiinni ja opin jo kahdella kerralla sisältä hallitsemaan itseäni ja väkivalta loppui kokonaan alle puolessa vuodessa.”

Yleisesti voidaan sanoa, että väkivallan lopettaneiden asiakkuudet ovat keskimääräistä useammin jo päättyneet ja asiakasmiehet ovat tavanneet Jussi-työn aikana työntekijää keskimääräistä useampia kertoja. Fyysinen väkivalta ja väkivallan uhka loppuivat suhteessa useammin puolison turvakotiasiakkuuden kautta tulleilla, mutta henkinen väkivalta suhteessa useammin vapailta markkinoilta tulleilla. Tämä tulee ilmi seuraavasta taulukosta, johon on koottu väkivallan muutokset suhteessa turvakodin kautta ja vapailta markkinoilta tulleiden joukossa.

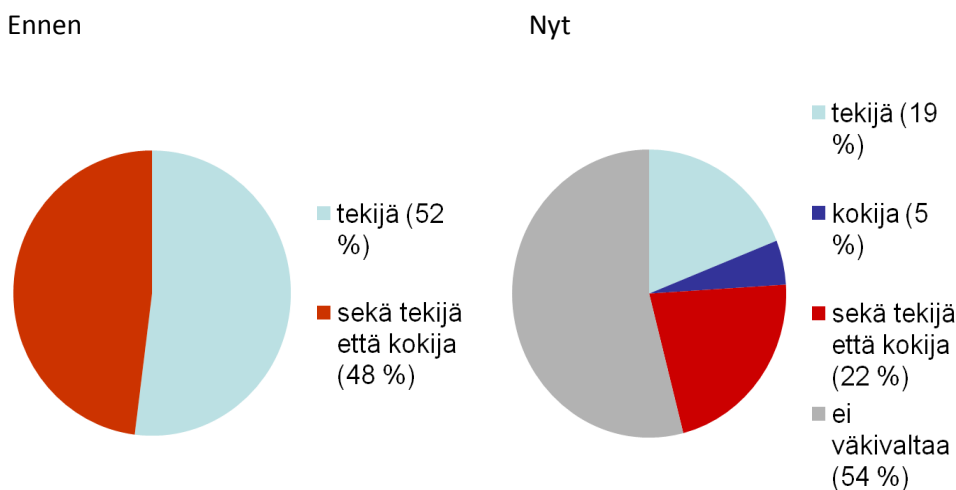
Taulukko 7: Väkivallan muutoksia turvakotiasiakkuuden kautta ja vapailta markkinoilta tulleilla.

	vastaajia kyselyssä	Fyysistä väkivaltaa asiakkaaksi tullessa	Fyysinen väkivalta loppunut	Henkistä väkivaltaa asiakkaaksi tullessa	Henkinen väkivalta loppunut	Väkivallan uhkaa asiakkaaksi tullessa	Väkivallan uhka loppunut
TK	28 % (22)	64 % (14)	71 % (10)	82 % (18)	28 % (5)	82 % (18)	50 % (9)
Muut	72 % (58)	86 % (50)	60 % (30)	90 % (52)	40 % (21)	90 % (52)	46 % (24)
kaikki	100 % (80)	80 % (64)	63 % (40)	88 % (70)	37 % (26)	88 % (70)	47 % (33)

Kun kaikki vastaajat Jussi-työhön tullessaan käyttivät jotakin väkivaltaa tai heidän perheissään ilmeni väkivaltaa, niin reilulla kolmasosalla (36%) ei asiakkuuden jälkeen vastaustensa mukaan ole ollut minkäänlaista väkivaltaa.

Väkivallan loppumista voidaan tämän kyselyn aineistossa pitää pitkän aikavälin vaikutuksena, sillä väkivallan loppuminen korostuu erityisesti sellaisilla vastaajilla, jotka ovat jo lopettaneet Jussi-työssä. Esimerkiksi kun kaikista vastaajista 70 % ilmoitti, ettei fyysistä väkivaltaa ole tällä hetkellä lainkaan perheessä, niin jo asiakkuuden lopettaneista näin ilmoitti 85 %.

Väkivallan muutoksia voidaan tarkastella myös siitä näkökulmasta, miten vastaajat ovat kokeneet väkivallan tekijyyden ja kokijuuden. Ennen Jussi-työtä hieman yli puolet vastanneista piti itseään väkivallan tekijöinä ja hieman alle puolet sekä tekijöinä että kokijoina (vaihtoehtoa pelkkä kokija ei annettu, koska lähtökohtana oli, että miehet olivat käyttäneet väkivaltaa). Jussi-työn jälkeen yli puolessa tapauksista vastaaja ei kuulunut kumpaankaan ryhmään, sillä väkivaltaa ei enää ollut. Tekijyys oli vähentynyt 19 %:iin ja sekä tekijän että kokijan rooli oli 22 %:lla. 41 % vastaajista teki siis jonkinasteista väkivaltaa edelleen. Uutena ilmiönä tuli mukaan miehen kokijuus niin, että vastaaja itse ei tehnyt väkivaltaa (5 %). Näissä tapauksissa korostui henkinen väkivalta ja väkivallan uhka, ei niinkään fyysinen väkivalta.

Kuvio 26. Kokemus väkivallan tekijyydestä ja kokijuudesta asiakkaaksi tullessa (n=76) ja asiakkuuden jälkeen (n=76)

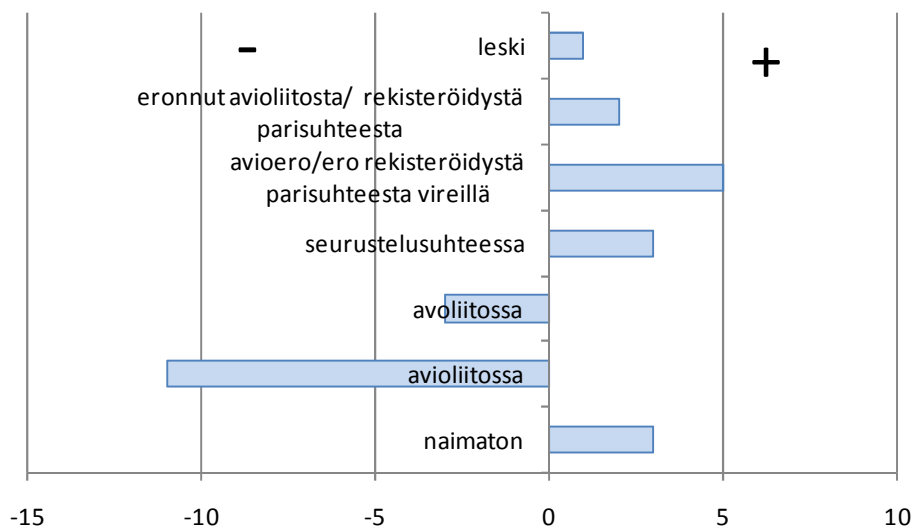
Jussi-työhön tullessa väkivalta kohdistui pääasiassa puolisoon (89 %). Jonkin verran on myös niitä, joiden väkivalta kohdistui lapsiin (7 %) tai sekä puolisoon että lapsiin (4 %). Asiakkuuden jälkeisessä tilanteessa ei ole huomattavaa eroa tähän. Niistä, joilla väkivaltaa oli asiakkuuden jälkeen, suurimmalla osalla se kohdistui edelleen puolisoon. Huomattavaa on, että asiakkuuden jälkeisestä väkivallasta suhteessa melko monilla vastaajilla (12 %) väkivalta kohdistui vastaajan uuteen puolisoon. Hieman huolestuttava havainto on siis se, että niillä vastaajilla, jotka ovat menneet uuteen suhteeseen, esiintyy fyysistä väkivaltaa. He ovat vastaajia, jotka ovat suhteessa eri kumppaniin kuin silloin, kun tarve Jussi-työhön syntyi.

Jussi-työn vaikutukset

Kyselyn avulla pyrittiin saamaan esille väkivallan muutoksen lisäksi muita vaikutuksia, joita Jussi-työstä on asiakasmiehille ja perheille ollut. Tarkkaan ottaen ei tietenkään voida sanoa, että juuri Jussi-työn on ollut se vaikuttava tekijä, joka on saanut erilaiset muutokset aikaan. Kuitenkin suurelta määrältä asiakkaita kysyttäessä voidaan arvioida joiltain osin Jussi-työn vaikutuksia, jos useammalla ihmisellä on samankaltaisia muutoksia elämässään.

Jussi-työn vaikutuksia voidaan tarkastella muun muassa perhetilanteen kehittymisen näkökulmasta. Mitä muutoksia asiakkaiden perheen kokoonpanoon ja asumisjärjestelyihin on tullut Jussi-työn aikana? Kuinka moni on asiakkuuden aikana eronnut ja kuinka moni perheistä pysynyt koossa? Jussi-työn tarkoituksena ei ole hinnalla millä hyvänsä pitää perheet yhdessä. Ensisijaisesti tavoitteena on parantaa kaikkien osapuolten turvallisuutta ja hyvinvointia sekä estää väkivallan jatkuminen mahdollisen eron jälkeen tai sen kohdistuminen mahdollisiin uusiin kumppaneihin. Myös väkivallan mallin jatkuminen sukupolvelta toiselle halutaan katkaista.

Perheiden koossa pysymistä Jussi-työn asiakkuuden aikana on tarkasteltu siviilisäädyn ja asumistilanteen muutosten avulla. Molemmilla tavoilla tarkasteltuna suuntaus on ollut se, että eroja on tullut ja avioliittoja rikkoutunut (kuvio 27 ja 28). Kuvioissa on esillä erotus perhetilanteissa siten, että jos palkki on oikealla puolella (+), on tapausten määrä kasvanut ja vastaavasti laskenut, jos palkki on vasemmalla (-).

Kuvio 27. Muutos vastaajien lukumäärinä siviilisäädyn osalta, lkm

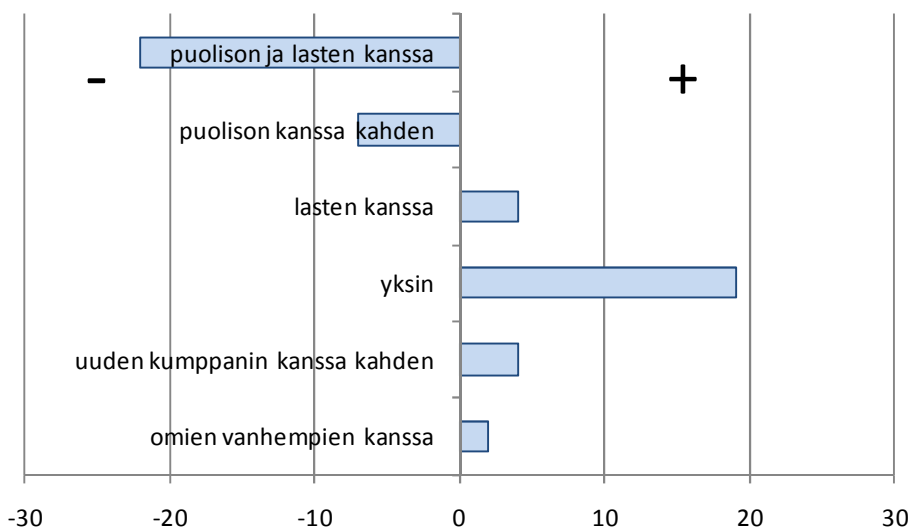
Niistä vastaajista, jotka ovat Jussi-työhön tullessaan olleet joko avo- tai avioliitossa, reilulla viidenneksellä (21 %) suhde on päättynyt Jussi-työn aikana tai sen jälkeen. Pelkästään avioliittojen osalta luku on vielä korkeampi. Avioliitoista lähes kolmannes (29 %) on päättynyt Jussi-työn aikana tai sen jälkeen. Tiedot muutoksesta perustuvat vastaajien kertomaan siitä, mikä oli siviilisäätö toisaalta asiakkaaksi tullessa ja toisaalta vastaamishetkellä. Pitkän asiakkuuden aikana esimerkiksi avioliittoja on voinut rikkoutua ja syntyä

uudestaan, joten tarkkaa erojen määrää on vaikea määrittellä⁴. Joka tapauksessa vastaajakunnassa on siirrytty alkutilannetta vapaamuoisempiin suhteisiin melko usein.

Asiaa voidaan tarkastella myös niin, että huolimatta väkivallasta ja perheiden kriiseistä valtaosa parisuhteista (avioliitoista 70 %) on pysynyt koossa ja elämää on pystytty jatkamaan yhdessä. Erillään asuminen saattaa monella olla myös tilapäinen ratkaisu ja toiveet yhteen palaamisesta elävät vielä. Eroja on siten tullut jopa yllättävänkin vähän, koska 80 perheen otoksessa muutaman vuoden sisällä olisi eroja jonkin verran tapahtunut ilman väkivaltaakin.

Myös se kiinnittää huomiota tuloksissa, että turvakotiasiakkuuden kautta tulleet ovat vain hieman useammin päätyneet eroon kuin vapailta markkinoilta tulleet. Turvakotiin hakeuduttaessa tilanne on perheissä usein hyvin kärjistynyt, joten eroja voisi olettaa olevan seurauksena hyvinkin usein.

Yhdessä pysymistä ja eroamista voidaan tarkastella myös asumisjärjestelyjen kautta. Puolisostaan erilleen on muuttanut lähes puolet yhdessä asuneista. Asumisjärjestelyjen kokonaismuutosta vastaajien keskuudessa kuvataan kuviossa 28. Suurin osa siirtymästä on tapahtunut yksin asumiseen. Jotkut ovat jatkaneet asumista lasten tai uuden kumppanin kanssa, pari on muuttanut omien vanhempiansa luo.

Kuvio 28. Muutos vastaajien lukumäärinä asumistilanteen osalta, lkm

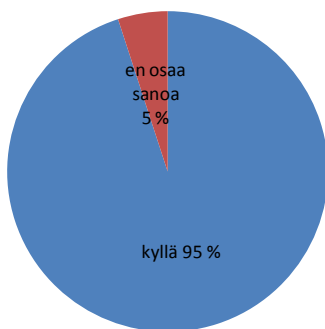
Miehet ovat useassa tapauksessa tulleet Jussi-työhön hyvinkin kriittisen tilanteen vuoksi. Osalla ero on jo taustalla ja Jussi-työstä haetaan apua päästä eteenpäin ja auttaa selvittämään katkenneita välejä ja mahdollisesti estämään väkivallan edelleen jatkuminen.

⁴ Lomakkeessa ei kysytty onko vastaaja edelleen yhdessä saman puolison kanssa, jossa suhteessa väkivaltatilanteet ilmenivät. Avio- ja avoliitossa pysyneiden lukumäärä kuvaa sitä vastaajien määrää, joka on sekä Jussi-työhön tullessaan että vastaamishetkellä ilmoittanut olevansa avo- tai avioliitossa.

Tässä mielessä Jussi-työn tuloksellisuuden mittaaminen avio- ja avoerojen mahdollisimman pienellä määrällä tai jäämisellä samaan talouteen asumaan ei ole työn tavoitteiden mukainen mittari. Yleistä hyvinvoinnin lisääntymistä sitä vastoin voidaan pitää suoraan yhtenä Jussi-työn onnistumisen ja vaikuttavuuden mittarina.

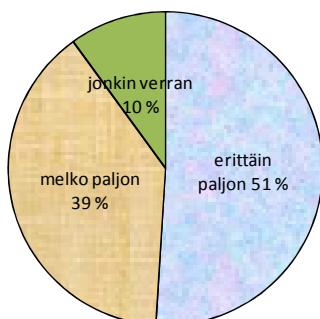
Hyvinvointi

Hyvinvoinnin lisääntymisen voidaan katsoa vähentävän väkivallan riskiä. Vastaajille ei määritelty hyvinvointia millään erityisellä tavalla, vaan vastaaja sai itse tulkita mitä hyvinvoinnilla tarkoittaa. Hyvinvointi on siis tässä yhteydessä subjektiivinen kokemus. Tässä suhteessa Jussi-työ vaikuttaa erityisen onnistuneelta (kuvio 29). Lähes kaikki vastaajat katsoivat hyvinvointinsa lisääntyneen Jussi-työn aikana. Kukaan ei ollut sitä mieltä, että hyvinvointi ei olisi lisääntynyt. Muutama vastaaja ei osannut ottaa kantaa asiaan.

Kuvio 29. Miehen oman hyvinvoinnin lisääntyminen Jussi-työhön osallistumisen jälkeen, % (n=79)

Kun niiltä vastaajilta, jotka kokivat hyvinvointinsa lisääntyneen, kysyttiin, kuinka paljon Jussi-työ on siihen vaikuttanut, saatiin tulokseksi kuviossa 30 näkyvät luvut. Puolet katsoo että Jussi-työllä on ollut erittäin suuri merkitys tähän ja valtaosan (90 %) mielestä Jussi-työ on vaikuttanut hyvinvoinnin lisääntymiseen vähintään melko paljon. Kukaan ei siis katsonut, että Jussi-työllä ei olisi mitään merkitystä hyvinvoinnin lisääntymisen kannalta.

Kuvio 30. Vastaajien näkemys siitä, kuinka paljon Jussi-työ on vaikuttanut heidän hyvinvointinsa lisääntymiseen, % (n=76)

Myös kyselyn avoimissa vastauksissa kerrottiin oman hyvinvoinnin kokonaisvaltaisesta lisääntymisestä. Moni vastaaja ei välttämättä osannut eritellä tiettyjä vaikutuksia, vaan koki, että oma elämä oli kokonaisvaltaisesti parantunut asiakkuuden aikana:

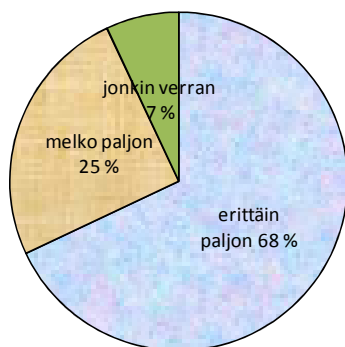
”Todettiin samoihin aikoihin masennus ja oltiin eroamassa avopuolisoni kanssa. Heti kun sain apua väkivaltaisuuteeni, asiat alkoivat parantua. Aloin myös samoihin aikoihin käymään psykiatrilla. Tällä hetkellä asiat huomattavasti paremmat. Kiitos kuuluu suurimmaksi osaksi Jussi-työlle.”

”Jussi-työn tapaamiset on parantaneet oloani kokonaisuudessaan.”

Seuraavaksi on tarkasteltu Jussi-työn aikana eronneiden hyvinvoinnin kehitystä. Vastaajista seulottiin kaikki asiakkuuden aikana tai sen jälkeen eronneet ja tarkasteltiin heidän arvioitaan hyvinvoinnistaan. Heillä hyvinvointi kasvoi erityisesti, sillä heistä kaikki kokivat hyvinvointinsa lisääntyneen Jussi-työn aikana. Jussi-työn aikana on siis erottu suhteellisen usein, mitä todennäköisesti olisi muutenkin tapahtunut, mutta asiakkaat ovat silti kokeneet hyvinvointinsa lisääntyneen. Ero on heidän kohdallaan ollut siten hyvä ratkaisu.

Jussi-työn hyödyllisyys asiakkaille

Keskeisesti vaikuttavuudesta kertoo myös vastaukset kysymykseen, onko Jussi-työstä ollut vastaajille hyötyä heidän omasta mielestään (kuvio 31). Kukaan vastaajista ei ollut sitä mieltä, että Jussi-työstä ei olisi ollut hänelle mitään hyötyä. Selkeästi valtaosan mielestä siitä oli ollut erittäin paljon hyötyä. Lähes kaikkien mielestä Jussi-työstä oli ollut vähintäänkin melko paljon hyötyä.

Kuvio 31. Vastaajien näkemykset siitä, kuinka paljon Jussi-työstä on ollut heille hyötyä, % (n=77)

Mikä vastaajia on sitten Jussi-työssä auttanut eniten? Avoimessa kysymyksessä tiedusteltiin tätä asiaa ja vastaukset voidaan jakaa karkeasti kahteen ryhmään: 1) oman ymmärryksen lisääntyminen ja 2) saadut konkreettiset neuvot ja ohjeet. Seuraavat sitaatit ovat vastaajien kuvauksia siitä, mikä on auttanut heitä eniten:

”Sen ymmärtäminen, että olen kiusannut puolisoani.”

”Oppinut puhumaan ongelmasta ääneen.”

”Olen saanut puhua näistä asioista Jussi-työntekijän kanssa, josta on ollut apua ja hän on myös auttanut minua ymmärtämään paremmin puolisoani.”

”Olen saanut ongelmalleni nimen ja nyt haetaan oppia käytöksen muuttumiseksi ja muuttamiseksi. Minä olen vastuussa.”

”Kuuntelu, asiallinen suhtautuminen omiin mielipiteisiin ja asiantuntevat selostukset käyttäytymismalleista sekä niihin liittyviä neuvoja.”

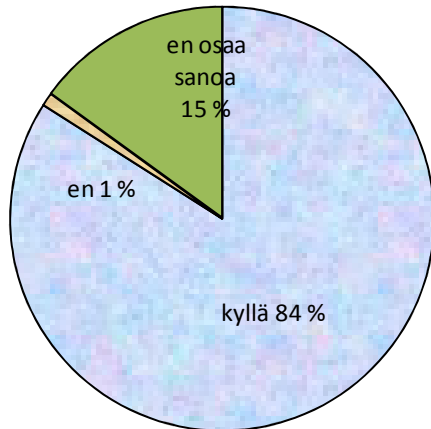
”Tilanteiden näkeminen eri valossa, asioilla on aina kaksi puolta. Keskustelut ja tilanteiden ”ratkominen”, eri menettelytavat.”

”Oikeat menetelmät puuttua väkivaltaan. Oma työntekijäni ei antanut minun haukkua ex-puolisoani, vaan käänsi katseen itseeni. Väkivaltaisuuden lähtökohdat olivat minun kohdallani lapsuudessa ja sitä kohti etenimme määrätietoisesti. Pääsin siihen vaiheeseen n. puolessa vuodessa ja se oli mullistava kokemus.

Konkreettisten ohjeiden saaminen tarkoitti siis sitä, että vastaajat olivat kokeneet saaneensa apuvälineitä väkivallan hallintaan. Se, että tällainen asia oli tärkeä vastaajille, tuli esiin myös niissä kommentteissa, joissa vastaajat eivät olleet täysin tyytyväisiä työskentelyyn. Kun vastaajilta kysyttiin, mitä he olisivat toivoneet lisää tai enemmän, tämä sama asia otettiin joissakin vastauksissa esiin.

Yleisesti vastaajat olivat erittäin tyytyväisiä siihen, mitä kokivat saaneensa Jussi-työltä (kuvio 32). Valtaosan mielestä Jussi-työstä oli saatu juuri sitä, mitä odotettiin. Jos asiaan ei osattu ottaa kantaa tai jos ei oltu saatu sitä mitä toivottiin, odotettiin enemmän muun muassa ”konkreettisia keinoja verbaalisen aggression eli raivarin hallintaan”. Ne asiat, joita vastaajat niissä tapauksissa toivoivat, olivat konkreettisia ohjeita, kuten seuraavassa sitaatissa tulee esiin:

”Väkivaltainen olin jo avioliitossani joka päättyi v. 2000. Tässä suhteessa jossa Jussi-työhön hakeuduin meillä oli jatkuvaa riitaa ja nokittelua. Exät puolin ja toisin tai lähinnä heidän esille tuomisensa sai aikaan riitaa. Väkivaltaiseksi tulen kun minut ahdistetaan nurkkaan josta ei tunnu olevan muuta ulospääsyä. Siis toinen vaihtoehto tilanteessa olisi ollut kerätä tavaransa ja kadota lopullisesti. Odotin Jussi-työhön tullessani että saisin selkeät neuvot mitä tehdä. Sellaisia yksiselitteisiä en ole saanut mutta silti tunnen että olen saanut apua ja on hyvä mieli ja parempi olo kun on juteltu.”

Kuvio 32. Vastaukset kysymykseen, saiko Jussi-työltä niitä asioita, joita siltä odotit, % (n=77)

Kyselyaineiston joukossa on 10 sellaista vastaajaa, jotka ovat olleet Jussi-työssä mukana vähintään neljä kuukautta ja jotka ovat lopettaneet asiakkuuden vähintään puoli vuotta sitten. Tämän vastaajaryhmän avulla voidaan tarkastella pidemmän ajan ja pitkän asiakkuuden vaikutuksia. Väkivallan loppuminen on heidän kohdallaan ollut suurempaa kuin keskimäärin muilla vastaajilla (fyysisen väkivallan lopetti 78 %, henkisen väkivallan lopetti 44 % ja väkivallan uhka loppui 70 %:lla). Nämä kaikki pitkäaikaisimmat asiakkaat olivat Jussi-työhön tullessaan joko avio- tai avoliitossa ja puolella heistä liitto oli päättynyt asiakkuuden aikana. He kaikki katsoivat oman hyvinvointinsa lisääntyneen Jussi-työhön osallistumisen jälkeen. Samoin kaikki saivat Jussi-työltä sitä, mitä he siltä odottivat. Kahdeksan kymmenestä katsoi, että Jussi-työstä on ollut itselle erittäin paljon hyötyä ja kaksi että hyötyä on ollut melko paljon. Pitkäaikaisten asiakkaiden kokemukset olivat siis erittäin hyviä.

Asiakastyytyväisyys

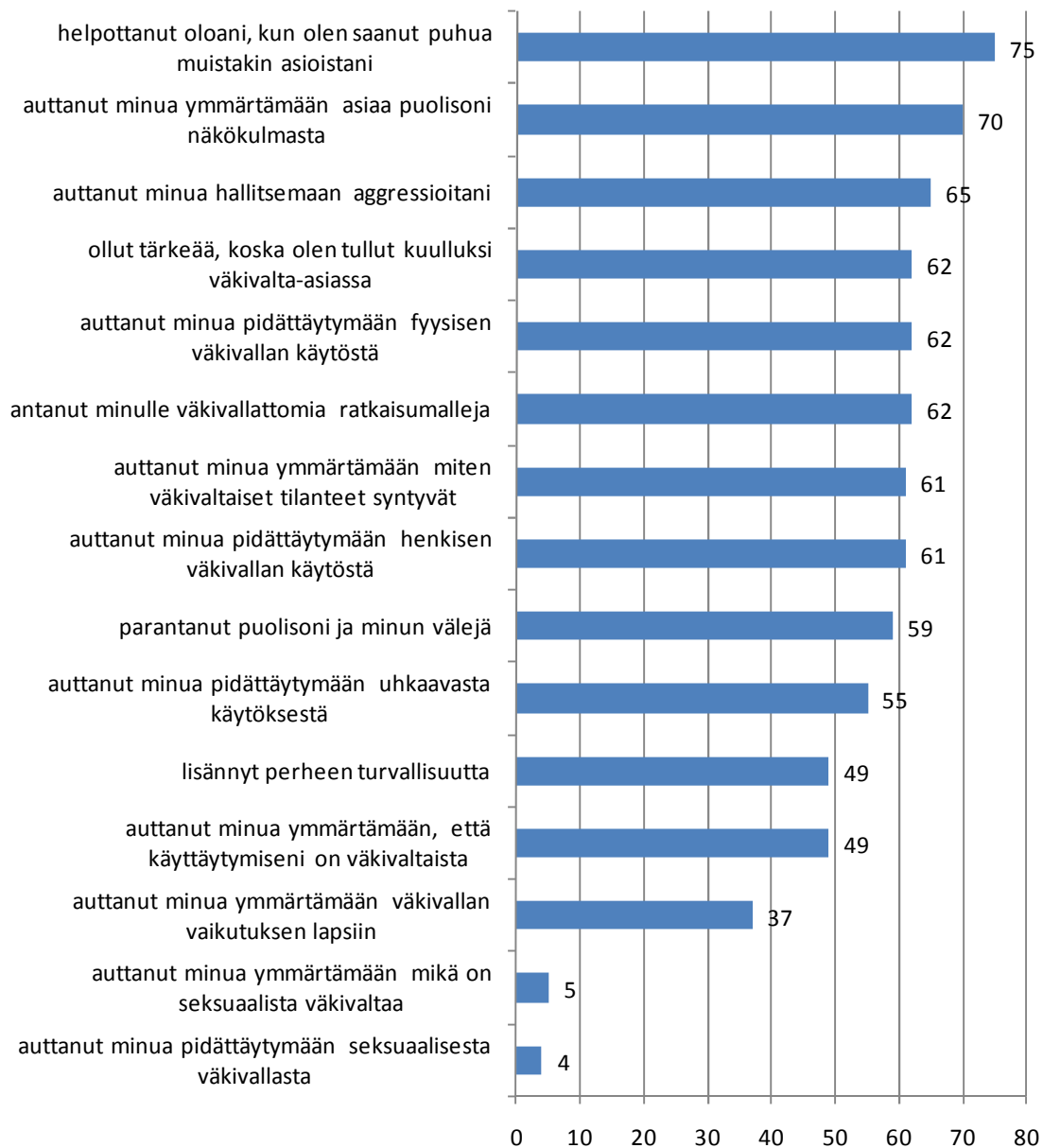
Jussi-työn vaikutuksia pyrittiin selvittämään myös väittämien avulla. Vastaajille esitettiin 15 väittämää, joista he saivat valita rastittamalla niin monta kuin halusivat. Kuviossa 33 eri väittämät on esitetty siinä järjestyksessä, kuinka moni on kyseisen vaikutuksen maininnut. Useimmiten valittiin väittämä (Jussi-työ) ”on helpottanut oloani, kun olen saanut puhua muistakin asioistani”. Miehille on siis ollut tärkeää, että keskustelut eivät ole keskittyneet pelkästään väkivaltaan, vaan on puhuttu miehen elämäntilanteesta ja siinä esiintyvistä paineista laajemminkin. Toiseksi eniten arvioitiin Jussi-työn auttaneen miestä ymmärtämään asiaa puolisonsa kannalta. Kolmanneksi Jussi-työ on auttanut hallitsemaan aggressioita. Kuvion 33 väittämät koskivat lähinnä väkivallasta pidättäytymistä ja väkivaltaisten tilanteiden syntyä.

Tuloksissa kiinnittää huomiota, että väittämät perheen turvallisuuden lisääntymisestä ja väkivallan vaikutuksesta lapsiin ovat suhteellisen harvoin mainittuja. Vain reilu kolmannes vastaajista (37 %) on valinnut Jussi-työn vaikutuksena ymmärryksen lisääntymisen väkivallan vaikutuksista lapsiin. Kun tarkastellaan vain niitä vastaajia, joiden perheessä asuu lapsia, on tämä kohta valittu hieman useammin. Tosin niistäkin vastaajista vain 51 % on maininnut kyseisen asian Jussi-työn vaikutuksena. Väittämä ”auttanut minua ymmärtämään väkivallan vaikutuksen lapsiin”, saattaa joissain tapauksissa olla jäänyt

merkitsemättä siksi, että vastaaja kokee ymmärtäneensä sen jo aiemmin. Toisaalta on kyse perheessään väkivaltaa tehneistä miehistä ja perheessä tehty väkivalta on aina hyvin vahingollista lapsille. Tässä mielessä olisi voinut odottaa väittämän valitun useammin. Edelleen hieman yllättävästi vain noin puolet vastaajista on maininnut perheen turvallisuuden lisääntymisen Jussi-työn vaikutuksena. Seksuaalista väkivaltaa koskevat vastaukset jäävät tässäkin kysymyksessä harvimmin valituiksi.

Suhteellisen harvoin Jussi-työn vaikutukseksi on mainittu kohta ”auttanut minua näkemään, että käyttäytymiseni on väkivaltaista”. Sen on maininnut alle puolet vastaajista. Tässäkin on mahdollista, että asiakas kokee ymmärtäneensä sen jo aiemmin. Itse Jussi-työhön hakeutuneet ovat hakeneet apua nimenomaan omaan väkivaltaisuuteen. Näissä vastauksissa onkin selkeä ero turvakotiasiakkaiden puolisojen ja muuta kautta tulleiden kohdalla. Turvakotiasiakkaiden puolisoista 59 % kokee ymmärryksen lisääntymisen tässä asiassa olevan Jussi-työn vaikutusta, kun vapailta markkinoilta tulleista näin kokee 45 %.

Jussi-työ on:

Kuvio 33. Vastaajien näkemykset siitä, millaisia vaikutuksia Jussi-työstä heille on ollut, % (n=80)

Edellisen listan lisäksi vastausvaihtoehtona oli se, että Jussi-työn on jollakin tavalla kärjistänyt perheen tilannetta entisestään. Tällaisia vastauksia ei tullut montaa, yhteensä ainoastaan kolme kommenttia kaikkien 80 vastaajan joukossa. Yhdessä kommentissa oltiin sitä mieltä, että tilanteita kärjistää se, että vaimo ei tiedä mitä Jussi-työssä tehdään ja näin ollen Jussi-työssä käynti on edelleen kärjistänyt puolisoitten välistä ilmapiiriä. Toinen vastaaja näkee pulmana sen, että kun vaimo on käynyt tapaamisissa, niin sen jälkeen ”mikään aiemmin sovittu ei ole pitänyt”. Kolmannessa tapauksessa mies oli alkanut löytää erilaisia keinoja riitelystä, ja puolison olikin ollut vaikea sopeutua tilanteeseen:

”Tuntuma, ettei vaimo tiedä mitä touhutaan Jussi-työssä, ärsyttää ja herättää epäluuloja hänessä. Eli vaimo ei ole päässyt vaikuttamaan Jussi-työskentelyyn”

”Aluksi puolison oli vaikea löytää muita tapoja ilmaista pahaa oloaan (kun en lähtenyt tilanteisiin mukaan).”

Edelleen esitetyn listan lisänä oli vaihtoehto, että Jussi-työllä on ollut muunlaisia vaikutuksia. Tähän kohtaan saatiin suhteellisen paljon vastauksia, reilu viidennes (23 %) kaikista vastaajista oli valinnut tämän kohdan. Kun vastaajat ilmoittivat Jussi-työn vaikuttaneen muulla tavoin, useimmissa tapauksissa he kertoivat sen kokonaisuudessaan parantaneen heidän oloaan. Varsin monille asiakkuus on tuonut mukanaan tasapainoa elämään ja sitä kautta rauhallisuutta. Osa sanoo myös löytäneensä Jussin kautta uuden suunnan elämässään. Joillekin hyvä vaikutus on voinut olla jopa suhteesta irti pääseminen. Seuraavat sitaatit ovat vastaajien ilmoittamia muita vaikutuksia kuin edellisessä listassa olevia asioita:

”Rauhoittanut tilanteen ja ilmapiirin täysin. Elämme hyvää aikaa. Kiitos Jussi-työntekijälle.”

”Löysin itseni ja ymmärsin alkaa puolustamaan itseäni. Olen joutunut oman prosessin jälkeen vastaanottamaan väkivaltaa ex-puolisoni taholta. Oma kasvu johti lopulta siihen, että hain eron enkä jäänyt sairaan ihmisen kanssa taistelemaan. Nyt olen onnellinen ja tasapainoinen sekä ennen kaikkea lapset ovat turvassa.”

Vastaajia pyydettiin lopuksi antamaan kouluarvosana erilaisille tekijöille Jussi-työssä. Arvosanat olivat varsin positiivisia. Alhaisinkin arvosana on lähes kiitettävä, 8,8. Seuraavassa listassa on esitetty kaikkien annettujen arvosanojen keskiarvo suuruusjärjestyksessä:

Kouluarvosana Jussi työlle:	keskiarvo
<i>Oman näkökantasi kuunteleminen</i>	9,5
<i>Jussi-työntekijän persoonallisuus/sopivuus tähän työhön</i>	9,5
<i>Jussi-työntekijän ammattitaito</i>	9,3
<i>Jussi-työhön pääsyn helppous</i>	9,3
<i>Tasapuolisuus asioita käsiteltäessä</i>	9,3
<i>Yleisarvosana Jussi-työlle</i>	9,2
<i>Jussi-työntekijän tavoittaminen tarvittaessa</i>	9,0
<i>Yhteydenpito Jussi-työntekijän taholta</i>	9,0
<i>Jussi-työn kesto</i>	9,0
<i>Auttamisen menetelmien sopivuus itsellesi</i>	8,9
<i>Jussi-toimipisteen sijainti</i>	8,8

Jos vastaajat antoivat jollekin kohdalle arvosanan 4,5, tai 6, niin heitä pyydettiin kertomaan tarkemmin miksi päätyivät tällaiseen arvosanaan. Nämä arvosanat johtuivat lähinnä kahdesta asiasta: vastaajat pitivät asiakkuusaikaansa liian lyhyenä ja olisivat toivoneet asiakkuuden jatkuvan pidempään, ja toisaalta joissain lomakkeissa kritisoiitiin Jussi-toimipisteen sijaintia tai parkkipaikkatilannetta. Kaiken kaikkiaan arvostelut olivat siten erittäin positiivisia ja viestittävät varsin onnistuneesta Jussi-työstä.

Yhteenveto kyselystä

Jussi-työn asiakasmiehille suunnattuun kyselyyn saatiin 80 joko jo asiakkuuden lopettaneen tai edelleen asiakkaana olevan miehen vastaus. Vastajat olivat tulleet Jussi-työhön keskimäärin hyvin vaikeissa elämäntilanteissa. Usealla oli taustalla jo pitkään jatkuneita ongelmia. Vastajat kertoivat perhetilanteestaan ja omista tuntemuksistaan Jussi-työhön tullessaan. Näiden kertomusten mukaan asiakkaiden päällimmäisiä tulosyitä voitiin luokitella seuraavilla tavoilla: päihdeongelmat, parisuhdekriisit, taloudelliset ongelmat, yleiset elämäntilanteen vaikeudet, jotka olivat yhteydessä joko työelämään tai perhe-elämään sekä väkivaltainen reagoiminen kriisitilanteisiin, joka sai miehen itsensä säikähtämään käytöstään ja haluamaan tilanteeseensa muutosta.

Yleisesti kyselyyn vastanneista voidaan sanoa, että he ovat eräällä tavalla valikoitunut asiakasjoukko. Ensinnäkin he ovat työhön hyvin sitoutuneita asiakkaita. Kaikki heistä ovat kiinnittyneet asiakkuuteen ja ovat näin ollen suhteellisen hyvin motivoituneita oman tilanteensa selvittämiseen ja kohentamiseen. Erilaisista raportissa kuvatuista syistä johtuen (mm. asiakkaiden tilastointitapa ja kyselyn suorittamistapa), kyselyä ei voitu toteuttaa täysin satunnaisesti. Esimerkiksi heti alkuvaiheessa Jussi-työn lopettaneita ei ole vastaajajoukossa mukana lainkaan. Tästä huolimatta kyselyllä on saatu tuotettua sellaista tietoa Jussi-työn asiakkuudesta, jota aiemmin ei ole systemaattisesti koottu. On saatu tietoa siitä, mitä erilaisia hyötyjä asiakkaat ovat kokeneet saavansa ja minkälaisia muutoksia Jussi-työ on parhaimmillaan saanut aikaan muun muassa asiakkaiden väkivallan käytössä ja hyvinvoinnissa.

Tulosten perusteella voidaan sanoa, että Jussi-työstä on saatu hyötyä. Se on vastannut asiakkaiden odotuksiin ja asiakkaiden hyvinvointi on kasvanut asiakkuuden aikana. Lähes kaikki vastaajat ovat olleet yksimielisesti tätä mieltä. Epäröivät vastaukset tulevat lähinnä hyvin vähän aikaa, joissain tapauksissa vasta alle viikon, asiakkaina olleilta. Selkein viesti kyselystä olikin, että hyödyt ovat olleet sitä suuremmat, mitä kauemmin asiakkuus on kestänyt. Tietenkin voidaan ajatella, että pidempään asiakkaina olleet edustavat motivoituneinta ja sitoutuneinta asiakasryhmää, joka on myös itse ylläpitänyt asiakkuutta ja halunnut jatkaa Jussi-työssä pitkään.

Ketkä tai mitkä asiakasryhmät ovat sitten hyötynet Jussi-työstä eniten ja millä tavoin on? Jussi-työstä hyötyjiä ei voida selkeästi erotella mihinkään tiettyihin asiakasryhmiin. Lähes kaikki, erilaisillakin taustoilla työhön mukaan tulleet asiakkaat, ovat saaneet hyötyjä Jussi-työstä. Voidaankin sanoa, että kukin asiakas on saanut omaan lähtötilanteeseensa nähden apua. Kaksi asiakokonaisuutta erottuu saatuina hyötyinä: oman elämäntilanteen näkeminen uudella tavalla sekä konkreettiset apuvälineet väkivallasta pidättäytymiseksi. Varsin monet vastaajat kuvasivat Jussi-työntekijöiden kanssa käytyjen keskustelujen kautta saatuna hyötynä oman elämäntilanteensa näkemistä toisilla silmillä. Ymmärrys ja tietoisiksi tulo omasta tilanteesta oli myös saanut aikaan sen, että hyvin moni sanoi alkaneensa aivan uudella tavalla ymmärtää asioita puolisonsa näkökulmasta. Asioista toisen ihmisen kanssa puhuminen oli myös monelle vastaajalle suurin anti Jussi-työstä. Merkillepantavaa lisäksi on, että vaikka Jussi-työ on erityisesti väkivaltatyöhön perustuvaa miestyötä, niin varsin monet miehet näkivät suurimpana Jussi-työn vaikutuksena sen, että Jussi-työ mahdollistaa myös muista asioista puhumisen luotettavan ihmisen kanssa. Jussi-työn yksi merkittävä anti onkin se, että työntekijät ovat miehiä. Sosiaalialalla miestyöntekijät ovat vähemmistössä ja on melko harvinaista, että miesasiakkailta on mahdollisuus asioida ja purkaa ajatuksiaan toisen miehen kanssa. Kyselyn kautta esitettiin kiitoksena tämä mahdollisuus luottamuksellisiin keskusteluihin, jotka olivat monin paikoin antoisampia kuin mitä vastaajat osasivat ennalta odottaa.

Moni mainitsi Jussi-työn suurimpana antina konkreettiset neuvot ja ohjeet, joiden avulla väkivallattomia ratkaisuja voitiin löytää ja toteuttaa. Tässä kohden onkin mielenkiintoista tarkastella mitä väkivallalle on asiakasperheissä prosessin aikana tapahtunut. Asiakkaaksi tulovaiheessa yleisintä on ollut se, että perheessä on ollut kolmea väkivallan muotoa (fyysistä ja henkistä väkivaltaa sekä väkivallan uhkaa). Kaikista vastaajista reilu kolmannes (35 %) eli tällaisessa perhetilanteessa asiakkaaksi tullessaan. Varsin monilla vastaajilla asiakkaaksi tulovaiheessa ilmennyt väkivalta loppui kokonaan asiakkuuden aikana. Paljon tapahtui myös sitä, että toistuvasta väkivallasta tuli miehen itsensä arvioimana vain harvoin ilmenevää.

Kaikilla vastaajilla oli jotakin väkivaltaa perheessään Jussi-työhön tullessaan. Fyysinen väkivalta on loppunut 63 %:lla, henkinen väkivalta 37 %:lla ja väkivallan uhka 33 %:lla niistä asiakkaista, jotka ilmoittivat että he olivat tehneet näihin ryhmiin luokiteltavaa väkivaltaa asiakkaaksi tulovaiheessa. Tämän lisäksi Jussi-työn hyvästä vaikuttavuudesta väkivallan osalta kertoo se, että kaikista kyselyyn vastanneista selvästi yli kolmannes (36 %) on sellaisia, joilla ei asiakkuuden syntymisen jälkeen ole ollut minkäänlaista väkivaltaa (ei henkistä, fyysistä tai seksuaalista väkivaltaa eikä väkivallan uhkaa).

Osaltaan Jussi-työn vaikuttavuudesta kertoo myös viesti vastaajien hyvinvoinnin lisääntymisestä. Vastaajista lähes kaikki (95 %) katsoi, että oma hyvinvointi oli lisääntynyt Jussi-työn aikana. Näin vastanneista valtaosa (90 %) oli myös sitä mieltä, että hyvinvoinnin lisääntyminen oli vähintäänkin melko paljon Jussi-työn vaikutusta. Edelleen enemmistö (68 %) katsoi, että Jussi-työstä oli ollut heille hyötyä, sekä valtaosa (84 %) ilmoitti saavansa työltä niitä asioita, joita oli odottanut.

5.2 Puolisojen näkökulma

Arviointia varten haastateltiin puhelimitse teemahaastattelumenetelmää käyttäen kuusi Jussi-työhön osallistuneen miehen puolisoa, jotka olivat olleet turvakodissa. Puolisot rekrytoitiin haastatteluun siten, että Helsingin, Vantaan ja Lahden Jussi-työntekijöitä pyydettiin tiedustelemaan kunkin kahdelta asiakkaansa puolisoilta suostumusta haastatteluun. Helsingin ja Lahden toimipisteiden kautta saatiin kaksi puolisoa kummastakin sekä Vantaan toimipisteen kautta yksi. Lisäksi Oulusta löytyi yksi halukas haastateltava. Yhteydenotot järjestyivät siten, että Jussi-työntekijät antoivat haastattelijalle haastateltavien puhelinnumerot heidän suostumuksellaan. Haastattelut kestivät kukin noin puoli tuntia. Käsiteltävät teemat olivat: perheen kokoonpano nyt ja silloin, kun apua väkivaltaan haettiin, väkivallan luonne ja tilanne, jolloin asia kärjistyi, lasten tilanne, avun hakeminen, miehen motivaatio muutokseen, Jussi-työn vaikutukset mieheen ja perheen turvallisuuteen, puolison käsitys Jussi-työstä ja sen merkityksestä, toiveet ja kehittämisehdotukset (*teemat liitteessä 1*).

Haastateltujen naisten perheet olivat lapsiperheitä, joissa oli jokaisessa useampia lapsia iältään muutamasta kuukaudesta 19 vuoteen. Vanhempien ikähaarukka oli 26–45 vuotta. Perheistä kaksi oli hajonnut, muut asuivat edelleen yhdessä. Haastatteluissa ei varsinaisesti kysytty perheiden sosio-ekonomista taustaa, mutta vaikutelmaksi jäi, että perheet olivat sosiaalisesti ja taloudellisesti suhteellisen hyvässä asemassa. Vanhemmat olivat koulutettuja, työelämässä mukana olevia ihmisiä. Perheiden isistä pari oli yrittäjiä.

Kahdessa tapauksessa ei ollut tapahtunut fyysistä väkivaltaa, vaan ongelmana oli uhkaavuus, kova äänen käyttö ja lyhytpinnaisuus. Yhdessä tapauksessa taustalla oli miehen rajua alkoholin käyttöä. Kolmessa

tapauksessa mukana oli miehen masennus. Kaksi puolisoa näki miehessään selviä narsistisia piirteitä. Miehillä oli ollut monesti puolisojensa arvion mukaan vaikea lapsuus, jolloin he olivat kokeneet tai nähneet väkivaltaa ja saaneet osakseen välinpitämättömyyttä. Joillain puolisoista oli itselläänkin takana väkivaltainen lapsuus ja/tai aiempia väkivaltaisia parisuhteita. Puolisoista kaksi kertoi olleensa aiemmin itsekin jossain määrin väkivaltaisia, mutta päässeensä tästä käyttäytymistavasta. Haastatellut analysoivat tilannetta ja omaa osuuttaan väkivallasta, pari heistä pohti, onko heissä jotain joka saa tätä aikaan.

Väkivaltaiset tilanteet, jotka lopulta johtivat avun hakemiseen, eivät yleensä tulleet yllättäen. Perheissä oli ollut eriasteista väkivaltaa tai sen uhkaa jo pidempään. Haastatellut kertoivat, miten he lukivat merkkejä miehistään ja tiesivät milloin väkivallan uhka alkoi kasvaa. He kertoivat yrittäneensä lähteä pois viimeisimmästä tilanteesta esimerkiksi pyrkimällä ulos kodista tai yrittämällä käydä nukkumaan. Tapahtumien kärjistymiseen liittyi niissä perheissä, joissa oli fyysistä väkivaltaa, tönimistä, maahan kaatamista, potkimista, lujasti kiinni pitämistä ja eräässä tapauksessa aseella uhkaamista. Pari puolisoa oli odottanut siihen asti, että mies ei olisi kotona ja lähtenyt pois silloin. Yksi oli soittanut poliisit paikalle miehen sammuttua. Kaikki naiset olivat hakeutuneet turvakotiin tilanteen kärjistyttyä. Heistä kahden mieheen otettiin yhteyttä turvakodista ja kaksi soitti itse miehelleen turvakodissa ollessaan. Yhden haastatellun mies otti yhteyttä Jussi-työntekijään turvakotijakson jälkeen puolisonsa painostuksesta. Yhdessä tapauksessa mies oli jo haastattelussa käsitellyn väkivaltatilanteen tapahtuessa Jussi-työn asiakas.

Naiset olivat monesti jo ennen tilanteen kärjistymistä ottaneet miehille tarkoitetuista väkivaltatyön palveluista selvää ja löytäneet näin Jussi-työn. Internet oli heille tärkeä keino saada tietoa ja löytää tämä palvelu. Heillä oli halua pitää perhe koossa ja siksi väkivallan tekijän avun saanti ja hänen hoitonsa oli heille tärkeää. Haastatellut korostivat että väkivallan loppumisen kannalta on välttämätöntä, että mies saa apua, koska hänellä on ongelmia, jotka johtavat väkivaltaiseen käyttäytymiseen. Vain yhdessä tapauksessa puoliso epäili, että väkivaltaisuus liittyi miehen persoonaan ja luonteeseen, eikä uskonut avun ratkaisevaan merkitykseen. Haastatellut uskoivat, että naisten rooli on yleensäkin merkittävä miehen avun saannin kannalta. Naiset ehkä helpommin turvautuvat ulkopuoliseen apuun ja tiedostavat sen tärkeyden. Kaikki haastatellut naiset olivat hakeneet myös itselleen apua monelta eri taholta ja pitivät ensiarvoisen tärkeänä sitä, että kaikki osapuolet saavat apua. Monilla oli kokemuksia riittämättömästä avun saannista tai saadun avun vastaamattomuudesta tarpeisiin. Kritiikkiä sai muun muassa sosiaalitoimiston keinottomuus ja perheneuvolan haluttomuus käsitellä perheväkivalta-asiaa. Parilla haastatellulla oli myös kokemuksia pitkistä jonoista eri palveluihin ja vaikeuksista saada aikoja. Esimerkiksi perheneuvolasta ajan saaminen väkivaltatilanteen vuoksi oirehtivalle lapselle kesti erään haastatellun tapauksessa puoli vuotta.

Miehistä muutama oli saanut aiemmin psykiatrista hoitoa ja kokivat puolisojen mukaan ensisijaisesti tarvitsevansa psykiatria. He kokivat ongelmakseen ennen kaikkea masennuksen eivätkä pitäneet itseään väkivaltaisina. Näissä tapauksissa miehen väkivaltainen käytös kuitenkin tuli konkreettisesti ilmi ja mies joutui silmäkkäin oman väkivaltaisuutensa kanssa viimeistään siinä vaiheessa kun perhe hakeutui turvakotiin. Näissä tilanteissa puoliset näkivät Jussi-työn yleensä viimeisenä oljen kortena ja edellytyksenä yhteiselämän yrittämiselle. Pari haastateltua olikin laittanut yhdessä yrittämiselleen ehdoksi miehen Jussi-työhön osallistumisen.

Puolisot kokivat, että miehen hoidossa olo antaa heille itselleen turvallisuutta ja luottamusta tulevaan. Erityisen hyvänä pidettiin, että miehille on ihan oma paikka, oma juttu ja keskustelukumppanina toinen mies. Tärkeää on myös, että nainen saa samanaikaisesti apua omalla tahollaan. Useimmat haastatellut kertoivatkin käyvänsä myös itse terapiassa. Fyysinen väkivalta oli yleensä aina kohdistunut pelkästään puolisoon, ei lapsiin. Vain yhdessä tapauksessa mies oli käynyt kiinni myös puolison edellisestä liitosta olevaan lapseen. Kaikissa tapauksissa lapset olivat kuitenkin olleet väkivaltaisissa ja uhkaavissa tilanteissa ”kaiken keskellä” ja monet oirehtivat. Heillä ilmeni varautuneisuutta, pelkoa ja jopa itsetuhoisuutta. Lapsille oli parissa perheessä haettu ulkopuolista apua. Haastatteluissa kiinnitti huomiota se, että äidit eivät kovin paljoa oma-aloitteisesti tuoneet esiin lapsia tai sitä, että he olisivat kärsineet tilanteesta. Jussi-työn vaikutuksista kysyttäessä pari äitiä kertoi lasten muuttuneen välittömämmiksi ja vapautuneemmiksi. Eräs äiti totesi heillä olevan onnellisen tilanteen, koska Jussi-työn ansiosta lapset ovat saaneet sen, mitä he ovat pyytäneet: vanhemmat ovat lopettaneet riitelyn.

Jussi-työtä pidettiin ratkaisevana apuna perheiden kriisivaiheessa, matalan kynnyksen porttina avun hakemiseen. Jussi-työ on kaikissa perheissä tasoittanut tilannetta ja lisännyt turvallisuutta. Haastatteluista kuvastui jonkinlainen ”peli poikki” -tilanne ja odottava tunnelma. Väkivalta-asia oli tullut ulkopuolisen tietoon ja mieheltä odotettiin nyt asian työstämistä. Mitään selkeää ei monissa perheissä vielä osattu sanoa tulevasta. Elämä ei ollut Jussi-työnkään ansiosta muuttunut taikaiskusta. Se oli kuitenkin käynnistänyt prosessin ja avannut uuden mahdollisuuden. Monet haastatellut totesivatkin, että ilman Jussi-työtä tai muuta vastaavaa ulkopuolista apua miehelle, perhe ei enää olisi yhdessä ja seuraukset väkivaltaisuudesta olisivat voineet olla hyvin surullisia.

Puolisojen haastatteluista tuli esiin kokemus, että tietoa Jussi-työstä heruu puolisoille liian vähän. Kaikki eivät tienneet käykö mies siellä tosiaan ja miten prosessi jatkuu. He kaipaivat tietoa siitä, millaisia tuloksia miehen työskentelyssä on saatu. Jotkut puolisot olivat käyneet itse keskustelemassa Jussi-työntekijän kanssa ja kokivat sen hyväksi ja asioita valaisevaksi. Myös paritapaamisia pidettiin toivottavina vaikka samalla korostettiin, että on hyvä, että Jussi-työ on miehen oma juttu.

Naisten keskuudessa vallitsee erään haastatellun mukaan käsityksiä ja kuulopuheita, joiden mukaan Jussi-työn vaikutukset eivät kannu. Haastattelussa ei kuitenkaan selvinnyt missä tällaista puhetta esiintyy. Tämä viittaa kuitenkin siihen, että Jussi-työn tuloksia olisi hyvä tuoda esiin yleisemminkin. Puolisot korostivat myös, että puolison kokema pelko ei katoa eikä luottamus palaudu hetkessä. Tämän vuoksi myös miehiä pitäisi valmentaa siihen, että puolison varautunut ja epäilevä käytös ei välttämättä muutu heti. Puolisoja pitäisi puolestaan neuvoa siinä, miten heidän tulee reagoida miehessä tapahtuneisiin muutoksiin ja miten rohkaista häntä.

Haastatteluissa herätti huolta palvelun jatkuvuus toisaalta oman miehen kohdalla ja toisaalta yleisemmin. Pidettiin erittäin tärkeänä, että hoitosuhde jatkuu riittävän pitkään. Huolta esitettiin myös koko Jussi-työn tulevaisuudesta ja sen rahoituksen jatkumisesta. Eräs haastateltu kiteytti Jussi-työn merkityksen niin, että se on brändi, johon on opittu luottamaan. Jo tieto, että se on olemassa ja jatkuu, on tärkeä!

Puolisojen näkemysten perusteella yksin ei voida tehdä johtopäätöksiä Jussi-työn vaikuttavuudesta. Haastateltuja on vain kuusi ja monilla heistä avun saannista on kulunut vasta muutamia kuukausia. Laadullisena aineistona se kuitenkin täydentää miesten kokemuksista saatua tietoa. Keskeinen viesti on, että kriisitilanteessa miehen oikea-aikainen avun ja oman tukihenkilön saaminen on ratkaisevan tärkeä asia puolison ja koko perheen selviytymisen kannalta. Kaikissa perheissä elämä oli lähtenyt Jussi-työn alkamisen jälkeen parempaan suuntaan, oli sitten päädytty pysymään yhdessä tai muuttamaan erilleen.

6. Vaikuttavuus

6.1 Vaikuttavuuden mittaaminen

Jussi-työ on tyypillinen matalakynnyksisyyteen pyrkivä palvelumuoto, jossa vältetään asiakkaiksi hakeutuneiden leimaamista ja varjellaan heidän anonymiteettiaan. Tämä on perusteltua sekä eettisistä lähtökohdista että kohderyhmän tavoittamisen kannalta. Asiakkaiden rekisteröiminen ja heidän tietojensa käyttäminen myöhempiin yhteydenottoihin saattaisi nostaa palveluun tulon kynnystä ja alentaa toiminnan luotettavuutta kohderyhmän silmissä. Myös Jussi-työssä asiakastietojen kerääminen on pyritty jättämään minimiin. Työntekijöiden haastatteluissa kävi ilmi, että riippuu pitkälti yksittäisten työntekijöiden työtavoista ja heidän asiakaskäsityksestään, mitä tietoja asiakkaista kerätään, miten ja miten kauan niitä säilytetään. Jotkut työntekijät eivät esimerkiksi kirjanneet asiakkaan osoitetta lainkaan, vaan ottivat häneltä vain puhelinnumeron. Myös tietojen säilyttämisen käytännöt vaihtelivat. Jotkut työntekijät pitivät pienimuotoista rekisteriä omista asiakkaistaan ja säilyttivät sitä tulevia mahdollisia uusia yhteydenottoja varten, jotkut taas poistivat asiakastiedot hyvinkin pian asiakkuuden päätyttyä. Kirjaamistavat vaihtelivat myös tietokoneella tallentamisesta ”sinisen vihkon menetelmään”.

Asiakastietojen keruu ja säilyttäminen on siis Jussi-työssä niukkaa ja epäyhteneväistä. Tämä vaikeuttaa seurantaa, jonka avulla työntekijät voisivat saada palautetta omasta työstään ja jonka avulla voitaisiin ulkopuolisesti arvioida työn tuloksia. Kuten edellä on todettu, tämä ei kuitenkaan ole millään tavalla poikkeuksellista silloin, kun ollaan tekemisissä arkaluontoisten tai hoito- ja kontrollijärjestelmien rajamailla liikkuvien ilmiöiden kanssa, joihin liittyy sosiaalista tuomitsevuutta. Perhe- ja lähisuhdeväkivalta epäilemättä on tällainen ilmiö. Palvelun tarjoajien on tarkoin mietittävä millaiset toimintatavat voivat karkottaa palvelun tarvitsijoita ja pyrittävä välttämään näitä. Tämä on kuitenkin pulmallista työn vaikutusten arvioinnin kannalta. Myös vaikeisiin ja monitahoisiin sosiaalisiin ongelmiin erikoistuneisiin palveluihin kohdistuu nykyisin paineita tuloksellisuuden osoittamisesta. Asiakasvaikutusten seurantaa varten on siksi pystyttävä luomaan riittävät edellytykset.

Miesten kanssa tehtävän väkivaltatyön vaikuttavuutta on pyritty mittaamaan eräissä Yhdysvalloissa tehdyissä tutkimuksissa, jotka koskevat väkivallan katkaisuinterventioita. Näissä vaikuttavuus on hyvin yksiselitteisesti käsitetty väkivallan loppumiseksi. Tutkittujen interventioiden vaikuttavuus ei ole tutkimusten mukaan ollut kovin vakuuttavaa. Jussi-työn kaltaisten terapiamuotoisten miesten väkivaltatyön muotojen vaikuttavuudesta ei sen sijaan ole juurikaan käytettävissä tutkimuksia. Tätä pidetäänkin yhtenä kotimaisen tutkimuksen katvealueena (Salmi ym 2009).

Tässä arvioinnissa asiakasvaikutuksia on selvitetty kysymällä asiakkailta itseltään heidän väkivallan käytöstään ennen Jussi-työhön tuloa ja nyt. Samoin on kysytty asiakkaiden kokemista hyödyistä ja heidän tyytyväisyydestään palveluun ja siinä käytettyihin menetelmiin. Arvioinnit vaikuttavuudesta perustuvat tässä tutkimuksessa siis asiakkaiden omiin näkemyksiin ja kokemuksiin, ei ulkoisiin objektiivisiin kriteereihin tehtyihin mittauksiin asiakkaiden käytöksessä tapahtuneista muutoksista. Arviot perustuvat myös jälkikäteen kysymiseen, ei kahteen erilliseen ja eriaikaiseen tutkimuskertaan, mitä varsinainen vaikuttavuustutkimus edellyttäisi. Tällä tavalla tehty arviointi lähenee jossain määrin asiakastyytyväisyyskyselyä. Kokeellisempiin asetelmiin ei tämän toimeksiannon puitteissa ollut mahdollisuutta. Sellainen tutkimus ei Jussi-työstä tehtävän tiedonkeruun pohjalta olisikaan nykyisellään mahdollista. Myöskään muista väkivaltatyön muodoista ei ole Suomessa tehty puhtaasti vaikuttavuustutkimuksen kriteereitä täyttävää arviointia.

6.2 Mitä Jussi-työn vaikuttavuus on?

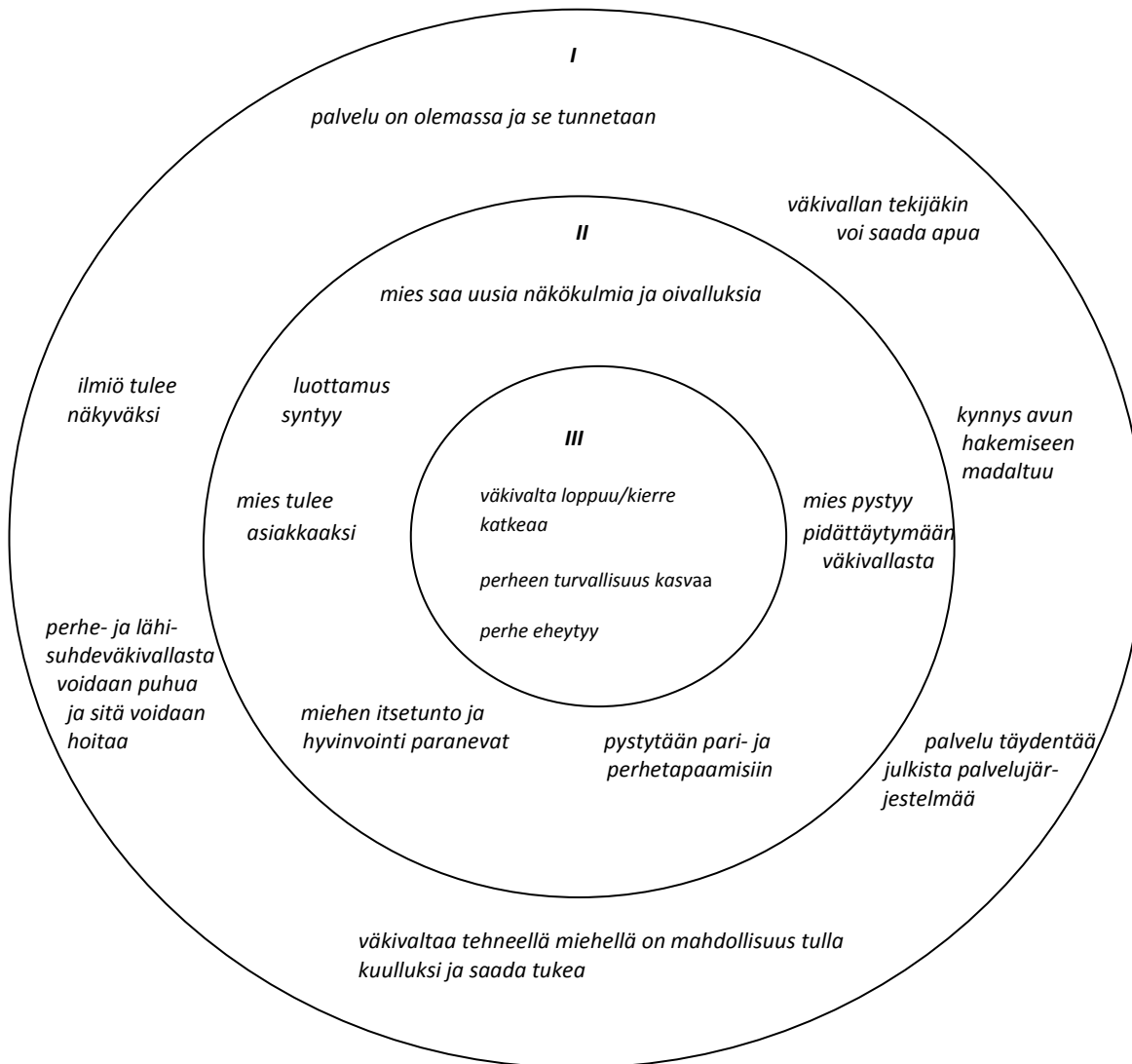
Tämän arviointiprosessin aikana on pohdittu Jussi-työntekijöiden ja yhdistysten toiminnanjohtajien sekä työn kehittämishenkilöiden kanssa, milloin Jussi-työ on vaikuttavaa. Miten sen vaikutusten tulee näkyä miesten ja perheiden elämässä, palvelujärjestelmässä ja yhteiskunnassa? Sosiaalisissa ilmiöissä hoidon vaikutukset eivät tyypillisesti aina näy selkeinä yksinkertaisin mittarein mitattavina muutoksina. Kysymys on monimutkaisista toipumisprosesseista, joiden aikana hoidon vaikutus voi olla sysäys uudenlaiseen ajatteluun, pieni askel eteenpäin. Väkivaltaisuutta on monesti verrattu päihderiippuvuuteen, joka sekkin on vuosien aikana kehittynyt ongelma. Myös sen hoito vaatii pitkän prosessin ”takapakkeineen”. Väkivaltainen käytös ei sekään ole yksinkertainen lineaarinen ongelma, johon voitaisiin kehittää hetkessä toimivia patenttiratkaisuja.

Tietoisuus perhe- ja lähisuhdeväkivallasta on astunut ulos suljetuista perhepiireistä ja sen laajuus ja yhteiskunnallinen mittakaava on alettu nähdä uudella tavalla. Ilmiötä ei enää nähdä vain yksilötason ongelmana tai yksityisenä perheen sisäisenä asiana. Väkivaltatyön vaikuttavuutta tulisikin tarkastella laajemmassa perspektiivissä. Väkivallan vähentämiseen tähtäävä ja väkivaltailmiötä näkyväksi tekevä työ on parhaimmillaan *yhteiskunnallisesti vaikuttavaa* työtä. Toiseksi se on *hoito- ja palvelujärjestelmien kehittämisen kannalta vaikuttavaa* työtä, joka parhaimmillaan täydentää auttamisjärjestelmää ja tarjoaa siihen puuttuvan palan antaen koko järjestelmälle lisäarvoa erityisosaamisensa kautta. Kolmanneksi se on onnistuessaan *perhe -ja yksilötasolla vaikuttavaa* työtä, jonka avulla väkivalta perheissä lakkaa ja väkivallan kierre katkeaa.

Jussi-työn vaikutuksia voidaan tarkastella myös jäsentämällä ne kolmeen ”vyöhykkeeseen”, joiden voidaan ajatella seuraavan toisiaan ajallisesti. Ensimmäisen vyöhykkeen vaikuttavuutta ovat yhteiskunnassa vallitsevaan tietoisuuteen liittyvät asiat, kuten se että väkivaltailmiö tulee näkyväksi ja arkipäiväistyy siinä mielessä, että avunhakemisen kynnyks laskee. Vaikuttavuutta on myös se, että palvelu ylipäättään on olemassa ja myös väkivallan tekijämiehelle on mahdollisuus tulla kuulluksi ja saada apua. Ilman tietoisuutta palvelun olemassaolosta ei avun hakemista ja muutoksen alkuun pääsyä tapahdu. Palvelun olemassaolo myös viestii siitä, että lähisuhdeväkivalta on monimutkainen ilmiö, jossa on eri osapuolia joita kaikkia voidaan hoitaa.

Toisen vyöhykkeen vaikuttavuutta voidaan ajatella olevan asiakkuuden syntyyn liittyvät vaikutukset. Palvelu on ollut jo silloin vaikuttavaa, kun mies ottaa yhteyttä Jussi-työntekijään ja suostuu tapaamiseen, tulee udelleen ja tiedostaa väkivallan sekä sen, että se ei ole hyväksyttävää. Toisen vyöhykkeen vaikuttavuutta on myös se, että mies saa uusia näkökulmia ja ahaa-elämyksiä ryhtyen työstämään asiaa. Parhaimmillaan myös miehen itsetunto ja hyvinvointi paranevat, minkä voidaan katsoa olevan väkivallattoman elämän edellytys. Tällaisia pienten askelten vaikutuksia on myös se, että hoidossa pystytään pari- /tai perheterapiaan samoin se, että mahdollisesta erosta huolimatta mies on motivoitunut hoitamaan itseään ja jatkamaan Jussi-työssä.

Tämän jaottelun mukaan kolmannen asteen, eli vaativinta vaikuttavuutta on se, että väkivalta perheessä loppuu eikä edes riitatilanteissa tarvitse pelätä. Tätä saattaa edeltää erilaisia vaiheita, joissa väkivalta vähenee tai muuttaa muotoaan ja tulee ”retkahduksia”. Kolmannen asteen vaikuttavuutta voidaan ajatella olevan myös sen, että perheen ja ennen kaikkea lasten elämä muuttuu turvalliseksi. Parhaimmillaan perhe eheytyy, eikä väkivaltaa enää ole. Jos perhe hajoaa, vaikuttavuus näkyy siinä, että väkivalta/väkivallan uhka ei seuraa miehen mukana uusiin suhteisiin eikä kohdistu entiseen puolisoon eikä lapsiin.

Kuvio 34. Vaikuttavuuden vyöhykkeet

Suppeasti käsitettynä väkivaltatyön vaikuttavuus merkitsisi kuitenkin sitä, että tietyllä aikavälillä ennen- jälkeen asetelmassa asiakkaiden käytös on muuttunut väkivallattomaksi. Tällaisen vaikuttavuuden ja vaikutusten pysyvyyden osoittaminen vaatisi useamman vuoden seurannan, jossa suurella asiakasotoksella mitattaisiin tietyin kriteerein hoidon läpikäyneiden väkivaltakäyttäytymistä ja perhetilannetta. Olisi myös pystyttävä päättämään kuinka pitkä aikaviive on riittävä pysyvän muutoksen osoittamiseksi. Miesten väkivaltatyön kaltaisissa palvelumuodoissa tällaiseen tutkimusasetelmaan on harvoin mahdollisuutta. Jussi-työn arvioinnin alussa kävi jo selväksi, että asiakastietojen dokumentointi ja yhteydenpito asiakkaisiin eivät tue tämän tyyppistä tutkimusta.

Tässä arvioinnissa käytetyin menetelmin ja toimeksiannon reunaehdot huomioiden saadaan kuitenkin hyvä kuva siitä, millaisia hyötyjä palveluun sitoutuneet asiakkaat ja heidän perheensä parhaimmillaan ovat palvelusta saaneet. Miten heidän käyttäytymisensä ja käsityksensä asioista ovat muuttuneet sekä miten perhetilanne on muuttunut. Missä määrin muutokset ovat juuri Jussi-työn tulosta, jää kuitenkin asiakkaiden itsensä arvioitavaksi, eikä sitä voida arvioinnin keinoin selvästi osoittaa.

6.3 Miten Jussi-työn vaikuttavuus tuli arvioinnissa esiin?

Ensimmäisen vyöhykkeen vaikuttavuus

Miesten väkivaltatyötä arvioitaessa ei voida pitäytyä pelkästään asiakasvaikutusten mittaamiseen. Palvelun olemassaololla on myös laajempia vaikutuksia. Kuten edellä todettiin, kaikkein laajimmillaan on kysymys yhteiskunnallisesta vaikuttavuudesta. Perhe- ja lähisuhdeväkivallan esiin nostaminen yleisenä ja hoidettavissa olevana ilmiönä on tärkeää. Arvioinnissa tuli toistuvasti esiin, että asian esilläolo mediassa ja asiallinen tieto väkivallasta ja sen esiintymisestä perheissä madaltaa kynnystä avun hakemiseen. Se myös johtaa miehiä pohtimaan ja oivaltamaan väkivaltaisuuden olemusta jo tilanteissa, joissa fyysistä kiinnikäymistä tai muuta vakavaa väkivaltaa ei ole vielä tapahtunut. Yhteiskunnallisella vaikuttamisella on näin myös ennalta ehkäisevää merkitystä. Kun tiedetään, miten vahingollista väkivaltaa perheessä on erityisesti lapsille, nousevat kaikki perhe- ja lähisuhdeväkivaltaa jo ennalta ehkäisevä toiminta merkitykselliseksi. Jussi-työllä on erityisen hyvät mahdollisuudet vaikuttaa miehiin ja tuoda esiin väkivaltaisen käyttäytymisen seurauksia ja hoitomahdollisuuksia.

Jussi-työntekijät pitivät yleisesti tärkeänä tuoda tätä teemaa ja auttamisjärjestelmää esiin ja yleiseen tietouteen. Resurssit sellaisen työn tekemiseen asiakastyön ohella todettiin kuitenkin vähäisiksi. Monilla yhden työntekijän paikkakunnilla erityisesti työn eriyttäminen ja työntekijän venyminen moneksi koettiin vaikeaksi. Pääkaupungin Jussi-työssä tällaista esillä oloa oli ehkä tehty eniten. Edellä esitetyn jaottelun mukaisesti ensimmäisen vyöhykkeen vaikuttavuuden osalta Jussi-työssä on hyvin oivallettu yhteiskunnallisen vaikuttamisen merkitys. Tämän vahvistaminen käytännön Jussi-toiminnassa olisi kuitenkin edelleen tärkeää ja siihen tulisi kehittää keinoja ja muotoja valtakunnallisesti ja paikallisesti.

Arvioinnissa tuli esiin myös Jussi-työnä annettavan palvelun erityisyys. Miehillä suunnattua väkivaltatyötä on tarjolla hyvin vähän ja alueellisesti vain pistemäisesti. Se, että lähisuhdeväkivallassa tekijän hoitaminen on jäänyt toissijaiseksi ja kiistanalaiseksi kysymykseksi, perustuu väkivaltatyön historiaan ja sen sisältämiin ideologisiin jännitteisiin. Miesten väkivaltatyö on saanut taistella itselleen paikan palvelujärjestelmässä naisten auttamisen rinnalla. Kokemukset toiminnasta osoittavat kuitenkin, että myös tekijää tulee auttaa, jotta väkivalta saadaan loppumaan. Tässä mielessä Jussi-työn olemassa olo jo sinänsä on vaikuttavaa. Se, että palvelujärjestelmässä on olemassa rakenteita ja osaamista myös tekijämiesten auttamista varten, on osa työn hoito- ja palvelujärjestelmiin kohdistuva vaikuttavuutta. Jussi-työ tunnetaan yhteistyökumppaneiden keskuudessa arviointitulosten mukaan erityisen ammattitaidon palveluna, jolle ei juuri ole saatavilla korvaavaa palvelua.

Arvioinnissa tuli voimakkaasti esiin niin asiakkaiden, puolisojen, yhteistyökumppaneiden kuin itse Jussi-toimijoidenkin taholta, että julkisessa hoitojärjestelmässä kuten esimerkiksi mielenterveyspalveluissa, perheneuvolassa tai lastensuojelussa, ei ole valmiuksia eikä välttämättä haluakaan ottaa puheeksi ja käsitellä perhe- ja lähisuhdeväkivaltaa. Väkivaltatyö tarvitsee omat osaajansa erityisesti silloin, kun on kyse tekijyydestä. Haastatellut sosiaalityöntekijät esimerkiksi pitivät Jussi-työtä tärkeänä tukena omassa työssään. Jussi-työ on omiaan tuomaan myös miesnäkökulmaa varsin naisvaltaiseen auttamisjärjestelmään, jossa miehen ääni ei tule kuuluviin tai jää helposti ymmärtämättä.

Toisen vyöhykkeen vaikuttavuus

Asiakasaineistoissa tuli erityisen voimakkaasti esiin Jussi-työn vaikutukset, joita voidaan luokitella toisen vyöhykkeen vaikuttavuudeksi. Miehen oman hyvinvoinnin lisääntyminen voidaan katsoa tällaiseksi vaikutukseksi, joka luo edellytyksiä väkivallasta luopumiselle. Lähes kaikki (95 %) miehet kokivat hyvinvointinsa lisääntyneen Jussi-työn aloittamisen jälkeen. Loput eivät osanneet arvioida asiaa. Hyvinvointinsa lisääntymisestä kertoneet olivat kaikki sitä mieltä, että Jussi-työllä on ollut vaikutusta tähän. Jopa 90 % arvioi Jussi-työn vaikutuksen olleen joko erittäin suuri tai melko suuri. Jussi-työn hyvinvointia lisäävään vaikutukseen siis uskottiin asiakkaiden keskuudessa kyselyyn annettujen vastausten perusteella hyvin voimakkaasti.

Kukaan vastaajista ei myöskään ollut sitä mieltä, ettei Jussi-työstä olisi ollut heille hyötyä. Erittäin paljon tai melko paljon hyötyä arvioi saaneensa 93 % vastaajista. Tässä yhteydessä on syytä muistaa, että vastaajat eivät muodosta satunnaisotosta Jussi-työn asiakkaista, vaan ovat valikoituneita työhön sitoutuneiden joukosta. Mukana ei ole sellaisia asiakkaita, jotka eivät ole kokeneet saavansa hyötyä palvelusta ja ovat lopettaneet sen heti alkuunsa. Tulokset kertovatkin lähinnä siitä, millaisia hyötyjä työhön kiinnittyneet asiakkaat parhaimmillaan siitä voivat saada. Tästä huolimatta tulosten voidaan katsoa kertovan Jussi-työn vaikuttavuudesta siihen sitoutuneen melko suuren asiakasryhmän osalta.

Miesten kokema hyöty konkretisoitui monesti avovastausten perusteella ymmärryksen lisääntymiseksi siitä, että he itse ovat olleet väkivaltaisia ja miten läheiset kokevat väkivallan. Tällaisen ahaa-elämyksen saaminen on jo sinänsä merkittävä vaikutus ja muutoksen mahdollisuus. Miehet pitivät myös konkreettisten välineiden saamista oman väkivaltaisuuden hillitsemiseksi tärkeänä ja kokivat saaneensa niitä Jussi-työstä. Konkreettiset neuvot, jonkinlaiset ”ohjekirjat” tilanteiden ratkomista varten olivat myös niitä asioita, joita miehet olisivat vielä enemmän toivoneet Jussi-työltä.

Myös kysyttäessä Jussi-työn vaikutuksia erilaisten väittämien muodossa, korostuivat sellaiset väittämät, jotka liittyivät miehen oman hyvinvoinnin lisääntymiseen. Useimmin valittuja olivat väittämät, jotka koskivat miehen kuulluksi tulemistä ja hänen saamaansa mahdollisuutta yleensäkin puhua asioistaan. Myös uuden näkökulman saaminen siihen, miten puoliso kokee väkivaltaisen tilanteen ja hänen käyttäytymisensä on ollut Jussi-työn tärkeä anti. Hieman vähemmälle huomiolle jäivät väittämät, jotka suoraan viittasivat perheen tai lasten turvallisuuden lisääntymiseen tai väkivallasta luopumiseen. Vastausten perusteella voidaan päätellä, että Jussi-työn suurimmat vaikutukset ovat kohdistuneet juuri miehen omaan parempaan oloon ja tuonut hänen elämäänsä tasapainoa ja rauhallisuutta. Nämä voidaan nähdä väkivallattomuuden kannalta välillisinä vaikutuksina tai tässä käytetyn jaottelun mukaan toisen vyöhykkeen vaikutuksina.

Myös puoliset viestittivät tämän vyöhykkeen vaikutuksia kertoessaan tilanteen rauhoittumisesta ja miehen sitoutumisesta työskentelyyn itsensä kanssa. Kriisitilanteen ohi oli päästy ja elettiin jonkinlaisessa odottavassa ja kehittyvässä tilanteessa, jossa mies oli saanut apua ja uusia oivalluksia. Puolisojen mielissä eli kuitenkin usein myös epäilyksiä, eikä luottamus ollut täysin palautunut. Jotkut puoliset totesivatkin odottaneensa Jussi-työltä ehkä liikaa ja liian pian. Näyttääkin siltä, että puoliset odottavat nopealla aikataululla tässä arvioinnissa kolmannen vyöhykkeen vaikuttavuudeksi luokiteltuja muutoksia. Tämä on luonnollista, sillä yhteiselämää on vaikea jatkaa, jos väkivaltaa jossain muodoissa vielä esiintyy. Tästä ilmeisesti kertovat myös Jussi-työn aikana hyvistä tuloksista huolimatta tapahtuneet monet eroamiset avo- ja avioliitoista.

Kolmannen vyöhykkeen vaikuttavuus

Jussi-työn perimmäisenä tavoitteena on väkivallan loppuminen perheessä. Kuten aiemmin on todettu, tämän tavoitteen toteutumisen tutkiminen vaatisi toisen tyyppisen tutkimusasetelman ja tietopohjan asiakkaista. Saadun aineiston pohjalta voidaan kuitenkin tarkastella miesten omia arvioita siitä, miten väkivaltilanne on muuttunut. Miehiltä kysyttiin heidän omaa käsitystään siitä, millaista ja kuinka usein esiintyvää väkivaltaa heidän perheessään on ollut ennen Jussi-työn alkua ja tutkimusajankohtana.

Perhe- ja lähisuhdeväkivalta ja sen määrän mittaaminen ei ole yksiselitteistä, sillä väkivalta on hyvin eri tavoin ilmenevää ja eri ihmisillä voi olla erilainen käsitys siitä, mikä on väkivaltaa. Tässä arvioinnissa väkivalta jaettiin fyysiseen väkivaltaan, johon kuuluvat mm. kiinni käyminen, lyöminen ja töniminen, henkiseen väkivaltaan, johon kuuluvat mm. piinaaminen, nimittely ja julkinen nolaaminen sekä väkivallan uhkaa, johon kuuluu väkivallalla uhkaaminen tai kiristäminen. Nämä luokat eivät ole täysin toistensa poissulkevia. Esimerkiksi väkivallan uhka on varmasti läsnä jokaisessa perheessä, jossa on ollut fyysistä väkivaltaa. Väkivallan loppumista ei voida siksi osoittaa tarkastelemalla esimerkiksi pelkästään fyysisen väkivallan esiintymistä. Fyysinen väkivalta voi loppua, mutta henkinen väkivalta voi jatkua tai jopa tulla fyysisen tilalle. Tilanteen ei voida sanoa parantuneen, jos kiinnikäyminen loppuu, mutta jatkuva henkinen piina jää elämään. On myös varsin sopimuksenvaraista katsotaanko esimerkiksi henkisen väkivallan väheneminen ”jatkuvasta” ”toistuvaksi” selkeäksi edistymiseksi. Samoin on vaikea tulkita onko se, että Jussi-työn aikana esimerkiksi vuoden periodilla fyysinen väkivalta on vähentynyt ”toistuvasta” ”joitain kertoja” tapahtuneeksi edistystä, vai onko odotettavissa, että kiinnikäymiset jatkossa yleistyvät.

Vaikka kyseessä on hyvin vaikeasti mitattava ilmiö, pyritään tässä arvioinnissa miesten omien näkemysten kautta arvioimaan, Jussi-työn vaikutusta väkivallan ilmenemiseen asiakasperheissä. Tulosten perusteella näyttäisi, että väkivalta on selkeästi vähentynyt. Valtaosalla (63 %, 40 miestä) niistä, jotka Jussi-työhön tullessaan olivat käyttäneet fyysistä väkivaltaa, se oli loppunut kokonaan. Niistä, jotka olivat käyttäneet henkistä väkivaltaa, oli yli kolmannes (37 %, 26 vastaajaa) lopettanut mielestään tällaisen väkivallan. Väkivallan uhka oli poistunut kolmanneksessa niistä tapauksista, joissa sitä oli aiemmin miehen mielestä ollut. Kokonaisuutena siis väkivalta oli miesten vastausten perusteella vähentynyt merkittävästi ja vastaukset viittaavat siihen, että Jussi-työllä on ollut tässä muutoksessa ratkaiseva osa. Kautta linjan väkivallan koettiin kaikissa muodoissaan vähentyneen eli sen esiintymisen harventuneen myös niissä tapauksissa, joissa se ei ole loppunut kokonaan. Jussi-työllä voidaan sanoa olleen positiivista vaikutusta väkivallattomaan suuntaan kaikissa tapauksissa, sillä kukaan vastaaja ei arvioi väkivallan pysyneen samanlaisena tai lisääntyneen.

Viidennes avo- ja avioliitoista päättyi Jussi-työn aikana tai pian sen jälkeen eroon. Avioliitoista jopa kolmannes päättyi. Ideaalitalanteena erityisesti lasten kannalta voitaisiin pitää sitä, että perheet pysyisivät ehjinä ja eläisivät väkivallatonta tasapainoista elämää yhdessä. Jussi-työssä voidaan kuitenkin jo sen tavoitteiden pohjalta katsoa onnistutun, jos on pystytty eroamaan niin, että eroprosessiin ei ole liittynyt väkivaltaa, eikä sitä ole kohdistunut perheeseen myöskään eron jälkeen. Samoin on onnistuttu, jos mies ei jatka väkivaltaa uusissa suhteissaan. Ainakin miesten vastausten perusteella näin näyttäisi useimmiten käyneen.

III JOHTOPÄÄTÖKSET JA SUOSITUKSET

7. Pohdinta

Jussi-työhön on 15 vuoden aikana muodostunut useita toimivia malleja, jotka ovat paikallisten yhdistysten ja paikallisten palvelujärjestelmien toimintaympäristöjen muokkaamia. Arvioinnin näkökulmasta ei tule esiin mitään erityistä syytä pyrkiä yhdenmukaistamaan näitä yhdeksi samankaltaiseksi Jussi-työn malliksi. Mikä toimii yhdessä toimintaympäristössä, ei välttämättä toimi toisessa. Eri malleissa on kuitenkin tiettyjä piirteitä, joiden omaksuminen myös muilla paikkakunnilla saattaisi avata uusia kehittämisen mahdollisuuksia.

Turvakodin ja Jussi-työn yhteistyön rakenteet, ovat joillain paikkakunnilla toimivia, joillain hiipuvia. Alkuperäinen integraatioajatus ei kaikkialla ole toiminnassa parhaalla mahdollisella tavalla. Joillain paikkakunnilla Jussi-työ on turvakodin käytettävissä, varalla, mikäli sitä tarvitaan. Jos asiakasohjauksia ei tule turvakodista, täytetään palvelukapasiteetti niin sanotusti vapailta markkinoilta. Tämä näkyy turvakotien ohjausten osuuden laskuna ja muualta ohjautuneiden kasvavana määränä. Monet työntekijät ovat ryhtyneet ottamaan vastaan myös väkivaltaa tehneitä naisia ja väkivallan uhriksi joutuneita miehiä. Väkivaltayön kokonaisuuden kehittämisen kannalta voidaankin ajatella olevan tärkeää, että ei pyritä rajaamaan tarkasti etukäteen avun piiriin pääseviä. Näin saadaan tietoa ongelmasta ja apua tarvitsevista osapuolista laajemmin. Jussi-työn kehittämisen kannalta täysin kysynnän varaan jättäytyminen ja sen mukaan palvelujen kohdentaminen on kuitenkin myös pulmallista. Jotta Jussi-työ olisi brändi, jollaisena sen eräät haastatellut näkivät, tulisi sillä olla selkeä oma visio ja ”oma tahto”.

Yhtenä vaarana markkinoiden varaan jättäytymisessä on, että asiakkaiksi valikoituu ensisijaisesti helpompia tapauksia ja heihin aletaan tietoisesti tai tiedostamattomasti keskittyä niin, että hankalammat ja vähemmän motivoituneet avun tarvitsijat jäävät syrjään. Tämä on yleinen ilmiö auttamistyössä, jossa sitä kutsutaan myös ”kerman kuorimiseksi”. Sen ei tarvitse olla tarkoituksellista, mutta sillä on taipumusta nostaa päätään vaikeiden asiakasryhmien kanssa työskennellessä. Kysynnän varaan jättäytyminen voi aiheuttaa myös ajoittaista tyhjäkäyntiä toiminnassa, jossa todellinen avun tarve kuitenkin on erittäin suuri. Tällä hetkellä näyttäisi, että osalla paikkakunnista on esimerkiksi turvakotiasiakkaiden puolisojen joukossa potentiaalisia hyötyjiä, joita ei ole syystä tai toisesta ohjattu/saatu kiinnitettyä Jussi-työhön.

Jussi-työssä tulisikin pohtia, missä määrin se on hienovaraista käytettävissä oloa, jolloin kysyntä määrää työn painotukset ja missä määrin se on ulospäin aktiivista ja painopisteitä itse asettavaa työtä. Tämä on yleisemminkin niin sanottujen matalan kynnyksen palvelujen peruskysymyksiä: pyritäänkö asiakasrakenteeseen puuttumaan ja sitä ohjaamaan vai annetaanko sen muotoutua ajalehtien. Jälkimmäisessä vaihtoehdossa on todettu vaara, että heikoimmassa asemassa olevat ja eniten apua tarvitsevat jäävät sitä vaille (ks. matalan kynnyksen kysymyksistä tarkemmin Törmä 2009).

Keskeinen kysymys on myös, missä määrin pyritään tavoittamaan eniten apua tarvitsevia ja missä määrin auttamaan sellaista asiakaskuntaa, joka todennäköisimmin hyötyy tämän tyyppisestä pääasiassa keskusteluun pohjautuvasta työskentelystä. Jo työntekijöiden haastatteluissa tuli esiin, että esimerkiksi syrjäytyneimmät, vaikeasti päihderiippuvaiset tai vaikeasti persoonallisuushäiriöiset eivät kiinnity Jussi-työhön eivätkä hyödy siitä. Haasteena onkin löytää sellainen työskentelyalue, jossa avun tarve ja tehtävä työ parhaiten kohtaavat.

Asiakaskunnan painopisteen siirtyminen oma-aloitteisesti palveluun hakeutuviin siirtää Jussi-työn painopistettä paitsi avomuotoisempaan työhön, myös korjaavan työn sijasta enemmän ennaltaehkäisevään suuntaan. Asiakkuuksien joukossa ovat lisääntyneet tapaukset, joissa esimerkiksi fyysistä väkivaltaa tai vakavaa henkistä väkivaltaa ei ole vielä ollut. Kyse on ollut siitä, että mies on huolestunut itsehillintänsä heikentymisestä tai esimerkiksi äänenkäyttönsä kovenemisesta ja nähnyt siinä potentiaalisia merkkejä väkivaltaisuuksien kehittymisestä. Monet työntekijät näkivät tällaisten asiakkuuksien lisääntymisen seurauksena siitä, että yleinen tietoisuus lähisuhdeväkivallasta on lisääntynyt ja siitä voidaan paremmin puhua ja hakea siihen apua. Myös nuorempien naisten on todettu olevan parisuhteissaan herkempiä puuttumaan väkivaltaisuuksien viittaavaan käytökseen ja vaatimaan avun hakemista.

Arvioinnin perusteella Jussi-työn kolmeksi keskeiseksi alueeksi ovat muodostuneet:

- 1) Korjaava työ, jolloin puhutaan perheistä, joissa on selkeästi väkivaltaa ja sen aiheuttamia seurauksia. Tässä työssä korostuvat turvakotiasiakkuudet, mutta mukana voi olla muutakin kautta tulleita asiakkaita.
- 2) Ennalta ehkäisevä työ, jolloin korostuvat omatoimisesti yhteyttä ottavat asiakkaat sekä internetin ja median merkitys asiakkaaksi hakeutumisessa.
- 3) Tiedotus- ja koulutustyö, jolloin korostuvat esillä olo mediassa ja työskentely palvelujärjestelmän verkostojen kanssa. Tarkoituksena on lähisuhdeväkivallan ”arkipäiväistäminen”, palvelukynnysten alentaminen ja tietämyksen vieminen yhteistyökumppaneille.

Nämä tehtäväalueet seurailevat myös aiemmin esitettyä vaikuttavuuden jäsenystä perhe- ja asiakaskohtaiseen vaikuttavuuteen, palvelujärjestelmien kehittämiseen liittyvään vaikuttavuuteen sekä yhteiskunnalliseen vaikuttavuuteen. Jussi-työn tehtäväalue on siis muotoutunut selkeästi laajemmaksi kuin mitä on yksittäisten väkivaltaa tehneiden miesten auttaminen. Nämä kaikki kolme tehtäväaluetta ovat keskeisiä ja vaikuttavat yhdessä lähisuhdeväkivaltaa vähentävästi ja ennalta ehkäisevästi. Jussi-työtä olisikin hyvä tehdä samanaikaisesti näillä kaikilla alueilla. Myös Jussi-työntekijät pitivät haastattelussa tärkeänä tehdä niin korjaavaa, ennaltaehkäisevää kuin lähisuhdeväkivaltaakin tunnetuksi tekevää työtä. Tässä eteen tulevat kuitenkin resurssikysymykset. Erityisesti yhden työntekijän malleissa mahdollisuus näin laajaan tehtävään on rajallinen.

Jussi-työn resursointi tulisi arviointitulosten pohjalta muutoinkin ottaa pohdittavaksi. Jotta Jussi-työn puitteissa voitaisiin verkostoitua tiiviimmin muun hoitojärjestelmän kanssa ja paremmin hyödyttää esimerkiksi kuntien sosiaalityötä, tulisi minimimiehityksenä olla työpari. Myös ryhmätyöskentelyn järjestämien on hankalaa yhden työntekijän voimin, jolloin vertaistuen saamisen mahdollisuus jää tässä työssä vähäiseksi. Ryhmiin osallistuminen ei kaikilla paikkakunnilla olekaan käytännössä mahdollista. Jussi-työntekijöiden yksintyöskentely ei kuitenkaan ainoastaan rajoita toimintaa, se on lisäksi turvallisuusriski. Kun tehdään työtä väkivaltaa käyttäneiden ihmisten kanssa, on huomioon otettava myös mahdolliset riskit.

Kuntien palveluissa kuten sosiaalityössä, lastensuojelussa, perheneuvoloissa ja mielenterveyspalveluissa tulisi myös olla valmiuksia tunnistaa ja puheeksi ottaa väkivalta perheessä sekä jakaa tietoa siitä, mitä hoitomahdollisuuksia miehille on. Yhteistyötä eri toimijoiden kanssa on tarpeen edelleen vahvistaa. Myös Jussi-työn oman tuloksellisuuden kannalta on tärkeää, että konkreettista yhteistyötä tehdään esimerkiksi lastensuojelun, mielenterveystyön ja päihdehuollon kanssa. Varsinaisen väkivaltatyön luontevin tuottaja on kuitenkin taho, jolla ei ole viranomaisasemaa. Erityisesti asiakkaiden hoitoon hakeutumisen kannalta on

hyvä, että palvelun tarjoaja ei ole viranomainen, vaan neutraali väkivalta-asiaan erikoistunut taho, joka ei hoida perheen tai miehen muita asioita. Arvioinnin yhtenä tuloksena tuli esiin, että asiakkaiden tavoittaminen, luottamuksen luominen ja asiakkuuteen kiinnittäminen ovat tärkeitä Jussi-työn haasteita, joihin halutaan panostaa. Tässä järjestöpohjainen työ on hyvä lähtökohta.

Järjestöpohjalta tehdyn työn etuja ovat tämällytyypisessä monitahoisessa ja arkaluontoisessa ongelmakokonaisuudessa myös sen suuremmat mahdollisuudet erikoistua, räätälöidä palvelua ja joustaa perheiden tilanteiden mukaan. Lisäksi mahdollisuudet kehittää toimintaa edelleen ja kokeilla erilaisia toimintatapoja ovat paremmat kuin kunnallisessa palvelujärjestelmässä. Erityinen etu on, että miesten kanssa tehtävän työn järjestäjä on lastensuojelujärjestö. Perheen sisäinen väkivalta vahingoittaa eniten lasta, joten toiminnassa on hyvä olla mukana lastensuojelun asiantuntemus integroimalla eri viitekehyksiä.

Jussi-työn Integroituminen avomuotoiseen nais- ja lapsityöhön vaihtelee paikkakunnittain riippuen toimintaympäristöstä. Monilla paikkakunnilla näiden viitekehysten yhdistämistä pidetään tärkeänä. Arvioinnin tekijöillä ei ole mahdollisuutta eikä kompetenssia ottaa kantaa siihen, pitäisikö Jussi-työn integroitua tiiviimmin avotyönä tehtyyn nais- ja lapsityöhön. Kysymys liittyy erilaisiin käsityksiin väkivaltatyön tekemisestä ja miehen auttamisesta sen osana. Jussi-työn piirissä olisi kuitenkin syytä keskustella tästä kiinnittymiskohdasta niillä paikkakunnilla, joissa mahdollisuuksia yhteistyöhön asiakastapauksissa olisi.

Edellä on puhuttu väkivaltatyön vaikuttavuuden mittaamisen vaikeuksista ja heikoista edellytyksistä yleensä. Jussi-työn kohdalla tämä merkitsee sitä, että eri toimipaikkojen tuottamalle työlle tulisi luoda yhteiset asiakastietojen keruuta koskevat kriteerit ja käytännöt. Asiakastietojen keruuta pitäisi myös toimipaikkojen itsenäisyydestä huolimatta toteuttaa johdonmukaisesti. Tällä hetkellä näyttää siltä, että näin ei tapahdu. Yhteisen Sofia-tietokannan käyttöönotto on ollut askel kohti yhtenäisempiä käytäntöjä, mutta siihen kirjatut tiedot ovat vielä puutteellisia ja palvelevat lähinnä tilastointia.

Työn yksilötyöskentelyn luonteesta johtuen yksittäiset työntekijät todennäköisesti kokevat kukin asiakkaansa melko voimakkaasti omiksi henkilökohtaisiksi asiakkaiskseen, jolloin on luonnollista varjella keskinäisiä luottamuksellisia suhteita ja puolustaa asiakkaiden oikeuksia. Tietojen keruu asiakkaista ja niiden systemaattinen dokumentointi saattaa tuntua työntekijästä jopa kielteisemmältä asialta kuin asiakkaasta. Asiakastietojen keruun ja säilyttämisen periaatteista olisikin syytä käydä toimipaikkojen yhteinen eettinen pohdinta. Tulisi löytää optimaalinen tila, joka hyödyttää seurantatietotarvetta, mutta ei tarpeettomasti loukkaa asiakkaiden anonymiteettia ja nosta palvelukynnystä. Tämä on haastava tehtävä, mutta varmasti toteutettavissa. Keskustelua asiasta voitaisiin käydä myös asiakkaiden kanssa, jotta saataisiin selville miten he kokevat tietojensa keruun ja säilyttämisen seurannan ja tutkimuksen tarpeisiin.

Arviointia varten tehty asiakaskysely antaa erittäin positiivisen kuvan Jussi-työstä ja sen vaikutuksista. Kyselyn perusteella työ on siihen sitoutuneiden asiakkaiden kannalta vaikuttavaa ja aidosti hyödyttävää. Jussi-työn asiakasmiehet kertoivat kautta linjan käyttämänsä väkivallan loppuneen tai vähentyneen merkittävästi. Tulokseen tulee suhtautua pienellä varauksella, sillä miesten väkivaltatyön vaikutuksia tutkittaessa on huomattu, että miesten oma kertomus ja heidän puolisojensa kertomus ovat usein ristiriidassa. Tässä arvioinnissa kuultiin kuutta naista, mikä on määrällisesti ja johtopäätösten tekemisen kannalta vähän. Monissa tutkimuksissa puolisonäkölma kuitenkin jää kokonaan pois. Tässäkään tutkimuksessa ei ollut mahdollisuutta esimerkiksi kerätä kattavaa aineistoa, jossa olisivat mukana myös kaikkien kyselyyn vastanneiden puoliset. Tällaisen tutkimuksen mahdollistaminen olisi tärkeää eri

kertomusten ja näkökulmien esille saamiseksi. Esimerkiksi Lyömättömän Linjan prosessiarvioinnissa (Keisala 2006) on tarkasteltu miesten ja heidän puolisojensa kokemusta väkivallasta ja havaittu, että miehet kertovat väkivallan loppuneen, kun taas naiset kertovat sen jatkuvan jossain muodossa. Samassa tutkimuksessa havaittiin, että miehet harvoin mainitsevat lapsiin kohdistuvan väkivallan tai seksuaalisen väkivallan, kun taas naisten vastauksissa nämä tulevat esiin. Myös tätä arviointia varten tehdyssä kyselyssä kiinnittää huomiota se, että vain kaksi miestä mainitsee seksuaalisen väkivallan eikä myöskään lapsiin kohdistuva suora väkivalta tule esiin kuin joka kymmenennessä vastauksessa. Valtaosin väkivalta kohdistui puolisoon. Asiakkuuden jälkeisessä tilanteessa ei ole huomattavaa eroa tähän. Niistä, joilla väkivaltaa oli asiakkuuden jälkeen, suurimmalla osalla se kohdistui edelleen puolisoon tai joissain tapauksissa uuteen puolisoon.

Eroja oli Jussi-työn aikana ja sen jälkeen tullut paljon ja haastatellut puoliset kertoivat yhtä lukuun ottamatta jonkinasteisista ongelmista. Esimerkiksi väkivallan uhkaa oli joissain suhteissa edelleen olemassa ja naiset elivät edelleen varuillaan. Väkivaltatyön vaikuttavuutta arvioitaessa voidaan miettiä, onko väkivalta parisuhteessa sen luontoinen asia, että sen jättämät jäljet ovat peruuttamattomia, vaikka tekijä aidosti muuttuisikin. Silloin pitäisi tarkastella asiaa siltä näkökannalta, että miehen väkivaltaisuus vähenee eikä jatku uusissa suhteissa eikä entisten puolisojen piinaamisena. Tämä onkin yksi Jussi-työn tavoitteista.

8. Arvioinnin keskeiset johtopäätökset ja suositukset

Keskeisimmät tulokset ovat kiteytettävissä seuraaviin Jussi-työn vaikuttavuuteen liittyviin kohtiin:

- Jussi-työssä on merkittävää jo se, että on olemassa erikoistunut palvelu, jossa väkivaltaa tehnyt mies saa apua toiselta mieheltä ja tulee kuulluksi.
- Arvioinnin keinoin tutkittuna Jussi-työ on ollut vaikuttavaa siihen sitoutuneiden asiakkaiden kannalta. Selkeimmin arvioinnissa tulivat esiin ns. toisen vyöhykkeen vaikutukset, eli pienet askeleet kohti väkivallattomuutta, perheen tilanteen rauhoittuminen, kriisistä yli pääseminen ja auttamisjärjestelmän piiriin pääseminen. Samaa vaikuttavuutta osoitti Jussi-työn selkeä miesten hyvinvoinnin lisääntyminen ja heidän kokemuksensa uusien oivallusten ja ratkaisukeinojen saamisesta.
- Jussi-työllä on ollut asiakkaiden mielestä myös selkeä väkivallan vähentämisvaikutus. Väkivalta on vähentynyt merkittävästi ja kolmanneksella tutkituista loppunut kokonaan.
- Perheistä noin 70 % on pysynyt koossa, mitä voitaneen pitää hyvänä tilanteena, kun otetaan huomioon, että perheet ovat olleet vaikeissa kriiseissä. Vaikka eroja oli tullut melko paljon, olivat kaikki eronneet kuitenkin kokeneet hyvinvointinsa kasvaneen.

Muita havaintoja ja kehittämissuosituksia:

- Jussi-työhön on kehittynyt hyvin erilaisia toimintaympäristöjensä muokkaamia malleja, joiden yhdenmukaistamiseen ei ole erityisiä syitä. Sen sijaan monilla paikkakunnilla on kehittynyt hyviä käytäntöjä, joita myös muut voivat soveltaa ja hyödyntää.
- Perhe- ja lähisuhdeväkivallan vähentämistyössä on tärkeää, että myös tekijä saa apua, jotta väkivallan kierre saadaan katkaistua. Tällaista apua ei tekijämiehille ole julkisen hoito- ja palvelujärjestelmän piiristä saatavissa. Myöskään väkivalta-asioiden osaamista juuri julkisella puolella ei ole. Jussi-työ ja muut miesten väkivallan katkaisuojelmat pystyvät kuitenkin tarjoamaan palveluja vain pistemäisesti ja rajatulle asiakasjoukolle. Perheet ovat siksi alueellisesti eriarvoisessa asemassa. Jussi-toimintapisteet muodostavat tällä hetkellä arvokkaan resurssin, johon on kertynyt osaamista, jota pitäisi edelleen vahvistaa.
- Jussi-työn resurssien vahvistaminen olisi tärkeää erityisesti väkivaltatyön yhteiskunnallisen vaikuttavuuden lisäämisen kannalta. Parityöskentelyä voidaan pitää minimimiehityksenä joka myös parantaa työntekijöiden turvallisuutta.
- Tämäntyyppisen matalan kynnyksen väkivaltatyön tekeminen järjestötyönä on tärkeää asiakkaiden saavuttamisen kannalta. Kynnys palveluun pysyy matalana, kun palveluntuottaja ei ole viranomainen. Asiakkaiden tavoittaminen, luottamuksen luominen ja asiakkuuteen kiinnittäminen ovat tärkeitä Jussi-työn haasteita, joihin pitäisi edelleen panostaa. Tässä järjestöpohjainen työ on hyvä lähtökohta. Myös palvelujen räätälöinnin, joustavuuden ja edelleen kehittämisen kannalta on hyvä, että työ on järjestöpohjaista.
- Turvakoti-integraatio on osassa malleista heikentynyt ja asiakasohjaukset hiipuneet. Painopiste on siirtymässä oma-aloitteisesti tuleviin ja ennaltaehkäisevään toimintaan sekä samalla helpompiin asiakkaisiin. Pitäisi selvittää tarkemmin miksi turvakodin ja Jussi-työn välinen asiakaskohtainen yhteistyö ja asiakasohjaus ei kaikilta osin toimi ja pyrkiä luomaan tähän uusia rakenteita ja elvyttämään vanhoja. Kaiken kaikkiaan integraatio-asia pitäisi ottaa keskustelun alle sen sijaan, että toiminta ajelehtii kysynnän mukaan.
- Turvakodin kautta tulleet palveluun kiinnittyneet asiakkaat olivat motivoituneita, hyötyivät Jussi-työstä ja erityisesti fyysinen väkivalta loppui heidän kohdallaan. Myös tämä puoltaa sitä, että pitäisi pyrkiä aktiivisesti lisäämään asiakasohjauksia turvakodista.
- Pitkät asiakkuudet erityisesti ovat tuottaneet tulosta. Myös asiakkaat ja heidän puolisonsa toivovat pidempiä asiakkuuksia. Pitäisikin harkita olisiko joidenkin pisteisen käyttöönotto kymmenen käyntikerran aloituspaketin edellyttäminen asiakkailta hyvä sitouttamiskeino.
- Arvioinnin tekoprosessin aikana arvioitsijat kiinnittivät huomiota siihen, että yhdistysten sisällä näytti olevan jonkin verran poikkeavia käsityksiä Jussi-työn rakenteista ja toimintatavoista. Haastateltavat antoivat joillain paikkakunnilla keskenään jossain määrin ristiriitaisia tietoja. Olisikin hyvä, että myös yhdistystasolla lisättäisiin keskustelua Jussi-työstä ja sen kytkeytymisestä yhdistyksen muuhun toimintaan.

- Jussi-työn vaikuttavuuden seuraaminen on osoittautunut ongelmalliseksi. Työntekijät yleensä eivät tiedä, miten asiakkaiden elämä pidemmällä aikavälillä sujuu. Olisikin pyrittävä kehittämään yhteneväiset tiedonkeruun ja tietojen säilyttämisen menetelmät, jotka mahdollistaisivat myös vaikuttavuuden arvioinnin. Tietojen keruu pitäisi saada sellaiseksi, että se palvelisi seurantaa, ei vain tilastointia.
- Asiakasmiesten puolisojen kannalta Jussi-työ tuntuu aineistojen perusteella jäävän hieman epämääräiseksi. Olisi hyvä miettiä pitäisikö kohdistaa enemmän informoivaa ja neuvovaa Jussi-työtä puolisoille siitä, missä miehen kanssa mennään, onko mies sitoutunut hoitoon, millaisia tuloksia on saatu, miten mieheen ja hänen muutosprosessiinsa pitää suhtautua Jussi-työn aikana.
- Samoin miehille olisi hyvä antaa enemmän tietoa naisen pelosta ja siitä, miten väkivallan vaikutukset eivät lopu väkivallan loputtua tai tauottua. Tutkimuksessa tuli esiin, että väkivalta perheessä voi muuttua ja tekijästä voi tulla myös kokija. Jussi-työ vaatisikin ehkä eräänlaista jälkihoitoa, jossa perhettä saatettaisiin arkeen miehen Jussi-työskentelyn jälkeen.
- Esimerkiksi Lyömättömän Linjan arvioinnissa tuli esiin, että puolisot näkivät väkivallassa tapahtuneen muutoksen hyvin eri tavoin kuin miehet (Keisala 2006). Nyt tehdyssä arvioinnissa puolisojen ääni pääsi vain heikosti esiin, mutta viitteitä samasta ilmiöstä oli näkyvissä. Olisi tarvetta käynnistää erityinen puolisotutkimus, jossa vaikutuksia voitaisiin selvittää perheiden kannalta.
- Koska Jussi-työ on muodostunut miltei yksinomaan yksilötyöksi ja vertaistuki jää puuttumaan, voisi vertaistuen saamista vahvistaa esimerkiksi nettiportaalin avulla. Voisi perustaa sivuston, jossa Jussi-työssä mukana olevat/olleet miehet voisivat kertoa omista oivalluksistaan ja muutosprosessistaan anonyymeinä ja jossa miehet voisivat kysyä työntekijöiltä/kokemusasiantuntijoilta heitä askarruttavista asioista. Internettiä voisi siis hyödyntää nykyistä enemmän.
- Jussi-työn yksilötyön luonne saattaa heijastua kyselytuloksista saatuun vaikutelmaan, että miehet käsittivät väkivaltaisuuden ensisijaisesti itseensä liittyvänä asiana ja toiseksi parisuhdeasiana. Lasten asema ja koko perheen turvallisuus tulivat heikommin esille. Olisi hyvä pohtia, miten lasten asema ja väkivallan vahingollisuus lapsille saataisiin vielä selkeämmin Jussi-työssä keskiöön.
- Väkivallan vaikutusta lapsiin ei asiakkaiden vastauksissa juuri käsitellä. Avoimissa kommentteissa miehet harvoin ottivat esiin lasten tilanteen tai erittelivät asioita lasten näkökulmasta. Miehet keskittyivät ensisijaisesti omaan tuntemuksiinsa ja parisuhteeseensa. Saattaa olla, että tutkimusasetelma ja kysymysten muotoilu ovat ohjanneet tähän suuntaan. On myös huomioitava, että vanhempien keskinäisten välien ja heidän hyvinvointinsa paraneminen koituu myös lasten hyväksi, vaikka lapsista ei suoraan puhuttaisikaan. Toisaalta voidaan kuitenkin kysyä, onko Jussi-työssä otettu tarpeeksi selvästi lasten tarpeet esiin. Monet Jussi-työntekijät kertoivat ottavansa esiin väkivallan vaikutuksen lapsiin jossain työskentelyn vaiheessa, ja että se on ollut asiakkaille pysäyttävää. Olisi syytä kuitenkin pohtia, miten lastensuojelullinen näkökulma saataisiin Jussien käytännön työssä vielä voimakkaammin esiin.

- Myös väkivaltaa tehneiden naisten auttaminen on hyvä asia, joka avartaa näkökulmaa, sillä suuri osa kyselyyn vastanneista miehistäkin koki olevansa myös väkivallan uhri. Tästä huolimatta Jussi-työ ei saisi kadottaa erityisyyttään miesten miehille tarjoamana väkivaltatyönä.
- Asiakkaat olivat melko tyytyväisiä Jussi-työntekijöiden saavutettavuuteen. Arviointiprosessin aikana huomattiin kuitenkin, että informaatio työntekijöiden lomista ja muista vapaista oli joillain paikkakunnilla puutteellista. Puhelinnauhoitteissa ei yleensä kerrottu, kuinka pitkään työntekijä on poissa ja voiko sillä välin olla yhteydessä johonkin muuhun henkilöön.
- Yhtenä kehittämisideana on luoda liikkuvan Jussi-työn pohjalta seutukunnallinen työmalli pienille paikkakunnille.
- Jussi-työ on jäänyt hieman näkymättömäksi mediassa. Jatkossa kannattaa pyrkiä parempaan esiintuloon ja suurempaan tunnettuuteen. Sillä on merkitystä paitsi palvelun olemassa olosta tiedottamisen kannalta, myös yhteiskunnallisen vaikuttavuuden kannalta.

LÄHTEET

Ensi- ja turvakotien liitto (2006) Perhe- ja parisuhdeväkivalta – Auttamisen käytäntöjä. Ensi- ja turvakotien liiton julkaisu nro 35. Hämeenlinna: Karisto Oy.

Keisala, Hertta (2006) Parisuhdeväkivalta moniammatillisen työn kohteena. Arviointitutkimus Espoon yhteistyöverkoston ja Lyömättömän Linjan toiminnasta parisuhdeväkivallan lopettamiseksi. Tutkimustiedonantoja nro 68. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos.

Nyqvist, Leo (2001) Väkivaltainen parisuhde, asiakkuus ja muutos. Julkaisu nro 28. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto.

Piispa, Minna & Heiskanen, Markku (2000) Väkivallan hinta. Naisiin kohdistuvan väkivallan kustannukset Suomessa. Oikeus 2000: 14, SVT. Helsinki: Tilastokeskus ja tasa-arvoasian neuvottelukunta.

Salmi, Venla & Lehti, Martti & Sirén, Reino & Kivivuori, Janne & Aaltonen, Mikko (2009) Perheväkivalta Suomessa. Verkkokatsauksia 12/2009. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos.

Säävälä, Hannu & Nyqvist, Leo (2006) Miestyö. Teoksessa Perhe- ja lähisuhdeväkivalta. Auttamisen käytäntöjä. Ensi- ja turvakotien liiton julkaisu nro 35. Hämeenlinna: Karisto.

Säävälä, Hannu & Pohjoisvirta, Riitta & Keinänen, Eero & Salonen, Santtu (toim.) (2006) Mies varikolle – Apua lähisuhdeväkivaltaan. Oulu: Oulun ensi- ja turvakoti ry.

Törmä, Sinikka (2009) Kynnyskysymyksiä. Huono-osaisimmat huumeiden käyttäjät ja matala kynnyks. Hämeenlinna: Sosiaalikehitys Oy.

Törrönen, Hannele (toim.) (2009) Vaiettu naiseus. Ensi- ja turvakotien liiton raportti nro 10. Hämeenlinna: Karisto.

Vartiainen, Pirkko (2007) Monitahoarvioinnin periaatteet ja prosessit. Teoksessa Viinamäki, Leena & Saari, Erkki (toim.) Polkuja soveltavaan yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

LIITTEET

Jussi-työn arviointitutkimuksen haastatteluteemat

1. Jussi-työntekijöiden haastatteluteemat

Haastateltavien oma perspektiivi aiheeseen:

- kuinka kauan olet ollut Jussi-työssä?
- jos olet ollut aiemmin muussa turvakotityöhön liittyvässä työssä, niin kuinka kauan?
- onko sinulla muuta kokemusta perheväkivallan ehkäisy-/miestyöstä, jos on, niin mistä?
- mikä on oma koulutuksesi/ minkä tyyppisestä toimintakulttuurista olet tullut näihin töihin?

Asiakaskunta (pyydetään toimittamaan myös tilastot omista asiakkaista):

- mitä kautta ja kenen ohjaamina asiakkaat tulevat? Osuudet (itse yhteyttä ottaneet, joilla ei puolisoa turvakodissa, itse yhteyttä ottaneet, joilla puoliso turvakodissa, turvakodin ohjaamat, muiden tahojen ohjaamat jne.)?
- millaisia miehiä asiakkaat ovat (ikä, sosioekonominen tausta, koulutustausta, etninen tausta jne.)?
- miten näet miesten väkivaltaisen käyttäytymisen perheessä? Mitä sen taustalla on?
- etkä kaikki koet asiakkaiksesi (mies/ puoliso/koko perhe)?
- millaista väkivaltaisuutta yleensä on taustalla? Onko nähtävissä erilaisia tyyppisiä, millaisia?
- näetkö omassa asiakaskunnassasi joitain erityispiirteitä verrattuna muihin Jussi-työn toimipisteisiin? Mistä erot voisivat johtua?
- onko asiakaskunnassa ollut nähtävissä laadullisia muutoksia, millaisia?
- onko tapahtunut määrällisiä muutoksia, millaisia?
- miten nykyisillä työntekijävoimilla pystytään mielestäsi vastaamaan tuen ja avun tarpeeseen?

Auttamistyön menetelmät:

- millainen menetelmien patteristo toimipisteessäsi on käytössä? Kuvaile eri toimintatapoja ja asiakkuuksien kestoja.
- miten erilaisten menetelmien käyttö painottuu?
- onko oman toimipisteesi työssä jotain mitä erityisesti halutaan painottaa? Näetkö menetelmässänne erityispiirteitä suhteessa muihin Jussi-työn pisteisiin? Mitä uutta olette mahdollisesti kehittäneet?
- onko jollekin tietylle toiminnalle mielestäsi erityistä kasvavaa tarvetta?
- onko jotain, mitä toiminnassa pitäisi lisätä tai menetelmiä, jotka alkavat menettää merkitystään?
- mitä tietoja asiakkaista/perheistä kerätään?
- minkälaista seurantatietoa asiakastapauksista kerätään ja miten?
- onko kynnys hakeutua palveluun mielestäsi riittävän matala? Mitä kynnyksiä nostavia tekijöitä vielä on olemassa ja miten niitä voitaisiin madaltaa?

Jussi-työn asema ja merkitys:

- kuinka tiiviisti oman toimipisteesi Jussi-työ liittyy turvakodin toimintaan/ muun perheen auttamiseen?
- miten ja millaista yhteistyötä turvakodin kanssa tehdään?
- miten Jussi-työn ja turvakotien suhteen tiiviys/löyhyys mielestäsi vaikuttaa, mitä etuja ja haittoja siitä on?
- onko yhteistyö toimivaa/hedelmällistä työn teon kannalta/ asiakkaiden kannalta? Suhtaudutaanko Jussi-työssä ja turvakodissa miesten tekemään väkivaltaan samalla tavalla, vai onko nähtävissä ideologisia eroja tai erilaista puhuntaa ilmiöstä? Jos on, miten tämä vaikuttaa yhteistyöhön/miesten auttamiseen?
- miten tärkeänä näet miesten auttamisen perheväkivallan vähentämisessä?
- ovatko nykyiset auttamisjärjestelmät riittäviä?
- miten Jussi-työ niveltyy ja sijoittuu auttamisjärjestelmään yleensä?
- mitä muita yhteistyökuvioita Jussi-työlle on syntynyt turvakotiyhteistyön lisäksi/onko olemassa verkostoa?
- ovatko asiakkaasi tyypillisesti myös jonkun muun tahon asiakkaina samanaikaisesti (esim. mielenterveystoimisto, A-klinikka)? Onko näistä asiakkuuksista tietoa ja toimitteko yhteistyössä?
- miten arvioit yhteistyön onnistumista/riittävyttä?
- mitä hyötyä ja haittaa on siitä, että Jussi-työ on järjestöpohjaista?

Tulokset ja vaikuttavuus:

- mikä Jussi-työssä on mielestäsi vaikuttavuutta? Eli miten työn vaikutusten pitäisi näkyä ja missä?
- miten vaikuttavuutta voidaan kuvata eri osapuolten (miehen/puolison/lasten/ koko perheen) kannalta?
- miten pysyvinä kokemuksesi pohjalta näet vaikutukset/uskotko todelliseen muutokseen?
- millaisilla menetelmillä saadaan mielestäsi parhaita tuloksia aikaan eri asiakasryhmien kohdalla? Millaiset menetelmät ovat osoittautuneet vähemmän vaikuttaviksi?
- miten vaikuttavuutta mitataan/arvioidaan? Onko vaikuttavuuden arvioinnissa ongelmia, jos on, millaisia?
- miten asiakkailta kerätään palautetta? Millaista palaute on yleensä ollut Jussi-työstä/sen vaikuttavuudesta?
- miten pystyt näkemään ja arvioimaan oman työn onnistuneisuutta ja milloin koet onnistuneesi?

Miten kehittäisit Jussi-työtä edelleen?

Mitä muuta haluat lisätä Jussi-työstä ja sen arvioinnista?

2. Turvakotiyhdistysten toiminnanjohtajien haastatteluteemat

Miten kauan olet ollut tässä työssä ja tehnyt yhteistyötä Jussi-työn kanssa?

Kuvaile Jussi-työn kehittymistä omassa organisaatiossasi.

Miten turvakotitoiminta ja Jussi-työ on integroitu? Kuvaile mallia.

Miten miestyö mielestäsi sopii tehtäväksi turvakotien yhteydessä? Miten Jussi-työ istuu oman yhdistyksesi turvakodin toimintaan?

Onko mielestäsi erillinen miestyö hyvä järjestelmä, vai pitäisikö perheitä hoitaa enemmän kokonaisuutena? Jussi-työ on yleensä fyysisestikin erillään turvakodeista, mitä hyötyä tai haittaa tästä on?

Miten pitkiä aikoja asiakkaanne yleensä ovat turvakodissa?

Miten Jussi-työ ajallisesti sijoittuu tämän jakson kanssa?

Millaista yhteistyötä teette Jussi-työn kanssa yleisellä tasolla/ tapauskohtaisesti?

Kuinka suuri osuus teidän asiakkaidenne miehistä tulee Jussi-työn asiakkaiksi?

Valikoituvatko sieltä tietyn tyyppiset tapaukset, millaiset?

Hyötyvätkö kaikki asiakkaidenne miehet mielestäsi Jussi-työstä?

Ovatko teidän ja miestyöntekijöiden käsitykset lähisuhteessa tapahtuvasta väkivallasta yhteneväiset, vai onko jotain ideologisia eroja tai erilaista puhuntaa?

Miten nämä erot näkyvät tapauskohtaisesti ja tekemässänne yhteistyössä?

Mikä merkitys miestyöllä ja erityisesti Jussi-työllä on turvakodin näkökulmasta, onko sille selvää tarvetta, millaista?

Miten asiakkaanne yleensä kokevat sen, että miehelle ehdotetaan Jussi-työtä ja että hän lähtee siihen mukaan?

Ovatko puoliset kertoneet teille siitä, miten Jussi-työhön osallistuminen on vaikuttanut heidän tilanteeseensa?

Mitä on Jussi-työn vaikuttavuus/ miten työn pitäisi näkyä ja missä?

Näkyvätkö Jussi-työn tulokset teillä konkreettisesti perheiden tilanteessa?

Onko teillä keinoja seurata perheiden tilannetta pidempään?

Tuleeko teille tapauksia, joissa mies on ollut Jussi-työssä, mutta perhe palaa uudelleen turvakotiin?

Mitä etua/haittaa näet siinä, että miestyötä tehdään järjestöpohjalta, oman järjestön tuottamana?

Mitä toivot miestyöltä/ Jussi-työltä jatkossa?

Millaisia menetelmiä tai työmuotoja tarvittaisiin lisää?

Miten kehittäisit miestyötä ja sen yhteistyötä turvakotityön kanssa?

3. Jussi-työn puolisoaastattelujen teemat

Kerro ensin lyhyesti millainen perhe sinulla oli/miten asuitte silloin, kun perheessä oli väkivaltaa. Ketä siihen kuului? Minkä ikäisiä te vanhemmat ja perheen lapset olette? Keitä perheeseesi kuuluu nyt, onko tapahtunut muutoksia? Asuvatko kaikki edelleen samassa taloudessa?

Kuvaile tilannetta kriisin kärjistyttyä/avun hakemisen aikaan. Millaista väkivaltaa perheessäsi oli, kenen tekemää ja kehen se kohdistui?

Millaisessa yhteydessä ja miten itse hait apua? Olitko turvakodissa?/ Miten miehen saama apu liittyi tähän? Mitä kautta ja miten mies tuli Jussi-työhön? Hakiko mies itse apua suoraan Jussi-työstä?

Oliko teillä samansuuntaiset käsitykset perheenne tilanteesta, vai näittekö asiat eri tavalla? Kerro miten.

Mikä miehesi sai lähtemään Jussi-työhön? Millä mielellä ja odotuksilla mies lähti mukaan Jussi-työhön? Oliko hän motivoitunut? Miten pitkään mies oli Jussi-työssä?

Mitä tiedät hänen saamastaan avusta? Olitko itse missään vaiheessa mukana? Miten teidän molempien näkökulmat otettiin huomioon?

Miten mies suhtautui Jussi-työhön siinä käydessään? Mitä hän siitä ja omasta avun tarpeestaan viestitti sinulle?

Millainen tilanne on nyt?

Loppuiko/vähänikö väkivalta Jussi-työn vaikutuksesta? Muuttuiko väkivallan luonne? Millaista hyötyä Jussi-työstä oli perheellenne? Missä sen vaikutus näkyi? Kuka eniten hyötyi? Arvioi tilannetta.

Miten väkivalta mielestäsi vaikutti lapsiin ja mikä Jussi-työn merkitys oli lasten kannalta?

Jos sinun pitäisi määritellä Jussi-työn hyöty asteikolla 1-3 (1= ei hyötyä, 2=jonkin verran hyötyä, 3= paljon hyötyä), miten sen määrittelisit?

Jos kuvittelisit tilannetta, että miehesi ei olisi saanut Jussi-työltä apua, mikä tilanne saattaisi olla nyt?

Oletteko hakeneet muualta apua, jos olette, millaisia kokemuksia? Mistä?

Onko Jussi-työstä ollut perheellenne jotain muita vaikutuksia, joita et ehkä osannut odottaa? Millaisia?

Mitä toivoisit Jussi-työltä/miestyöltä jatkossa? Kehittämisehdotuksia?

4. Yhteistyökumppaneiden haastatteluteemat

- 1) Kuinka paljon sinulla on kontakteja/yhteistyötä Jussi-työn kanssa ja millaisissa tapauksissa? Miten Jussi-työ näkyy asiakkaittesi elämässä? Onko siitä ollut hyötyä perheille ja jos on, miten se ilmenee? Mikä sen merkitys on ollut lastensuojelulliselta kannalta?

- 2) Mikä merkitys Jussi-työllä on oman työsi kannalta? Tukeeko se omaa työtäsi, jos tukee, miten? Voiko sen arvioida vähentävän/helpottavan työtä joiltain osin?

- 3) Mitä muita realistisia vaihtoehtoja väkivaltaa käyttävien miesten auttamiseksi on? Millaiset valmiudet julkisessa palvelujärjestelmässä on käsitellä lähisuhdeväkivaltaa? Mitä hyötyä /haittaa on siitä, että Jussi-työ on järjestöpohjalta tehtävää?

- 4) Mitä muuta haluat sanoa Jussi-työstä ja sen tarpeellisuudesta.

Liite 2

Sosiaalikehitys Oy

10/2009

☐ Helsinki	☐ Pori
☐ Vantaa	☐ Lappeenranta
☐ Lahti	☐ Mikkeli
☐ Turku	☐ Oulu

KYSELY JUSSI-TYÖHÖN OSALLISTUNEILLE MIEHILLE**Vastaaajan taustatiedot**

Ole hyvä ja rastita seuraavissa taustakysymyksissä 1-3 vain yksi vaihtoehto.

1. Minkä ikäinen olet?

- alle 20 vuotta
- 20-29 vuotta
- 30-39 vuotta
- 40-49 vuotta
- 50-59 vuotta
- 60 vuotta tai enemmän

2. Mikä on toimeentulotilanteesi?

- palkkatyössä vakituisesti
- palkkatyössä tilapäisesti
- yrittäjä
- opiskelija
- työtön
- eläkkeellä
- isyyslomalla/hoitovapaalla
- muu, mikä? _____

3. Mikä on ylin koulutuksesi?

- perusopinnot jääneet kesken
- perusopinnot suoritettu
- ammatillinen toisen asteen koulutus (koulu/opistotasoinen koulutus)
- lukion oppimäärä
- alempi korkeakoulututkinto/ ammattikorkeakoulututkinto
- ylempi korkeakoulututkinto
- muu, mikä? _____

Perhetilanne ennen ja jälkeen Jussi-työn

Merkitse kysymyksessä 4. sarakkeeseen "Ennen" rastittamalla, mikä oli siviilisäätysi silloin, kun perheessäsi oli väkivaltaa (jonka vuoksi tulit Jussi-työhön) ja sarakkeeseen "Nyt" tämänhetkinen siviilisäätysi. Vastaa kysymyksessä 5. samalla periaatteella asumisestasi. Merkitse molemmissa kysymyksissä kumpaankin sarakkeeseen vain yksi rasti.

4. Mikä oli/on siviilisäätysi?

	Ennen	Nyt
naimaton	☐	☐
avioliitossa	☐	☐
rekisteröidyssä parisuhteessa	☐	☐
avoliitossa	☐	☐
seurustelusuhteessa	☐	☐
avioero/ ero rekisteröidystä parisuhteesta vireillä	☐	☐
eronnut avioliitosta/rekisteröidystä parisuhteesta	☐	☐
leski	☐	☐

5. Kenen kanssa asuit/asut?

	Ennen	Nyt
puolison* ja lasten kanssa	☐	☐
puolison kanssa kahden	☐	☐
lasten kanssa	☐	☐
yksin	☐	☐
uuden kumppanin ja lasten kanssa	☐	☐
uuden kumppanin kanssa kahden	☐	☐
omien vanhempien kanssa	☐	☐
muulla tavoin, miten? _____	☐	☐

* Puolisolla tarkoitetaan tässä kyselyssä kumppania, joka sinulla oli, kun perheessäsi oli väkivaltaa (jonka vuoksi tulit Jussi-työhön).

6. Asuuko kanssasi samassa taloudessa edelleen samoja henkilöitä kuin silloin, kun perheessäsi oli väkivaltaa? (Voit rastittaa toisen tai molemmat vaihtoehdot)

Kyllä, samoja lapsia Kyllä, samoja aikuisia Ei

Jussi-työn asiakkuus

7. Oletko a) edelleen Jussi-työn asiakas b) jo lopettanut Jussi-työssä?

Jos vastasit b, kuinka kauan siitä on, kun lopetit Jussi-työssä?

- alle kuukausi
- 1-5 kuukautta
- 6-11 kuukautta
- vuosi tai enemmän

8. Kuinka kauan Jussi-työn asiakkuutesi suunnilleen kesti/on tähän mennessä kestänyt?

- alle viikon
- viikosta kuukauteen
- kuukaudesta neljään kuukauteen
- neljästä kuukaudesta puoleen vuoteen
- puolesta vuodesta vuoteen
- yli vuoden

9. Mihin Jussi-työn toimintamuotoihin olet osallistunut?

- yksilötapaamisiin (kahdenkeskiset tapaamiset Jussi-työntekijän kanssa)
- pari-/perhetapaamisiin (tapaamiset, joissa puoliso/lapset ovat olleet mukana)
- ryhmätapaamisiin (Jussi-työn asiakasmiehistä koottu ryhmä)
- muuhun toimintaan, mihin? _____

10. Kuinka monta kertaa olet kaikkiaan tavannut Jussi-työntekijää?

- yhden kerran
- 2- 5 kertaa
- 6-10 kertaa
- yli 10 kertaa

11. Mistä sait ensimmäisen kerran tietää Jussi-työstä?

- puolisolta
- muulta omaiselta/ystävältä
- netistä
- lehdestä/muusta mediasta
- jossakin palvelupisteessä olleesta esitteestä
- työntekijältä jossain muussa palvelussa
- turvakodista
- Jussi-työntekijältä
- joltain viranomaiselta, miltä? _____

12. Kenen aloitteesta ensisijaisesti tulit Jussi-työhön?

- omasta aloitteestani
- puolisoni aloitteesta
- oman ja puolisoni yhteisen harkinnan tuloksena
- omaisen tai ystävän aloitteesta
- Jussi-työntekijän aloitteesta
- viranomaisen aloitteesta, minkä? _____
- jonkun muun aloitteesta, kenen? _____

13. Miksi tulit Jussi-työhön, mikä antoi lopullisen sysäyksen avun hakemiseen?

14. Miten motivoitunut olit Jussi-työhön asiakkuuden alkaessa?

- hyvin motivoitunut
- melko motivoitunut
- en kovin motivoitunut
- en lainkaan motivoitunut

Väkivalta ennen Jussi-työhön tuloa

15. Millaista väkivaltaa perheessäsi oli?

Tässä kysymyksessä voit rastittaa joko yhden tai useamman vaihtoehdon

- fyysistä väkivaltaa (esim. lyömistä, potkimista, tönimistä, kiinnipitämistä)
- henkistä väkivaltaa (esim. piinaamista, nimittelyä, väheksymistä, seurassa nolaamista)
- väkivallan uhkaa (esim. väkivallalla uhkailua, raivoamista, esineiden rikkomista)
- fyysinen tai henkinen väkivalta liittyi seksiin (esim. pakottamista, seksiin painostamista)

16. Kuinka usein perheessäsi oli väkivaltaa?

a) fyysinen väkivalta

- ei lainkaan
- vain kerran
- joitain kertoja
- toistuvasti
- lähes jatkuvasti

b) henkinen väkivalta

- ei lainkaan
- harvoin
- toistuvasti
- jatkuvasti

c) väkivallan uhka

- ei lainkaan
- harvoin
- toistuvasti
- jatkuvasti

Tilanne nyt

20. Onko perheessäsi esiintynyt väkivaltaa Jussi-työn asiakkuuden jälkeen? Jos on, millaista ja kuinka usein toistuvaa se on ollut?

a) fyysinen väkivalta (esim. lyömistä, potkimista, tönimistä, kiinnipitämistä)

- ei lainkaan
- vain kerran
- joitain kertoja
- toistuvasti
- lähes jatkuvasti

b) henkinen väkivalta (esim. piinaamista, nimittelyä, väheksymistä, seurassa nolaamista)

- ei lainkaan
- harvoin
- toistuvasti
- jatkuvasti

c) väkivallan uhka (esim. väkivallalla uhkailua, raivoamista, esineiden rikkomista)

- ei lainkaan
- harvoin
- toistuvasti
- jatkuvasti

Jos perheessäsi on ollut Jussi-työn asiakkuuden jälkeen väkivaltaa, vastaa kysymyksiin 21 -23. Muussa tapauksessa siirry kysymykseen 24.

21. Onko Jussi-työn asiakkuuden jälkeiseen fyysiseen tai henkiseen väkivaltaan liittynyt seksuaalista väkivaltaa (esim. seksiin pakottamista tai painostamista)?

- kyllä
- ei

22. Oletko ollut Jussi-työn asiakkuuden jälkeisessä väkivallassa tekijä vai kokija?

- tekijä
- kokija
- sekä tekijä että kokija

23. Kehen Jussi-työn asiakkuuden jälkeinen väkivalta on kohdistunut?

- puolisoon
- lapseen
- sekä puolisoon että lapseen
- sinuun itseesi
- uuteen kumppaniin
- uuden kumppanin lapseen

Jussi-työn arviointi

24. Onko Jussi-työstä ollut mielestäsi sinulle hyötyä?

- erittäin paljon
- melko paljon
- jonkin verran
- ei lainkaan

25. Jos koet Jussi-työstä olleen itsellesi hyötyä, mikä tässä työssä on auttanut sinua eniten?

26. Millaisia vaikutuksia koet Jussi-työllä olleen?

Voit valita useamman kohdan tai kirjoittaa viimeiseen sarakkeeseen muita vaikutuksia.

Jussi-työ on:

- ollut tärkeää, koska olen tullut kuulluksi väkivalta-asiassa
- helpottanut oloani, kun olen saanut puhua asioistani yleisemminkin
- auttanut minua ymmärtämään, että käyttäytymiseni on väkivaltaista
- auttanut minua ymmärtämään, miten väkivaltaiset tilanteet syntyvät
- auttanut minua ymmärtämään asiaa puolisoni näkökulmasta
- auttanut minua ymmärtämään väkivallan vaikutuksen lapsiin
- auttanut minua ymmärtämään, mikä on seksuaalista väkivaltaa
- auttanut minua hallitsemaan aggressioitani
- auttanut minua pidättäytymään fyysisen väkivallan käytöstä
- auttanut minua pidättäytymään henkisen väkivallan käytöstä
- auttanut minua pidättäytymään uhkaavasta käytöksestä
- auttanut minua pidättäytymään seksuaalisesta väkivallasta
- antanut minulle väkivallattomia ratkaisumalleja
- lisännyt perheen turvallisuutta
- parantanut puolisoni ja minun välejä

- kärjistänyt tilanteita entisestään, miten?

- vaikuttanut muulla tavoin, miten?

27. Saitko Jussi-työstä niitä asioita, joita siltä odotit?

- kyllä
 en
 en osaa sanoa

Jos vastasit "en", mitä olisit toivonut?

28. Anna kouluarvosana Jussi-työlle seuraavissa asioissa:

merkitse viivalle
arvosana 4-10

Jussi-työhön pääsyn helppous	_____
Jussi-toimipisteen sijainti	_____
Jussi-työntekijän tavoittaminen tarvittaessa	_____
yhteydenpito Jussi-työntekijän taholta	_____
Jussi-työntekijän ammattitaito	_____
Jussi-työntekijän persoonallisuus/sopivuus tähän työhön	_____
tasapuolisuus asioita käsiteltäessä	_____
oman näkökantasi kuunteleminen	_____
auttamisen menetelmien sopivuus itsellesi	_____
Jussi-työn kesto	_____
yleisarvosana Jussi-työlle	_____

Jos joissain kohdissa annoit arvosanan 4,5 tai 6, ole hyvä ja kerro tarkemmin, miksi päädyit tähän arvosanaan.
